

Kommittédirektiv

Veterinär fältverksamhet och viss veterinär myndighetsutövning

**Dir.
2005:71**

Beslut vid regeringssammanträde den 16 juni 2005

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas för att utreda och vid behov föreslå förändringar av organisationen av den veterinära fältverksamheten och viss veterinär myndighetsutövning. Utredaren skall analysera nuvarande organisation och alternativa organisatoriska lösningar av

- den veterinära fältverksamheten med utgångspunkten att konkurrensneutralitet mellan olika veterinärkategorier skall eftersträvas,
- den myndighetsutövning som utförs av praktiserande veterinärer och
- tillsyn över veterinär yrkesutövning.

Utredaren skall lämna förslag till författningsändringar som förslagen föranleder.

Målsättningen är att det skall finnas en väl fungerande organisation, organiserad på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt,

- för veterinär fältverksamhet i hela landet dygnet runt,
- vid utbrott av smittsamma djursjukdomar och
- för veterinära förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Mål för djursjukvård och djurhälsovård

Samhällets mål för veterinär verksamhet har kommit till uttryck bl.a. i riksdagens beslut om distriktsveterinärorganisationen (prop. 1993/94:150, bet. 1993/94:JoU32, rskr. 1993/94:403). Av proposi-

tionen framgår att staten har det yttersta ansvaret för att det i hela landet finns ett väl fungerande veterinärväsende som kan bekämpa och förebygga allmänfarliga, smittsamma djursjukdomar och som kan upprätthålla en tillfredsställande veterinär service i djurglesa områden.

Samhällets mål har också kommit till uttryck i författningar. Enligt djurskyddslagen (1988:534) skall djur behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Vidare skall djuren hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Ett sjukt djur skall snarast ges nödvändig vård, vid behov av en veterinär. I bl.a. epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999: 658) och lagen (1992:1683) om provtagning på djur m.m. finns bestämmelser om att smittsamma sjukdomar skall förebyggas och bekämpas.

Enligt budgetpropositionen för 2005 är målet för djurpolitiken dels ett gott djurskydd och ett gott djurhälsotillstånd bland djur i människans tjänst, dels att viltstammarna förvaltas på ett sådant sätt att oacceptabla skador på människor och egendom inte uppstår. I bl.a. regleringsbrevet för Statens jordbruksverk för 2005 preciseras denna målsättning. Inom ramen för Jordbruksverkets sektorsansvar för djurhälsa och förebyggande och bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar är målsättningarna bl.a. att djurhälsoproblem förebyggs, att läkemedel till djur används säkert och begränsat, att veterinärväsendet fungerar väl, att spridningen av allvarliga djursjukdomar förebyggs och att skadeverkningarna vid utbrott av smittsamma djursjukdomar begränsas genom en god beredskap och ett effektivt bekämpande. Målet med Jordbruksverkets distriktsveterinärorganisation är enligt regleringsbrevet att

- tillhandahålla en kostnadseffektiv rikstäckande akut djursjukvård och djurhälsovård,
- leva upp till skyldigheten att oavsett tidpunkt på dygnet utöva djursjukvård för alla djur om det finns djurskyddsskäl eller där annan veterinärvård inte kan anvisas,
- som främsta prioritet när det gäller djurhälsovård ansvara för lantbrukets djur och hästar inom jord- och skogsbruket,
- utföra s.k. officiella uppdrag inom ramen för Sveriges EU-medlemskap och vid handel med tredje land samt
- se till att den förebyggande djurhälsovården och epizootiberedskapen är god och deltagandet i kontroll- och bekämpningsprogram i samarbete med näringen är effektivt.

En omorganiserad distriktsveterinärorganisation

År 1992 överlämnades betänkandet Veterinär verksamhet - behov, organisation och finansiering (SOU 1992:88) till regeringen. Betänkandet innehöll förslag om en avveckling av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära verksamheten. Utredningen föreslog vidare att distriktsveterinärorganisationen borde avvecklas och, beroende på lokala förhållanden, ersättas med antingen privata veterinärer, bolag eller av fältverksamhet bedriven av hushållnings-sällskap eller husdjursföreningar. Behovet av veterinära insatser i samband med uppgifter av officiell karaktär borde enligt utredningen tillgodoses genom långtidsavtal med dessa privata aktörer.

Regeringen föreslog dock att det statliga huvudmannaskapet för distriktsveterinärorganisationen skulle behållas (prop. 1993/94:150, bet. 1993/94:JoU32, rskr. 1993/94:403). Regeringen framhöll i propositionen att staten har det yttersta ansvaret för att det i hela landet finns ett väl fungerande veterinärväsende som kan bekämpa och förebygga allmänfarliga, smittsamma djursjukdomar och som kan upprätthålla en tillfredsställande veterinär service i djurglesa områden. Ett statligt huvudmannaskap, menade regeringen, garanterar en enhetlig och rikstäckande fältorganisation och ger veterinärerna en relativt fristående ställning i förhållande till jordbruksnäringen. Regeringen menade vidare att en distriktsveterinärorganisation innebär att det inte finns någon risk för jävs-situationer när veterinären skall agera i smittskydds- och djurskyddsärenden. Sveriges närmande till EU och EG-lagstiftningens krav på officiella veterinärer bidrog också till beslutet. Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag.

I samband med beslutet att behålla det statliga huvudmannaskapet för distriktsveterinärorganisationen beslutade riksdagen också om en omorganisation för att förbättra effektiviteten. Tidigare fanns det ca 50 distriktsveterinärstationer i landet med två eller fler veterinärer. Riksdagsbeslutet innebar att antalet veterinärstationer skulle utökas och att antalet veterinärer per station skulle utökas. Förutsättningar skulle därigenom skapas för att åstadkomma såväl den eftersträlvade samverkan mellan olika veterinärkategorier som bättre arbetsförhållanden för veterinärerna, samtidigt som behovet av externa veterinärer för vikariat skulle minska. För djurägarna, menade regeringen, skulle utbyggnaden av veterinärstationerna innebära en fortsatt god service och tillgång till en förhöjd kompetens hos distriktsveterinärerna.

Den omorganiserade distriktsveterinärorganisationen påbörjade verksamheten 1995 med Statens jordbruksverk som fortsatt huvudman för verksamheten.

Jordbruksverket har löpande rapporterat till regeringen om hur distriktsveterinärorganisationen fungerar. Man har bl.a. framfört följande. De genomgripande organisatoriska förändringarna ledde till en turbulent start. Under de gångna tio åren har förbättrade förhållanden när det gäller jour och arbetsmiljö åstadkommit. Särskilda satsningar har gjorts på kompetensutveckling och för att bygga upp ett modernt IT-stöd. Ledningsfunktionerna på olika nivåer har förstärkts. Ekonomin har kommit i balans och kraven i skatte- och socialförsäkringslagstiftningarna har kunnat uppfyllas helt, vilket inte var fallet före omorganisationen. Under perioden har organisationens förebyggande djurhälsoarbete ökat. I relation till omvärlden har Jordbruksverket kunnat rapportera om ett fortsatt stabilt och gott djurhälsoläge i landet sedan Sverige blev medlem i EU. Distriktsveterinärorganisationen har varit en viktig del i beredskapssystemet.

Nuvarande myndighetsorganisation

De myndigheter som är ansvariga för eller delaktiga i arbetet med djursjukvård och djurhälsovård är Statens jordbruksverk, Djurskyddsmyndigheten, Statens veterinärmedicinska anstalt, Veterinära ansvarsnämnden och länsstyrelserna. Livsmedelsverket ansvarar för besiktningsveterinärorganisationen.

Statens jordbruksverk skall bl.a. säkerställa ett gott hälsotillstånd hos husdjuren och förebygga spridning av och bekämpa smittsamma djursjukdomar (förordning [1998:415] med instruktion för Statens jordbruksverk). Vidare skall Jordbruksverket enligt samma förordning ansvara för distriktsveterinärorganisationen. Jordbruksverket har också ansvaret för tillsynen över den veterinära yrkesutövningen, dock inte för tillsynen över den veterinära yrkesutövningen inom besiktningsveterinärorganisationen för vilken Livsmedelsverket är ansvarig myndighet (förordning [1971:810] med allmän veterinärinstruktion).

Jordbruksverket har delat upp de veterinära frågorna inom sitt ansvarsområde på två avdelningar: djuravdelningen och distriktsveterinäravdelningen. Med fokus på djur- och folkhälsa samt en uthållig miljö arbetar djuravdelningen med frågor om avel, biolo-

gisk mångfald, foder, animaliska biprodukter och övriga smittskyddsfrågor och veterinära frågor. I uppgiften ingår bl.a. att leda insatser för kontroll och bekämpning av smittsamma djursjukdomar. Avdelningen ansvarar också för den centrala tillsynen över veterinär yrkesutövning. Inom Jordbruksverkets ansvarsområde utser djuravdelningen praktiserande veterinärer för myndighetsutövning. Det kan t.ex. vara s.k. officiella veterinärer vars uppgift i dag huvudsakligen är att skriva intyg vid in- och utförsel av djur, både vid handel med djur inom EU och vid handel med tredjeland.

Distriktsveterinärorganisationen skall genom distriktsveterinärerna tillhandahålla djursjukvård dygnet runt i hela landet. Främsta prioritet är lantbrukets djur och hästar inom jord- och skogsbruket. Distriktsveterinärerna skall emellertid utöva djursjukvård för alla djur om det finns djurskyddsskäl eller där annan veterinärvård inte kan anvisas. Organisationen tillhandahåller också förebyggande djurhälsovård för lantbrukets djur. På uppdrag av djuravdelningen utför distriktsveterinärerna förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Det finns 72 distriktsveterinärstationer i landet. Av den totala omsättningen av veterinära tjänster i Sverige under 2003 stod distriktsveterinärerna för ca 15 % och privatpraktiserande veterinärer för ca 85 % enligt Jordbruksverket. Distriktsveterinärernas andel har minskat under de senaste åren. Däremot har den totala omsättningen för veterinära tjänster ökat med drygt 10 % per år de senaste åren. Antalet behandlingar av lantbrukets djur är enligt Jordbruksverket relativt konstant trots att djurantalet minskar. Däremot minskar antalet förrättningar gällande lantbrukets djur som en följd av att besättningsstorlekarna blir större. Distriktsveterinärernas andel av dessa förrättningar är ca 50 %. Behandlingarna av sällskapsdjur och sporthästar har ökat; enligt Jordbruksverket som en följd av att denna marknad ökar totalt.

Distriktsveterinärorganisationen finansieras huvudsakligen av de avgifter som djurägarna betalar. År 2003 bestod finansieringen till 77 % av djurägarnas avgifter och till 23 % av skattemedel. Det statliga anslaget var 89 392 000 kr år 2003. För år 2005 är det 94 147 000 kr. Anslaget skall täcka merkostnader som uppstår för att organisationen skall finnas i mindre djurtäta områden och upprätthålla dygnstäckande jour i hela landet för akut djursjukvård och beredskap mot smittsamma sjukdomar. Anslaget skall även finansiera vissa andra akuta myndighetsuppgifter. Det statliga stödet för djursjukvård till avlägset boende djurägare är en del av anslaget.

Målet för Djurskyddsmyndighetens verksamhet är att säkerställa ett gott djurskydd (förordning [2003:1125] med instruktion för Djurskyddsmyndigheten). Djurskyddsmyndigheten skall bl.a. följa och utvärdera tillämpningen av djurskyddslagen och vid behov föreslå ändringar av lagen eller av bestämmelser utfärdade med stöd av lagen. Vidare skall myndigheten meddela föreskrifter inom sitt verksamhetsområde och vägleda, utbilda och stödja regionala och lokala tillsynsmyndigheter. Djurskyddsmyndigheten anställer veterinärer som verkar som ban- eller tävlingsveterinärer enligt djurskyddslagstiftningen och dess följdföreskrifter. Som ban- eller tävlingsveterinär utför veterinären förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) är rådgivande expertorgan i smittskyddsfrågor till Jordbruksverket. Myndigheten är även rådgivande expert- och serviceorgan till andra myndigheter och till enskilda (förordning [1999:341] med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt). SVA utreder smittsamma sjukdomars uppkomst, orsak och spridningssätt och medverkar till att förebygga och bekämpa sådana sjukdomar. SVA är dessutom nationellt veterinärmedicinskt referenslaboratorium.

Livsmedelsverket skall arbeta aktivt för säkra livsmedel av hög kvalitet, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor (förordning [2001:1259] med instruktion för Livsmedelsverket). Till Livsmedelsverket hör besiktningsveterinärorganisationen, dvs. de veterinärer som vid slakterier utför offentlig kontroll av levande djur och kött.

Veterinära ansvarsnämnden prövar frågor om disciplinansvar för veterinärer enligt lagen (1994:844) om behörighet att utöva veterinäryrket.

Länsstyrelserna, genom länsveterinärerna, har uppgifter i fråga om djurskydd och veterinära frågor (förordning [2002: 864] med länsstyrelseinstruktion), bl.a. när det gäller ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar på regional nivå. Vidare utövar länsstyrelserna den operativa tillsynen över den veterinära yrkesutövningen.

Behovet av en översyn av nuvarande organisation

Riksdagens revisorer har granskat villkoren för veterinär verksamhet (rapport 2002/03:4). I sitt förslag till riksdagen (2002/03:RR12) konstaterar Riksdagens revisorer att tillgång till veterinärer i hela landet behövs dygnet runt. Revisorerna konstaterar vidare att det är en uppgift för staten att se till att tillgången till veterinärer är god i hela landet och att det finns veterinär beredskap för smittsamma sjukdomar. Statligt stöd kan även fortsättningsvis, enligt revisorerna, betalas för jourtjänstgöring och långa resor. Revisorerna har däremot inte funnit några särskilda skäl som talar för att distriktsveterinärernas arbetsuppgifter skall bedrivas i myndighetsform eller med ett statligt huvudmannaskap.

Riksdagens revisorer menar att veterinärer sedan distriktsveterinärorganisationen omorganiserades 1995 har varit missnöjda med statsmakternas sätt att utforma villkoren för statliga distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer. Missnöjet med villkoren, menar revisorerna, har försvårat samarbetet mellan olika veterinärgrupper om jourtjänstgöring och djurhälsoarbete. Det har också lett till sämre arbetsmiljö för veterinärer och till att de veterinära resurserna för djurhälsovård inte har tagits till vara på ett effektivt sätt. Mot bakgrund av den granskning som revisorerna har gjort föreslår de:

... att regeringen tillsätter en oberoende utredning med uppdrag att lösa problemen med fördelningen av det statliga bidraget, statens ansvar för sällskapsdjuren och Jordbruksverkets dubbla roller. Utredningen bör lämna förslag till alternativa organisatoriska lösningar för den fältveterinära verksamheten. Därtill bör utredningen lämna förslag till hur behovet av veterinär kompetens för myndighetsutövande uppgifter samt beredskap mot smittsamma sjukdomar inom det veterinära området kan tillgodoses i hela landet. Det innebär att även länsveterinärernas arbetsuppgifter bör ses över. Utredningen bör också få i uppdrag att lämna förslag till hur tillsynen över veterinär yrkesutövning kan utformas.

Riksdagen har gett regeringen till känna att en utredning bör tillsättas i enlighet med Riksdagens revisorers förslag (bet. 2002/03:MJU10, rskr. 2002/03:230).

Vidare menar Veterinärer i Sverige, som organiserar en del av de privatpraktiserande veterinärerna, att länsveterinärernas opartiskhet i myndighetsutövningen kan ifrågasättas eftersom de vid sidan av

sin statliga anställning kan verka som privatpraktiserande veterinärer.

Vidtagna åtgärder för bättre organisation

Riksdagens revisorer ansåg i sin granskning av villkoren för veterinär verksamhet att anledningen till att privatpraktiserande veterinärer inte rapporterar in djursjukdata - journaluppgifter om djurens sjukdomar och behandlingar - till Statens jordbruksverk i den utsträckning som de är skyldiga att göra, är att de misstänker att Jordbruksverket använder uppgifterna i de delar av distriktsveterinärernas verksamhet som konkurrerar med privatpraktiserande veterinärers verksamhet.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att undersöka och redovisa eventuella brister i djursjukdata, vad de i så fall beror på och vad de eventuella bristerna kan ha inneburit för registrets användbarhet (utredningen [Jo 2004:03] om översyn av djursjukdata). Med utgångspunkt i resultatet av dessa undersökningar skall bl.a. förslag lämnas om hur eventuella brister kan åtgärdas. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 2005.

Regeringen har lagt fram en proposition om förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn (2004/05:72). I denna förtydligas bl.a. länsstyrelsernas roll i tillsynsverksamheten av djurskydd och livsmedel.

För att lämna förslag om hur den veterinära verksamheten och formerna för den skulle kunna utvecklas inrättade Jordbruksdepartementet i april 2003 en veterinär samarbetsgrupp med företrädare för Statens jordbruksverk, Konkurrensverket, Livsmedelsökonomiska institutet, Sveriges Veterinärförbund, Lantbrukarnas Riksförbund och Jordbruksdepartementet. Gruppen lämnade sin rapport i januari 2005 (dnr Jo2005/130).

I regleringsbrevet för 2004 fick Jordbruksverket i uppdrag att verka för ett konkurrensneutralt förhållande mellan distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer. Jordbruksverket rapporterade i mars 2005 om detta arbete (dnr Jo2005/618). På rekommendation av den veterinära samarbetsgruppen skall även djurägare som anlitar privatpraktiserande veterinärer - och inte som i dag enbart de som anlitar distriktsveterinärer - kunna få del av det statliga stödet för djursjukvård till avlägset boende djurägare fr.o.m. den 1 juni 2005. Avsikten är också att följa den veterinära samar-

betsgruppens rekommendation gällande kontroll vid anläggning med mjölkproduktion i enlighet med rådets direktiv 92/46/EEG av den 16 juni 1992 om fastställande av hygienregler för produktion och utsläppande på marknaden av rå mjölk, värmebehandlad mjölk och mjölkbaserade produkter, det s.k. mjölkdirektivet (EGT nr L 268, 14/9/1992 s. 1, Celex 31992L0046). I dag utför enbart distriktsveterinärer den kontrollen. Målsättningen är att även privata veterinärer skall kunna få en tillsynsroll.

I Småland pågår ett samarbetsprojekt mellan distriktsveterinärorganisationen och ett antal privatpraktiserande veterinärer för att förbättra jourverksamheten i ett område kring Tingsryd.

Vidare har Jordbruksverket beslutat att inrätta ett djurhälsoråd med representanter för berörda privata organisationer och myndigheter för att utveckla samarbetet, samordningen och effektiviteten när det gäller förebyggande djurhälsovård, djursjukvård och beredskap mot och bekämpningen av allvarliga djursjukdomar. Frågor om personal- och kompetensförsörjning samt marknadsfrågor som gäller den veterinära fältverksamheten skall också behandlas.

Utredningsuppdraget

Regeringen anser att det finns behov av att se över delar av nuvarande veterinärorganisation. Detta baserat på erfarenheterna från tio år med den nuvarande distriktsveterinärorganisationen och tio års medlemskap i EU och mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande och den kritik som bl.a. Riksdagens revisorer har riktat mot distriktsveterinärorganisationen och organisationen av viss myndighetsutövning. Regeringen uppdrar därför åt en särskild utredare att utreda organisationen av den veterinära fältverksamheten och viss veterinär myndighetsutövning. Målsättningen är att det skall finnas en väl fungerande organisation, organiserad på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt,

- för veterinär fältverksamhet i hela landet dygnet runt,
- vid utbrott av smittsamma djursjukdomar och
- för veterinära förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Utredaren skall utifrån ovanstående målsättning belysa följande frågor och problem och lämna förslag till lösningar. En lösning skall förordas och övriga rangordnas.

Veterinär fältverksamhet

I Sverige sköts den veterinära fältverksamheten av en statlig distriktsveterinärorganisation och av privatpraktiserande veterinärer.

Utredaren skall analysera nuvarande organisation och alternativa organisatoriska lösningar av den veterinära fältverksamheten. I detta ligger dels att analysera om förändringar bör genomföras när det gäller det statliga anslaget till distriktsveterinärorganisationen, dels att analysera och ta ställning till statens ansvar för sällskapsdjur och sporthästar. En utgångspunkt skall vara att konkurrensneutralitet mellan olika veterinärkategorier skall eftersträvas.

Praktiserande veterinärers myndighetsutövning

Såväl distriktsveterinärer som privatpraktiserande veterinärer kan utföra förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Vissa statligt anställda veterinärer kan vid sidan av den statliga verksamheten verka som privatpraktiserande veterinärer.

Utredaren skall analysera nuvarande organisation och alternativa organisatoriska lösningar av den myndighetsutövning som utförs av praktiserande veterinärer. Utredaren skall vidare analysera om det finns behov av att vidta åtgärder - utöver de regler som finns i dag om statliga arbetstagares rätt att ha vissa bisysslor - gällande statligt anställda veterinärers möjlighet att vid sidan av den statliga anställningen verka som privatpraktiserande veterinärer.

Tillsyn över veterinärers yrkesutövning

Jordbruksverket har ansvaret för tillsyn över veterinär yrkesutövning. Länsstyrelserna utför den operativa tillsynen. Utredaren skall analysera nuvarande organisation och alternativa organisatoriska lösningar av denna tillsyn, såväl tillsynen över den kliniska yrkesutövningen som tillsynen över den myndighetsutövning som utförs av praktiserande veterinärer.

Utredningsarbetet

Utredaren skall inhämta erfarenheter från andra relevanta länder. Särskilt de lösningar som Finland, Norge och Storbritannien har valt skall studeras.

Utredaren skall ta hänsyn till det EG-regelverk som styr delar av de myndighetsutövande uppgifterna och pågående förändringar av detta.

Utredaren skall analysera de samhällsekonomiska och finansiella konsekvenserna av samtliga förslag. Kostnader och intäkter för staten, kommuner, företag och djurägare skall redovisas. Både utgångslägen och förslag till förändringar skall beskrivas i finansiella och samhällsekonomiska termer. För förslag som har statsfinansiella effekter respektive effekter på kommunernas ekonomi skall utredaren föreslå finansiering i enlighet med gällande finansieringsprinciper.

Konsekvenserna av förslagen skall bedömas i enlighet med 15 § i kommittéförordningen (1998:1474). Särskilt skall ett förslags betydelse för offentlig service, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag, för jämställdheten mellan kvinnor och män och för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen, bedömas.

Utredaren skall beakta resultaten av utredningarna (Jo 2004:03) om översyn av djursjukdata och (Jo 2003:05) om behörighet m.m. inom djursjukvården. Utredaren skall samråda med berörda myndigheter, organisationer och andra berörda aktörer.

Utredaren skall lämna förslag till eventuella författningsändringar som förslagen föranleder.

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa uppdraget senast den 1 april 2007.

Grundläggande underlagsdata om Distriktsveterinärorganisationen

Sammanställning från Jordbruksverket

1. Antal förrättningar som kan hänföras till djursjukvård
(ej officiella uppdrag) per län och per djurslagstyp och år.

Länid	Län	Animalieproducerande			Hästdjur			Sällskapsdjur		
		djur								
		2000	2003	2005	2000	2003	2005	2000	2003	2005
1	Stockholms län	2 025	2 368	1 957	3 981	5 989	5 742	2 178	2 979	2 863
3	Uppsala län	4 150	4 265	3 693	1 793	2 018	2 450	4 936	5 055	4 507
4	Södermanlands län	4 853	3 273	2 755	2 948	2 205	2 378	3 145	5 305	6 522
5	Östergötlands län	11 242	10 594	9 415	3 994	5 002	5 988	8 422	10 083	10 801
6	Jönköpings län	10 318	10 842	9 983	2 542	2 995	4 095	4 570	6 473	7 966
7	Kronobergs län	3 688	2 388	1 716	1 377	1 219	1 260	4 529	6 551	6 825
8	Kalmar län	2 667	2 494	2 236	281	465	768	719	1 496	3 351
9	Gotlands län	4 100	4 315	3 983	768	909	942	977	934	1 408
10	Blekinge län	1 191	1 388	1 085	940	1 266	1 104	3 189	3 776	3 428
12	Skåne län	8 856	8 449	7 292	3 788	4 942	5 103	9 978	8 919	10 193
13	Hallands län	9 312	8 349	7 080	3 782	4 316	5 040	6 831	7 569	8 138
14	Västra Götalands län	22 035	20 585	18 200	9 080	10 557	11 706	23 725	23 013	23 484
17	Värmlands län	2 773	2 518	1 359	1 100	1 521	1 008	3 479	7 277	5 383
18	Örebro län	3 426	1 748	1 462	2 616	1 418	1 541	5 568	8 852	7 829
19	Västmanlands län	1 144	1 068	1 140	495	626	697	386	150	308
20	Dalarnas län	2 882	2 533	2 277	1 272	1 472	1 341	5 842	6 678	6 447
21	Gävleborgs län	4 883	4 409	2 167	2 838	2 425	1 980	6 780	8 880	9 036
22	Västernorrlands län	4 777	4 233	3 998	2 306	2 341	2 415	10 463	12 105	14 585
23	Jämtlands län	4 430	3 051	3 007	844	954	1 409	7 815	10 859	9 643
24	Västerbottens län	6 781	6 081	6 572	1 778	2 167	2 889	10 564	12 364	15 722
25	Norrbottnens län	3 721	3 646	2 833	1 930	2 057	1 666	11 985	14 917	16 827
Saknas	Saknas	46			28			193		
	Totalt	119 300	108 597	94 210	50 481	56 864	61 522	136 274	164 235	175 266
	Andel djurslagstyp									
	Södra Sverige	45%	41%	35%	16%	19%	21%	39%	41%	44%
	Mellersta Sverige	35%	26%	22%	23%	21%	22%	43%	53%	56%
	Norra Sverige	29%	23%	20%	10%	10%	10%	61%	67%	70%
	Hela riket	39%	33%	28%	16%	17%	19%	45%	50%	53%

Södra Sverige har högre andel förrättningar avseende animalieproducerande djur än Norra Sverige.
Förrättningar med ej angivet djurslag ingår inte.
Enbart förrättningar bokade på Dv stationer ingår.

2. Antal diagnoser gällande förebyggande djurhälsovård per län och per djurslagstyp och år

Län id	Län	Animalieproducerande djur			Hästdjur			Sällskapsdjur		
		2000	2003	2005	2000	2003	2005	2000	2003	2005
1	Stockholms län	364	543	533	2056	3539	3610	1292	1611	1520
3	Uppsala län	1 083	1 322	1 174	1 139	1 401	1 708	2 598	2 601	2 514
4	Södermanlands län	1 209	953	766	2 291	1 754	2 113	1 491	2 513	3 606
5	Östergötlands län	2 268	2 251	1 910	2 484	3 761	4 882	3 753	4 679	5 341
6	Jönköpings län	2 483	2 726	2 545	1 613	1 957	3 455	2 481	3 544	4 877
7	Kronobergs län	1 010	732	512	819	745	990	2 002	2 919	3 403
8	Kalmar län	821	984	782	149	293	514	356	648	1 204
9	Gotlands län	1 398	1 199	999	442	577	559	502	390	664
10	Blekinge län	359	211	169	523	1 009	1 051	1 234	1 597	1 763
12	Skåne län	1 919	1 804	1 815	2 496	3 660	3 800	4 907	3 994	4 607
13	Hallands län	1 628	2 620	2 913	2 297	2 928	3 719	3 553	4 154	4 781
14	Västra Götalands län	4 070	4 070	3 566	6 172	8 165	9 896	11 849	11 914	12 206
17	Värmlands län	515	563	191	568	861	695	1 201	3 296	1 974
18	Örebro län	859	441	373	1 999	1 267	1 511	3 048	5 580	4 752
19	Västmanlands län	232	970	1 090	247	474	670	162	97	104
20	Dalarnas län	567	770	670	732	828	762	2 300	2 286	2 114
21	Gävleborgs län	1 160	1 234	546	1 880	1 616	1 287	2 567	3 656	3 932
22	Västernorrlands län	1 572	1 321	1 346	1 621	1 880	1 943	3 272	4 074	4 734
23	Jämtlands län	1 545	1 231	1 376	490	575	808	3 161	3 996	3 730
24	Västerbottens län	2 331	2 658	3 484	1 173	1 769	2 536	4 085	5 023	6 359
25	Norrbottens län	1 131	1 657	1 013	1 317	1 565	1 464	4 756	6 612	8 397
Saknas		12			14			64		
	Totalt	28 172	29 717	27 240	30 466	37 085	44 363	59 342	73 573	81 062

3. Resultaträkning och redovisning av vissa kostnadstyper för att illustrera vad anslaget skulle kunna användas till. Anslaget är ett bidrag till DVO. Ingen anslagsavräkning görs i enlighet med undantag i regleringsbrevet. (tkr)

Resultaträkning	2000	2003	2005
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	75 669	89 392	94 147
Intäkter av avg o andra ersättningar	254 3921	303 305	317 473
Finansiella intäkter	376	599	1 152
Summa intäkter	330 437	393 296	412 772
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	- 225 102	- 270 035	- 269 070
Kostnader för lokaler	- 8 189	- 10 312	- 12 587
Övriga driftskostnader	- 91 465	- 103 906	- 118 031
Finansiella kostnader	-1 719	- 1 545	- 911
Avskrivningar/hedskrivningar	- 9 919	- 13 411	- 12 455
Summa kostnader	- 336 394	- 399 209	- 413 054
Årets kapitalförändring	- 5 957	- 5 913	- 282

¹ I summan finns en post på 17 000 tkr som DVO erhållit enligt regeringsbeslut 2000-06-29 och 2000-11-30. 9 000 tkr avser kompensation för höjd premieavgift till SPV och 8 000 tkr avser kompensation för del av kostnader som hänför sig till tiden före 1 juli 1995 då nya DVO startade. De 8 000 tkr är överförda från RO Djur.

Utfallet per verksamhetsområde (tkr)

	2000	2003	2005
Anslag	75 669	89 392	94 152
Avlägset boende	-6 354	-7 091	-6 627
Stationer	-40 096	-42 586	-43 381
IT	-2 439	-7 612	-5 218
Kompetens	-4 478	-4 147	-5 397
Personal	0	-1 489	-1 236
Lönekostnader DV-enheten	-9 486	-10 280	-11 345
Administrativ pålägg Dv-enheten	-4 835	-4 622	-5 314
Övrigt centralt	-13 938	-14 668	-15 917
Ändrad redovisning av kundförluster		3 000	
Retroaktiva SPV-kostnader		-3 534	
Retroaktiv just sem löneskuld		-2 276	
Summa	-5 957	-5 913	-282

Förklaring av vad som ingår i de olika posterna finns i dokumentet ”Sammanfattning av ekonomimodellen”.

Fördelningen mellan vad som bokförts centralt respektive på stationerna har inte varit densamma under perioden 2000–2005. Numera bokförs t.ex. alla löpande IT-kostnader på varje station, vilket inte gjordes tidigare. Det har inte varit möjligt att bokföra någon av de ovan-nämnda retroaktiva poster på stationerna.

4. Antal förrättningar fördelade på vanliga uppdrag och officiella/offentliga uppdrag per län och år.

Län id	Län	2000		2003		2005	
		Officiellt	Vanligt	Officiellt	Vanligt	Officiellt	Vanligt
1	Stockholm län	589	8 156	423	11 269	375	10 603
3	Uppsala län	394	10 721	341	11 551	271	10 961
4	Södermanlands län	357	10 941	475	11 465	301	12 621
5	Östergötlands län	471	23 698	1 051	26 675	398	27 970
6	Jönköping län	595	17 348	525	20 754	539	23 695
7	Kronobergs län	396	9 605	528	10 585	484	11 299
8	Kalmar län	162	3 588	110	4 469	46	6 505
9	Gotlands län	114	5 807	179	6 384	90	6 703
10	Blekinge län	175	5 461	88	6 452	33	6 015
12	Skåne län	2 252	22 767	2 365	23 713	1 814	24 814
13	Hallands län	856	19 982	675	21 216	794	22 012
14	Västra Götalands län	1 924	54 423	863	55 827	1 345	56 965
17	Värmlands län	202	7 361	213	12 102	292	8 852
18	Örebro län	126	11 698	67	12 707	157	13 372
19	Västmanlands län	139	2 007	87	1 872	49	2 215
20	Dalarnas län	151	10 234	104	11 541	136	12 216
21	Gävleborgs län	273	14 680	212	16 223	194	14 416
22	Västernorrlands län	164	17 794	185	18 894	74	23 444
23	Jämtlands län	325	13 031	413	15 922	323	16 240
24	Västerbottens län	203	19 305	164	21 467	95	26 872
25	Norrbottens län	714	18 151	534	22 479	254	25 202
Saknas	Saknas	28	271				
Totalt		10 610	307 029	9 602	343 567	8 064	362 992
Andel uppdragstyp							
	Södra Sverige	4%	96%	3%	97%	3%	97%
	Mellersta Sverige	3%	97%	2%	98%	2%	98%
	Norra Sverige	2%	98%	2%	98%	1%	99%
	Hela riket	3%	97%	3%	97%	2%	98%

Södra Sverige har högre andel officiella uppdrag än Norra Sverige.

Totalt sett fördelar det sig lika över tiden.

Enbart förrättningar bokade på Dv stationer ingår.

Ban- och tävling samt särskilda uppdrag ingår inte.

5. Antal förrättningar fördelade på olika tidtyper per län och år.

Län id	Län	2000		2003			2005			
		Normaltid	Jour	Normaltid	Jour 1	Jour 2	Normaltid	Jour 1	Jour 2	
1	Stockholms län	7 247	1 498	9 854	1 484	354	9 144	1 272	562	
3	Uppsala län	9 297	1 818	9 986	1 523	383	9 540	1 360	332	
4	Södermanlands län	9 273	2 025	10 294	1 328	318	11 406	1 236	280	
5	Östergötlands län	20 657	3 512	24 149	3 074	503	25 276	2 603	489	
6	Jönköpings län	14 677	3 266	17 737	3 154	388	20 729	2 970	535	
7	Kronobergs län	8 580	1 421	9 867	904	342	10 684	823	276	
8	Kalmar län	3 074	676	3 896	650	33	5 844	660	47	
9	Gotlands län	5 046	875	5 632	849	82	5 842	886	65	
10	Blekinge län	4 797	839	5 509	835	196	5 349	503	196	
12	Skåne län	21 715	3 304	22 471	2 725	882	23 387	2 521	720	
13	Hallands län	17 697	3 141	18 804	2 534	553	20 186	2 125	495	
14	Västra Götalands län	48 387	7 960	49 037	6 343	1 310	51 042	5 856	1 412	
17	Värmlands län	6 358	1 205	11 113	857	345	8 335	562	247	
18	Örebro län	10 585	1 239	11 783	785	206	12 441	826	262	
19	Västmanlands län	1 629	517	1 485	372	102	1 818	342	104	
20	Dalarnas län	9 040	1 345	10 391	1 068	186	11 250	881	221	
21	Gävleborgs län	12 782	2 171	14 424	1 653	358	12 891	1 350	369	
22	Västernorrlands län	15 405	2 553	17 379	1 385	315	21 674	1 486	358	
23	Jämtlands län	11 495	1 861	14 361	1 603	371	14 604	1 504	455	
24	Västerbottens län	16 326	3 182	18 297	2 590	744	23 286	2 880	801	
25	Norrbottens län	17 178	1 687	21 054	1 677	282	23 908	1 220	328	
Saknas	Saknas	275	24							
	Totalt	271 520	46 119	0	307 523	37 393	8 253	328 636	33 866	8 554
	Andel tidtyp									
	Södra Sverige	85%	15%	0%	86%	12%	2%	88%	10%	2%
	Mellersta Sverige	85%	15%	0%	88%	10%	2%	88%	9%	3%
	Norra Sverige	87%	13%	0%	89%	9%	2%	90%	8%	2%
	Hela riket	85%	15%	0%	87%	11%	2%	89%	9%	2%

Jour 1 är vardagar 06-08, 17-20 och lördag-söndag, helgdag 06-20.

Jour 2 är alla dagar 20-06.

År 2000 var jour vardagar 17-08, lördagar, söndagar och helgdagar.

Andelen jourförrättningar minskar något. Antalet förrättningar har ökat med 17% från år 2000 till 2005.

6 Andel fakturerad intäkt per djurslag hos distriktsveterinärerna 2002, 2003 och 2004, procent

	2002	2003	2004
Lantbruksdjur	45	42	40
Häst	20	20	21
Sällskapsdjur	28	30	31
Ej angivet	6	8	8
Varav jour	22	21	20

Enkätundersökning av den svenska veterinärmarknaden

ARS Research AB

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Veterinärutredningen är en statlig utredning inom Jordbruksdepartementet. Veterinärutredningen skall föreslå hur den veterinära fältverksamheten bör organiseras i framtiden. En viktig fråga är vem som skall utföra offentliga och officiella veterinäruppgifter. Statens roll är en central fråga för utredningen.

En viktig utgångspunkt för utredningen är att samhällets övergripande mål med den veterinära verksamheten och med djurskyddet fortfarande skall gälla. Andra utgångspunkter är att konkurrensneutralitet mellan olika veterinärgrupper skall eftersträvas och att effektiviteten och ändamålsenligheten i den statliga kontroll- och tillsynsapparaten skall öka. Utredningens förslag skall främja samhällsekonomisk effektivitet.

För att få ökad kunskap och ett bättre beslutsunderlag för det fortsatta arbetet har Veterinärutredningen genom Olle Högrell uppdragit åt ARS Research AB att genomföra ett konsultuppdrag gällande en undersökning av veterinärmarknaden. Undersökningens genomförande och resultat presenteras i denna rapport.

1.2 Syfte

Undersökningen syftar till att ge underlag för Veterinärutredningens kommande förslag till regeringen.

1.3 Målgrupp

Målgruppen för undersökningen är veterinärer verksamma i Sverige.

1.4 Metod

Undersökningen är genomförd som en kvantitativ undersökning.

Datansamlingen genomförs med hjälp av postala enkäter, med tre påminnelser.

1.5 Frågeformulär

Ett frågeformulär är utarbetat av Veterinärutredningen och ARS i samråd. Frågeformuläret har även gått på remiss inom veterinärkåren, genom Veterinärutredningens försorg, före fastställande.

1.6 Genomförande

Uppdraget är genomfört med en postal enkät med tre påminnelser. Den första utsändningen omfattar frågeformulär, informationsbrev (från Veterinärutredningen) och förfrankerat svarskuvert till ARS. Den första påminnelsen sker i form av ett kort. Påminnelserna två och tre är i form av fullständiga utsändningar (frågeformulär, påminnelsebrev (från ARS) förfrankerat svarskuvert till ARS).

Undersökningen genomfördes i fält under perioden 2006-03-24 – 2006-05-19

Vi har uppnått följande resultat av fältarbetet

BRUTTOURVAL	1496
A-BORTFALL	63
varav	
Postretur	40
Dubblett	5
Avliden	1
Pensionerad	7
Boende utomlands	2
Ej verksam inom yrket	3
Ej tillämplig på IP	1
Långvarigt sjuk	3
IP ej i målgruppen	1
NETTOURVAL	1433
B-BORTFALL	313
varav	
Vägran	5
Ej insända formulär	308
INSAMLADE INTERVJUER	1120
DATABEARBETANDE INTERVJUER	1112
Inkomna efter databearbetning	9
SVARSFREKVENS	78 %

Svarsfrekvensen är beräknad som antalet insamlade intervjuer genom nettourvalet.

2. RESULTATREDOVISNING

2.1 Inledning

Denna del av rapporten är skriven med frågeformuläret som disposition. Frågorna redovisas i den ordning de ställts i frågeformuläret. Varje frågas fullständiga formulering är skriven i *indragen kursiverad fet text*. Resultaten för varje fråga presenteras grafiskt för hela svarspopulationen om inte annat anges.

2.2 Verksamheten

Den första frågan vi ställde gäller var och i vilken form man bedrev sin verksamhet. Vi angav svarsalternativ som veterinärerna ombads att välja från.

1. Vilken var Din huvudsakliga sysselsättning under 2005? Markera endast ett svar.

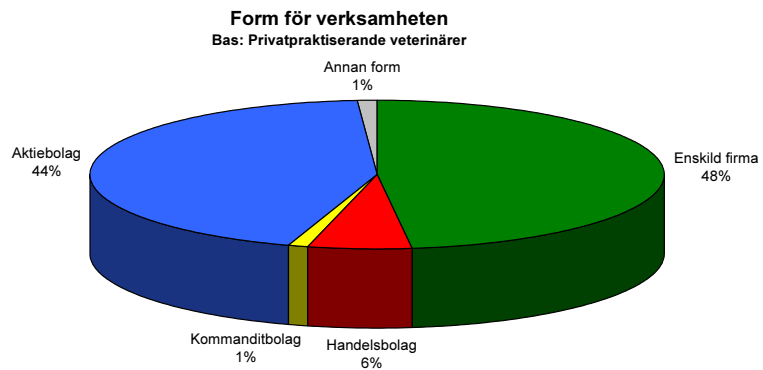
Tabellen nedan visar de svarandes huvudsakliga sysselsättning under 2005. Vi ser att 36 % av veterinärerna är verksamma inom privatpraktiserande verksamhet, i egen verksamhet, som delägare eller som anställda.

	Andel av alla i %
Anställd vid djursjukhus	18
Anställd av livsmedelsverket som besiktningsveterinär	4
Anställd av svensk mjölk, Djurhälsovården, husdjursförening eller liknande	4
Anställd av länsstyrelse som länsveterinär/biträdande länsveterinär	3
Anställd vid ATG-klinik (ej djursjukhus)	2
Anställd av Jordbruksverket som distriktsveterinär (även vikarie)	24
Anställd av privatpraktiserande veterinär, privat klinik eller privat veterinärstation	5
Privatpraktiserande veterinär utan regelbundet stations- eller kliniksamarbete med andra veterinärer	15
Privatpraktiserande satellit/filial till veterinärstation, klinik eller mottagning i vilken jag är delägare	2
Privatpraktiserande veterinär i regelbundet samarbete med en kollega	9
Privatpraktiserande veterinär vid privat veterinärstation, -klinik eller -mottagning, där ip är delägare	5
Annat	10
Ej svar	1

Till de som på fråga 1. svarade att de var privatpraktiserande, ställde vi en fråga om i vilken form de bedrev huvuddelen av sin verksamhet under 2005.

2. I vilken form bedrev Du huvuddelen av Din verksamhet som veterinär under 2005?

Det är två dominerande verksamhetsformer, enskild firma och aktiebolag. 48 % av de privatpraktiserande veterinärerna bedriver sin verksamhet som enskild firma och 44 % bedriver den i ett aktiebolag. De som bedriver verksamheten i en enskild firma arbetar oftare deltid (62 %), de har oftare en lägre årsinkomst och har oftare tagit sin examen efter 1986 (60 %).

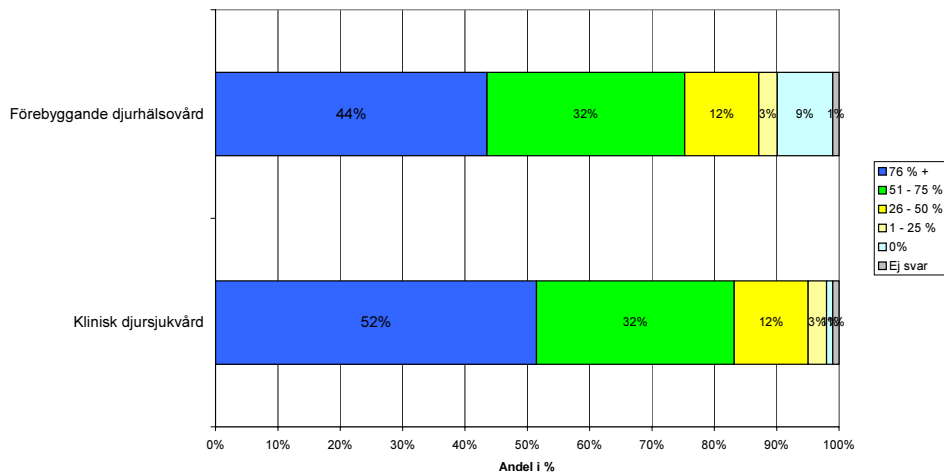
Nästa fråga ställdes till de privatpraktiserande veterinärerna, till jordbruksverkets distriktsveterinärer och till privatanställda veterinärer (ej vid ATG eller djursjukhus) och gäller hur arbetstiden spenderades mellan olika arbetsuppgifter.

3. Ungefär hur stor andel av Din totala arbetstid uppskattar Du gick åt till följande arbetsuppgifter under 2005? Försök att avrunda till jämna 10 %

Det är två huvudsakliga områden veterinärerna ägnar sig åt, klinisk djursjukvård och förebyggande djursjukvård. Det senare i huvudsak på uppdrag av företag eller husdjursföreningar. Övriga arbetsuppgifter, som seminverksamhet, administration och "annat" upptar endast marginellt veterinärernas arbetstid.

Andel av arbetstiden för olika arbetsuppgifter

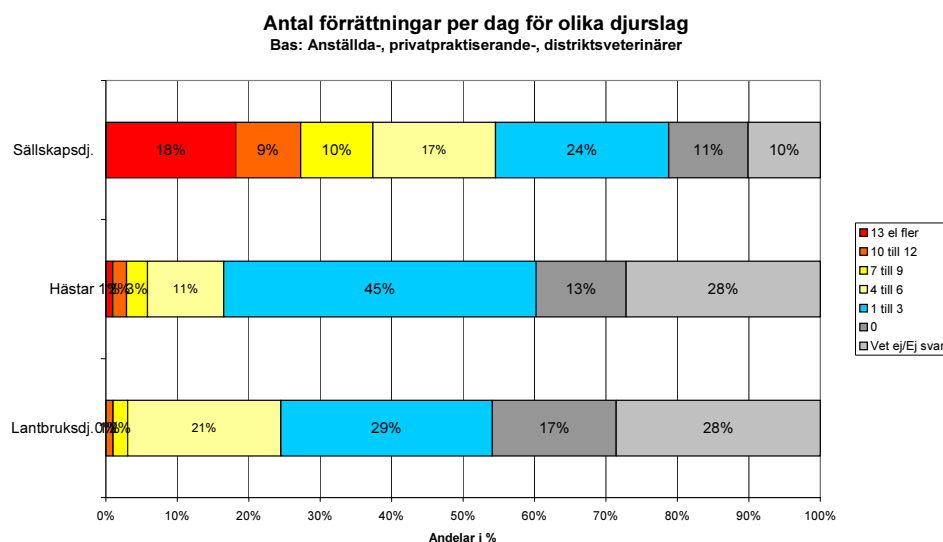
Bas: Anställd-, privatpraktiserande-, distriktsveterinär

Nästa fråga gäller en uppskattning av hur många förrättningar veterinärerna hade per dag gällande olika djurslag. Frågan har följande formulering:

4. Om Du tänker på de djur Du kommer i kontakt med vid djursjukvård (ej besiktning eller förebyggande djurhälsovård) på uppdrag av djurägare. Ungefär hur många förrättningar/ fall uppskattar Du att Du hade i genomsnitt per dag under 2005, när det gäller följande djurslag? (Vid gruppbehandling, då en och samma åtgärd utförs på flera djur, t ex vaccination av 40 kor, räknas detta som en förrättning, ett fall.)

Av diagrammet nedan ser vi att veterinärerna har flest enskilda behandlingar av sällskapsdjur. I genomsnitt har veterinärerna 6,4 behandlingar per dag av sällskapsdjur, mot 2,6 för hästar och 2,8 för lantbrukets djur.

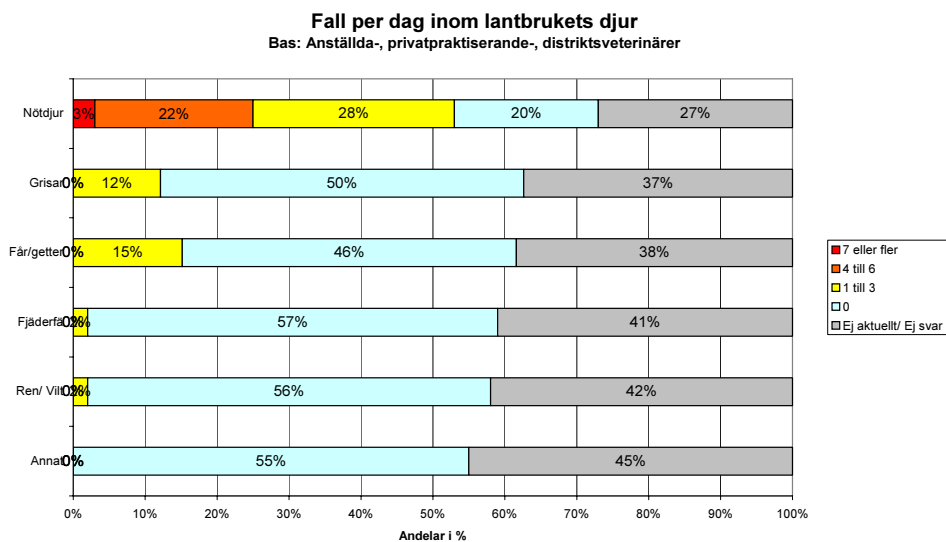
Jämför vi de två grupperna distriktsveterinärer (anställda av Jordbruksverket) och privatpraktiserande veterinärer ser vi att de privatpraktiserande genomgående har fler förrättningar/ fall per dag än distriktsveterinärerna.

Diagrammet nedan visar antalet förrättningar/ fall i genomsnitt per dag för olika kategorier av veterinärer fördelade på olika djurslag.

	Samtliga	Privatpraktiserande	Distriktsveterinär	Annan anställd
Sällskapsdjur	6,4	7,3	4,1	11,4
Hästar	2,6	3,1	2,3	1,5
Lantbrukets djur	2,8	2,4	3,4	0,4

Vi ställde också en fråga speciellt om lantbrukets olika djurslag.

5. Om Du tänker på Din verksamhet med djursjukvård (ej besiktning eller förebyggande djurhälsovård) åt lantbrukets djur på uppdrag av djurägare, ungefär hur många förrättningar/ fall bedömer Du att Du hade i genomsnitt per dag under 2005, när det gäller följande djurslag? Vid gruppbehandling, då en och samma åtgärd utförs på flera djur, t ex vaccination av 40 kor, räknas detta som en förrättning, ett fall.

Tabellen nedan visar att distriktsveterinärerna har fler fall/ förrättningar per dag bland lantbrukets djur än vad de privatpraktiserande har.

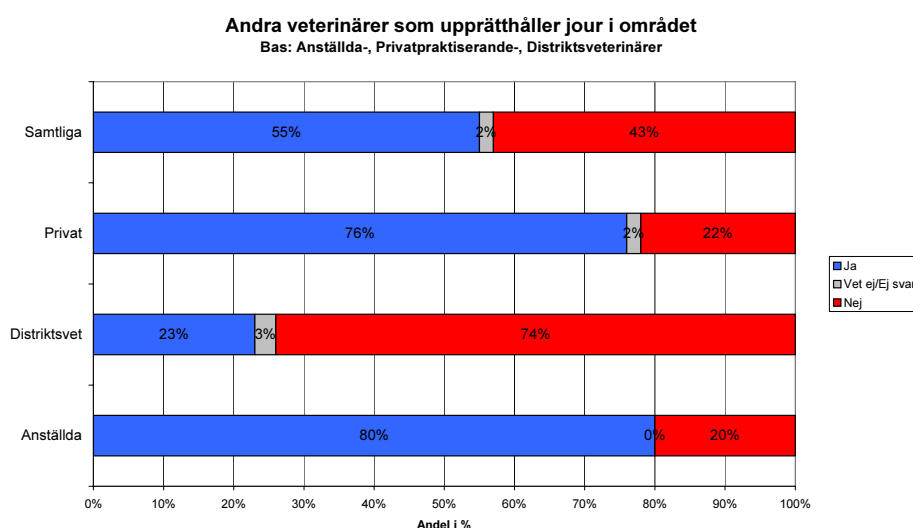
	Samtliga	Privat praktise- rande	Distriktsveteri- när	Annan anställd
Nötdjur	2,6	2,1	3,2	0,4
Grisar	0,4	0,4	0,5	0,1
Får/Getter	0,5	0,3	0,8	0,0
Fjäderfä	0,1	0,1	0,2	0,0
Ren, hägnat, vilt	0,2	0,1	0,2	0,0
Annat, räva, mink	0,1	0,1	0,1	0,0

2.3 Jour och joursamarbete

Området Jour och joursamarbete omfattar 7 frågor och delfrågor. Den första frågan gäller om det finns andra veterinärer i praktikområdet som upprätthåller dygnet-runt-jour för de djurslag man vanligen arbetar med.

6. Finns det andra, konkurrerande veterinärer/ kliniker som upprätthåller jour dygnet runt i Ditt praktikområde och för de djurslag som Du normalt sysslar med i Din verksamhet med klinisk djursjukvård?

Diagrammet nedan visar att drygt hälften (55 %) av veterinärerna har andra, konkurrerande veterinärer i området som upprätthåller jourverksamhet. Tre av fyra (76 %) privatpraktiserande veterinärer svarar att de har det, medan bara en av fyra (23 %) av distriktsveterinärerna har det. Kan det vara så att distriktsveterinärerna upprätthåller, är skyldiga att upprätthålla jourverksamhet och att de privatpraktiserande veterinärerna därför, av olika skäl, inte upprätthåller denna verksamhet?

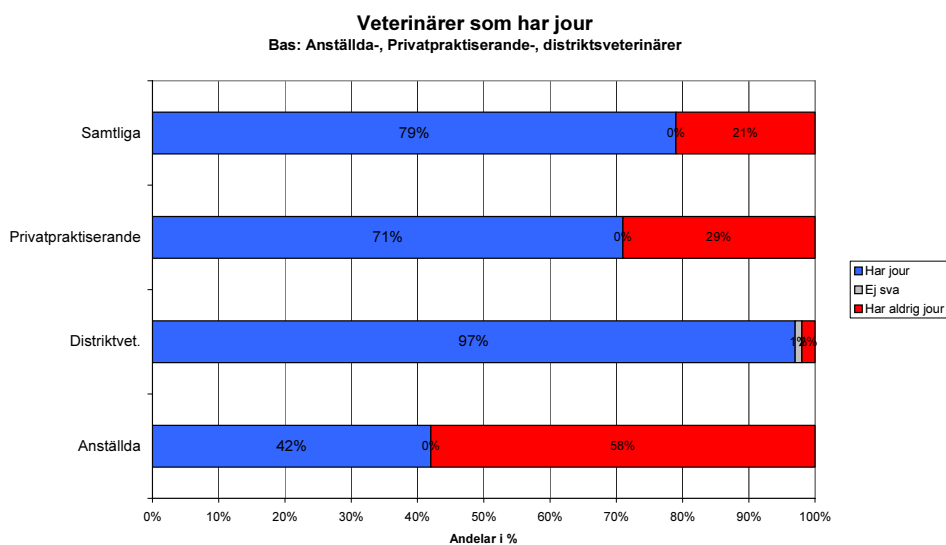
Av materialet ser vi att veterinärer med relativt sen examen (1986 eller senare) och veterinärer med hög årsinkomst, i högre grad sva-

rar att det inte har någon annan veterinär i praktikområdet som upprätthåller jour.

Vi frågade också om man själv har jour.

7. Har Du jour och i så fall i vilken form? Vilket av följande stämmer bäst in på Dina förhållanden? Markera endast ett svar.

Diagrammet nedan visar andelarna av samtliga och av olika kategorier av veterinärer som har jour. 8 av 10 (79 %) av alla veterinärer har jour. Av de privatpraktiserande veterinärerna är det 7 av 10 (71 %) som har jour och bland distriktsveterinärerna är det nära nog samtliga (97%).

Tabellen nedan visar en sammanställning av de olika formerna av jour som veterinärerna har.

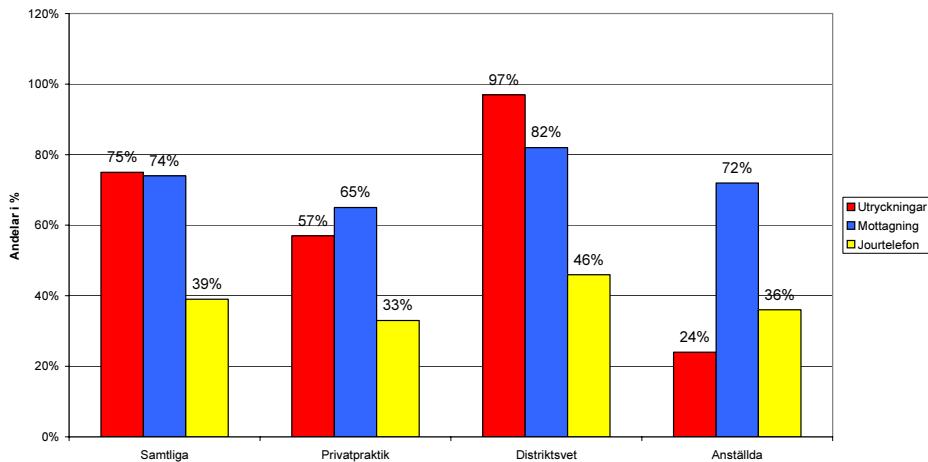
	Andel av alla i %
Jag har aldrig jour	21
Netto, har jour	79
Ingen organiserad jour, men kunderna får ringa. Jag gör sällan eller aldrig kundbesök, uttryckningar på jourtid	4
Ingen organiserad jour, men kunderna får ringa. Det händer att jag gör kundbesök, uttryckningar på jourtid	16
- Jag har jour, men inte enligt schema eller jourplan där även andra veterinärer ingår	4
- Jag har jour, enligt schema eller jourplan där även andra veterinärer ingår	52
- Annan form	3

De veterinärer som har jourverksamhet fick besvara frågan om hur de bedriver juren. Frågan har följande formulering:

8. Vilka av följande områden stämmer in på Din verksamhet. Du kan markera flera svar.

75 % av samtliga veterinärer har ambulerande jourverksamhet och kan göra uttryckningar med bil. Lika många (74 %) bedriver sin jourverksamhet på en mottagning och 4 av 10 har jourverksamhet med hjälp av telefon, där de ger råd eller kan hänvisa till annan veterinär. I genomsnitt har veterinärerna avgivit 1,9 svar.

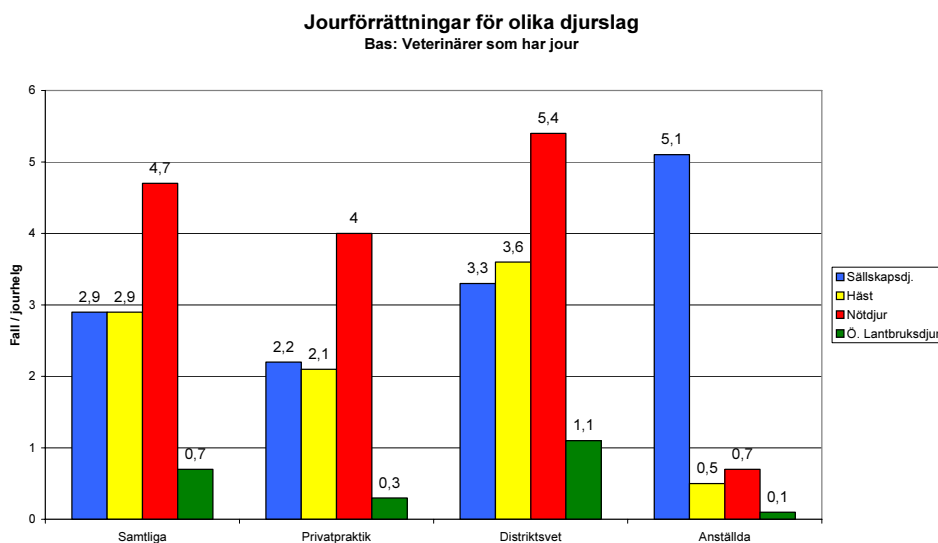
Former av jourverksamhet
Bas: Veterinärer med jourverksamhet

Nästa fråga gäller antalet fall/ förrättningar veterinärerna hade i genomsnitt under en jourhelg 2005, fördelat på olika djurslag. Frågan har besvarats av de veterinärer som har jour.

9. Ungefär hur många förrättningar/fall hade Du en genomsnittlig jourhelg (t ex fredag 17.00 – måndag 08.00) med följande djurslag år 2005? Vid gruppbehandling, då en och samma åtgärd utförs på flera djur, t ex vaccination av 40 kor, räknas detta som en förrättning, ett fall.

Diagrammet nedan visar medeltalet jourförrättningar per helg för olika djurslag och kategorier av veterinärer.

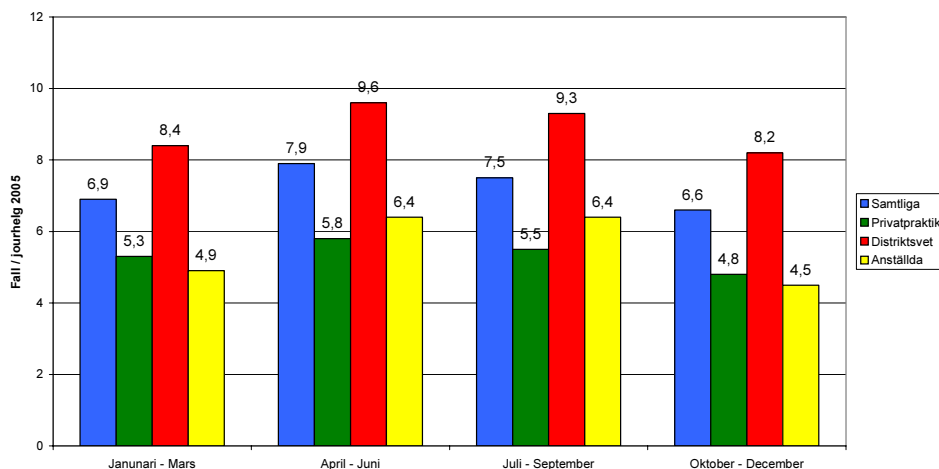

Diagrammet visar att distriktsveterinärerna har fler jourförrättningar i genomsnitt jämfört med de privatpraktiserande veterinärerna med jourverksamhet. Flest antal förrättningar har man för nötdjur. De privatanställda veterinärerna har flest jourförrättningar som gäller sällskapsdjur.

Vi bad även veterinärerna redogöra för hur jourverksamheten fördelade sig över året.

10. Hur många förrättningar/fall uppskattar Du att Du hade under en genomsnittlig jourhelg under följande perioder 2005? Vid gruppbehandling, då en och samma åtgärd utförs på flera djur, t ex vaccination av 40 kor, räknas detta som en förrättning, ett fall.

Jourförrättningarnas fördelning över året
Bas: Veterinärer med jour

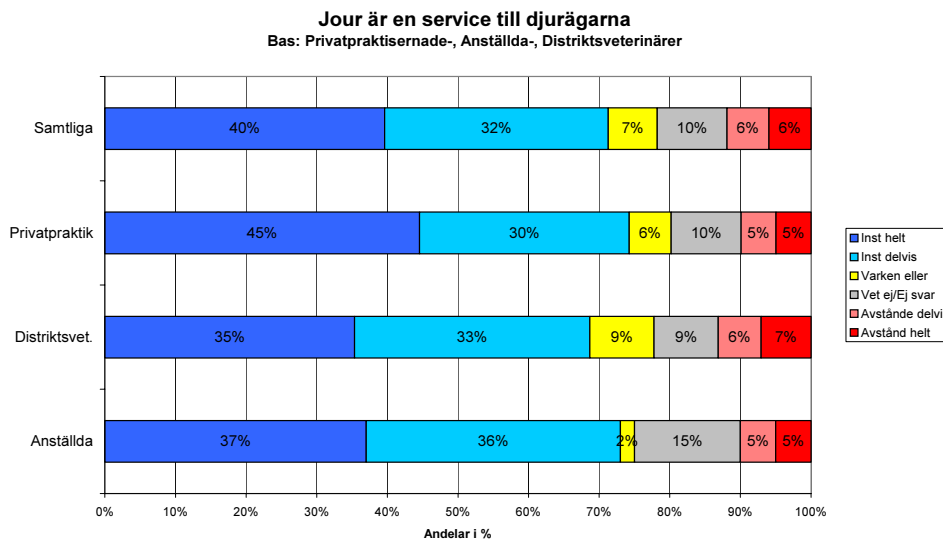
Från tabellerna kan vi också se att veterinärer med examen 1986 eller senare genomgående har fler jourförrättningar, än de veterinärer som har varit längre i yrket.

Veterinärer verksamma i skogslänen har färre jourförrättningar än de veterinärer som är verksamma i djurrika områden.

Fråga 11 omfattar tre frågor i form av påståenden. Vi ber veterinärerna svara i vilken grad de instämmer eller tar avstånd från vart och ett av påståendena gällande jourverksamhet. De tre diagrammen nedan visar hur samtliga veterinärer och olika veterinärgrupper besvarar frågorna.

11. Följande påståenden har framförts till Veterinärutredningen av olika veterinärer. Vi tar inte ställning till dem, men vi vill gärna veta i vilken grad övriga veterinärer på fältet instämmer eller tar avstånd från dessa påståenden. Alltså i vilken grad instämmer eller tar Du avstånd i följande påståenden?

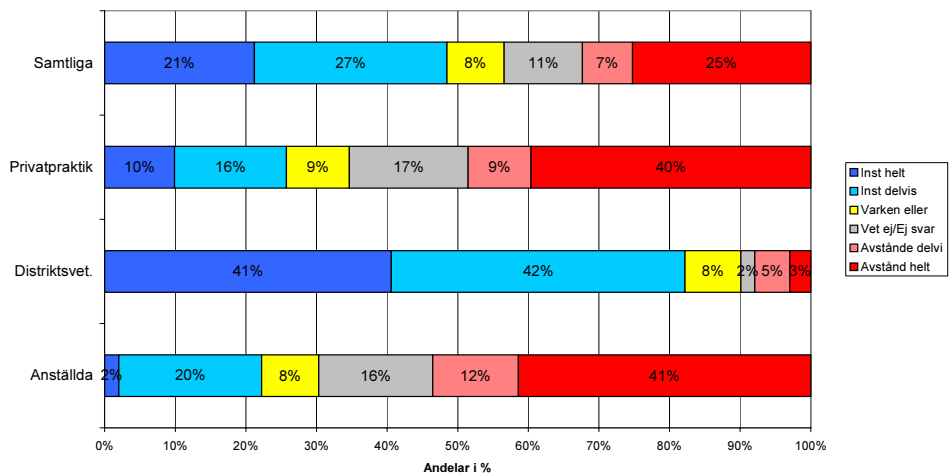
11a. Jour är inte lönsamt, man har det som service till djurägarna

Svarsmönstret är detsamma oavsett verksamhetsform. Jour är mer en service än en lönsam verksamhet. De privatpraktiserande veterinärerna har en högre grad av instämmande. Vi ser inga markanta skillnader mellan de olika delmålgrupper vi har studerat.

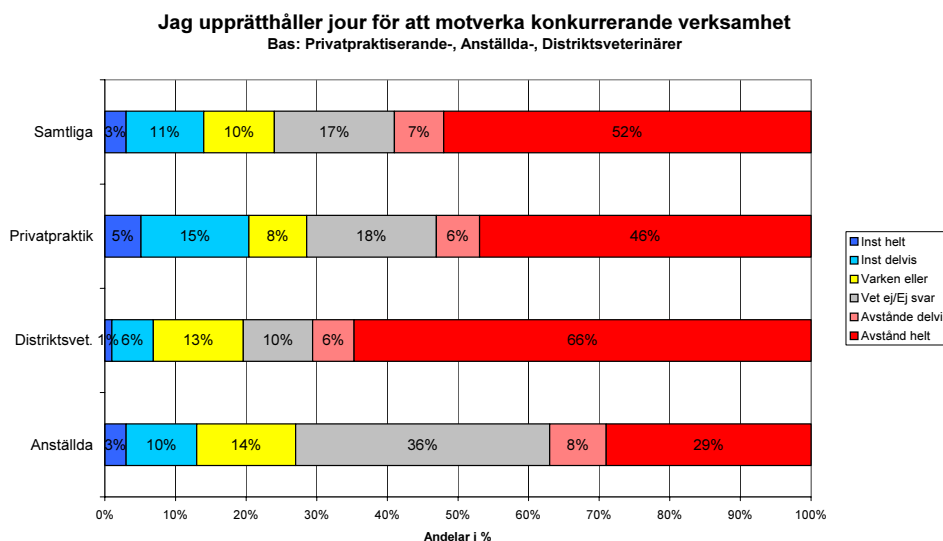
11.b Om jag/ vi inte fanns här skulle djurägarna i området bli utan all veterinärservice.

Om inte jag fanns skulle djurägarna bli utan all veterinärservice
 Bas: Privatpraktiserande-, Anställda-, Distriktsveterinärer

82 % av distriktsveterinärerna instämmer i detta påstående, medan bara 26 % av de privatpraktiserande gör det. Detta kan förklaras av att distriktsveterinären är den enda veterinären i området som har jour. Det kan också vara så att distriktsveterinärerna håller jour och att de privatpraktiserande veterinärerna därför ej känner behovet eller marknaden för att de ska hålla jour. Det är tydligen relativt ovanligt att man som privatpraktiserande veterinär är ensam i sitt område.

11.c Jag/vi upprätthåller jour delvis för att motverka att en konkurrerande verksamhet etableras i området.

Vi ställde en fråga om hur man ser på jourtjänstgöring, om man vill eller inte vill ha det. Frågan har följande formulering.

12. Vilket av följande påståenden stämmer bäst med Din inställning till jourtjänstgöring i Ditt framtida arbete som veterinär? Markera endast ett svar.

Vi gav veterinärerna följande svarsalternativ:

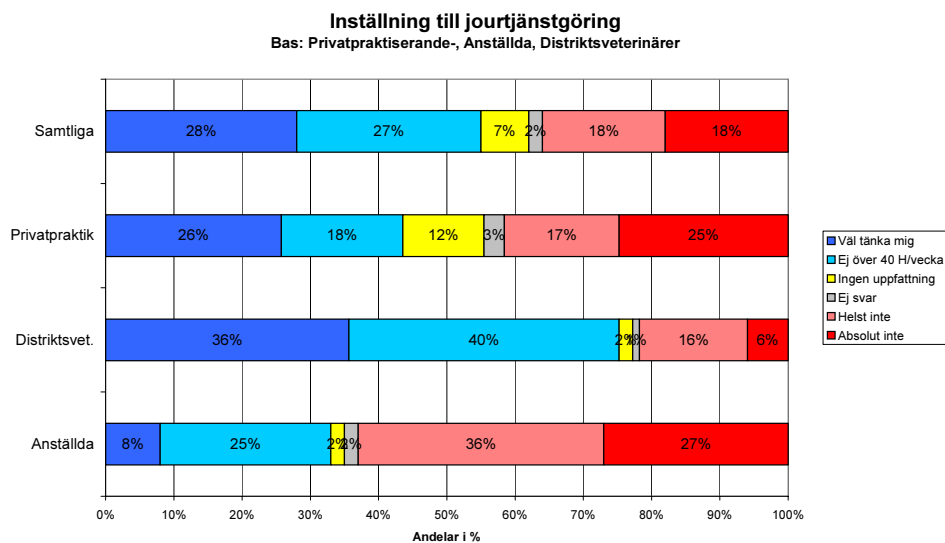
Jag kan mycket väl tänka mig att arbeta med jourtjänstgöring utöver min ordinarie arbetstid.

Jag arbetar gärna schemalagd arbetstid, där kvällar, helger och nätter kan ingå, men där det inte blir mer än 40 timmars arbetsvecka totalt.

Jag vill helst inte ha jourtjänstgöring alls, men det kan gå om jag inte får något annat.

Jag vill absolut inte ha jourtjänstgöring.

Jag har ingen uppfattning om framtiden.

Diagrammet visar att distriktsveterinärerna är de som är mest positivt inställda till jourverksamhet.

2.4 Egen verksamhet

13. Oavsett om Du idag är statligt anställd eller privatpraktiker, vilket av följande påståenden beskriver bäst Din syn på att om tre år driva privatpraktik i Ditt praktikområde, som egen företagare eller i samarbete med andra veterinärer? Du kan endast markera ett svar.

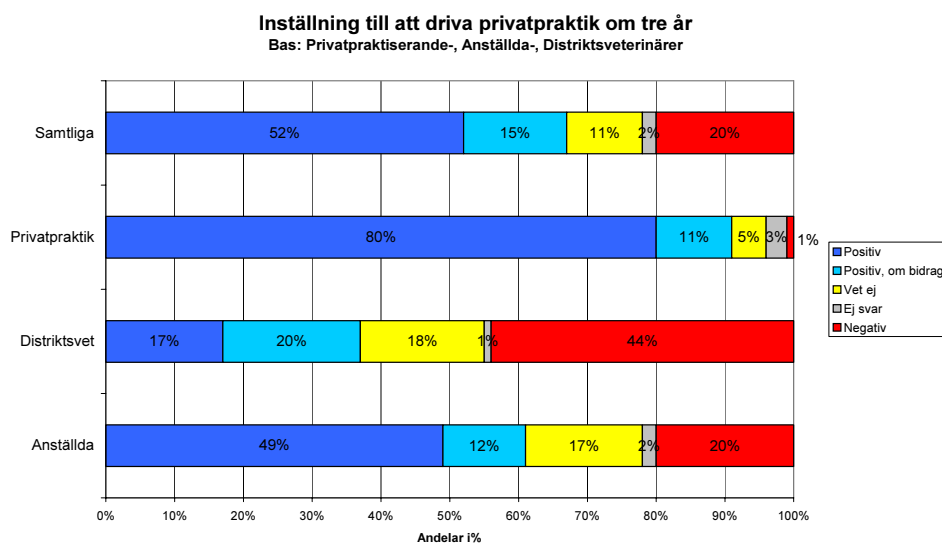
De intervjuade gavs följande svarsalternativ. De fick välja ett alternativ.

Jag är positiv till privatpraktik och tror att underlaget i mitt praktikområde är tillräckligt för en lönsam verksamhet om 3 år, utan bidrag.

Jag är negativ till privatpraktik generellt, eftersom företagande inte intresserar mig eller passar mina privata förhållanden.

Jag är i och för sig positiv till privat praktik om tre år men det förutsätter att jag/ vi får bidrag för att få det att gå ihop.

Vet ej

Diagrammet ovan visar att det i första hand är de idag privatpraktiserande och de privatanställda veterinärerna som är positiva till att driva privatpraktik om tre år och också tror att den har förutsättningar för att vara lönsam utan bidrag. Från tabellerna kan vi också se att veterinärerna med examen före 1986 är mer positiva (61 %) än de med examen 1986 eller senare (45 %). Detta kan förklaras av att de äldre veterinärerna redan är etablerade och att etableringskostnaderna, riskerna och osäkerheten känns för stor för de yngre. Av veterinärerna i skogslänen är det 35 % som anger svarsalternativ ett och 32 % som anger svarsalternativ två (Negativa till privatpraktik).

Sammantaget kan vi se att 67 % av veterinärerna är positiva till privatpraktik.

De som svarade att de är positiva till att driva en privat veterinärpraktik, men att de anser att de behöver bidrag för att verksamheten ska gå runt, fick följande fråga:

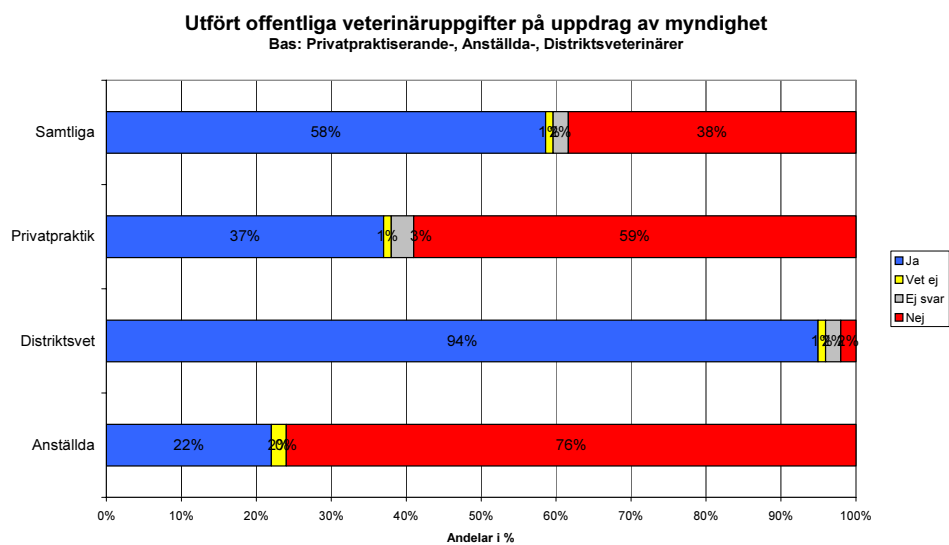
14. Hur mycket uppskattar Du att Du/ ni skulle behöva i bidrag per veterinär och år för att få en privatpraktik att gå ihop om tre år?

	Andel av förutsätter bidrag %
- 100 000 kr	24
100.000 – 150.000 kr	3
150.000 – 200.000 kr	12
200.001 + kr	12
Medeltal kr (x1000)	179
Vet ej	47
Ej svar	1

De veterinärer som skulle kunna tänka sig att starta en privat veterinärpraktik, om de fick bidrag, bedömer att de skulle behöva ett bidrag på i genomsnitt 179 000.- kronor per år och veterinär. De veterinärer som i dag är verksamma som distriktsveterinärer bedömer att bidraget bör vara 206 000.- kronor och de som är i privatverksamhet svarar cirka 140 000.- kronor, här är dock bastalen mycket låga.

2.5 Officiella veterinäruppdrag på uppdrag av en myndighet

15. Har Du eller har Du inte under 2005 utfört offentliga eller officiella veterinäruppgifter på uppdrag av någon myndighet?

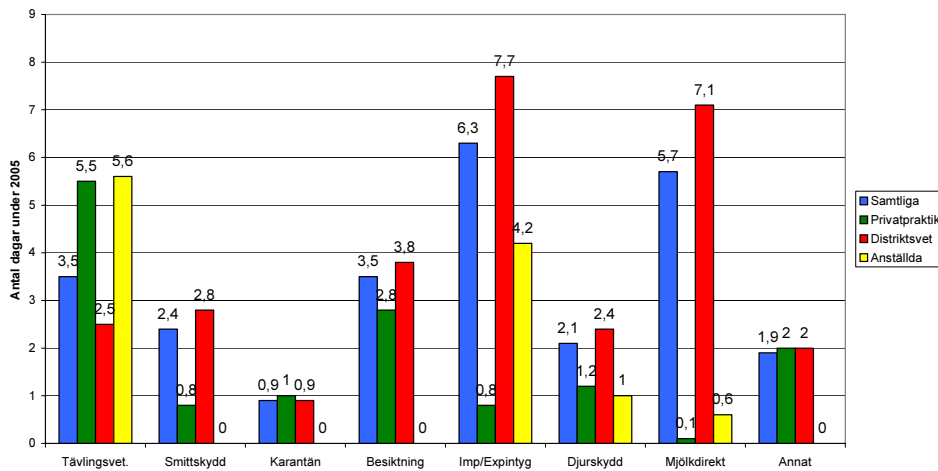

63 % av veterinärerna med examen 1986 eller senare har utfört offentliga eller officiella uppdrag, mot 53 % av veterinärerna med examen före 1986.

16. Om Du tänker på Dina uppdrag som offentlig eller officiell veterinär under 2005, ungefär hur många dagar har Du utfört följande sysslor på uppdrag av någon myndighet?

Diagrammet nedan visar ungefär hur många dagar under 2005 som veterinärerna utförde officiella eller offentliga uppdrag.

Dagar som uppdrag som offentlig veterinär under 2005
Bas: Har utfört offentliga veterinäruppdrag

Den 17:de frågan omfattar 8 delfrågor om veterinärmarknaden. Frågorna berör olika områden, som konkurrens och olika djurhållares lojalitet mot sin veterinär. Vi har valt att redovisa svaren för de privatpraktiserande, de anställda och för distriktsveterinärerna sammantaget. För särredovisningar hänvisar vi till tabellbilagan.

17. I vilken grad instämmer Du i eller tar Du avstånd från följande påståenden?

17.a Det finns en privat veterinär/veterinärstation i sådan närhet att konkurrens förekommer eller kan uppstå när det gäller behandling av sällskapsdjur.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	70 %
5) – helt	53 %
4) – delvis	17 %
3) Varken eller	6 %
2) –delvis	4 %
1) – helt	8 %
1-2) Tar avstånd	12 %
Vet ej/Ej aktuellt	8
Ej svar	4

17.b Det finns en privat veterinär/veterinärstation i sådan närhet att konkurrens förekommer eller kan uppstå när det gäller behandling av häst och/eller lantbruksdjur.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	51 %
5) – helt	36 %
4) – delvis	15 %
3) Varken eller	5 %
2) –delvis	4 %
1) – helt	12 %
1-2) Tar avstånd	16 %
Vet ej/Ej aktuellt	22 %
Ej svar	6 %

17.c Det finns en statlig veterinärstation i sådan närhet att konkurrens förekommer eller kan uppstå när det gäller behandling av sällskapsdjur.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	39 %
5) – helt	29 %
4) – delvis	10 %
3) Varken eller	5 %
2) –delvis	5 %
1) – helt	30 %
1-2) Tar avstånd	35 %
Vet ej/Ej aktuellt	17 %
Ej svar	4 %

17.d Det finns en statlig veterinärstation i sådan närhet att konkurrens förekommer eller kan uppstå när det gäller behandling av häst och/eller lantbruksdjur.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	32 %
5) – helt	22 %
4) – delvis	10 %
3) Varken eller	5 %
2) –delvis	4 %
1) – helt	25 %
1-2) Tar avstånd	29 %
Vet ej/Ej aktuellt	29 %
Ej svar	6 %

17.e Det finns en ATG-klinik i sådan närhet att konkurrens, förekommer eller kan uppstå när det gäller behandling av häst

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	32 %
5) – helt	19 %
4) – delvis	13 %
3) Varken eller	10 %
2) –delvis	5 %
1) – helt	25 %
1-2) Tar avstånd	30 %
Vet ej/Ej aktuellt	23 %
Ej svar	6 %

17.f Ägare av lantbruksdjur är benägna att byta veterinär.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	13 %
5) – helt	3 %
4) – delvis	10 %
3) Varken eller	7 %
2) –delvis	19 %
1) – helt	27 %
1-2) Tar avstånd	46 %
Vet ej/Ej aktuellt	30 %
Ej svar	4 %

17.g Hästägare är benägna att byta veterinär.

Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	50 %
5) – helt	15 %
4) – delvis	36 %
3) Varken eller	10 %
2) –delvis	8 %
1) – helt	5 %
1-2) Tar avstånd	14 %
Vet ej/Ej aktuellt	22 %
Ej svar	4 %

17.b Ägare av sällskapsdjur är benägna att byta veterinär.

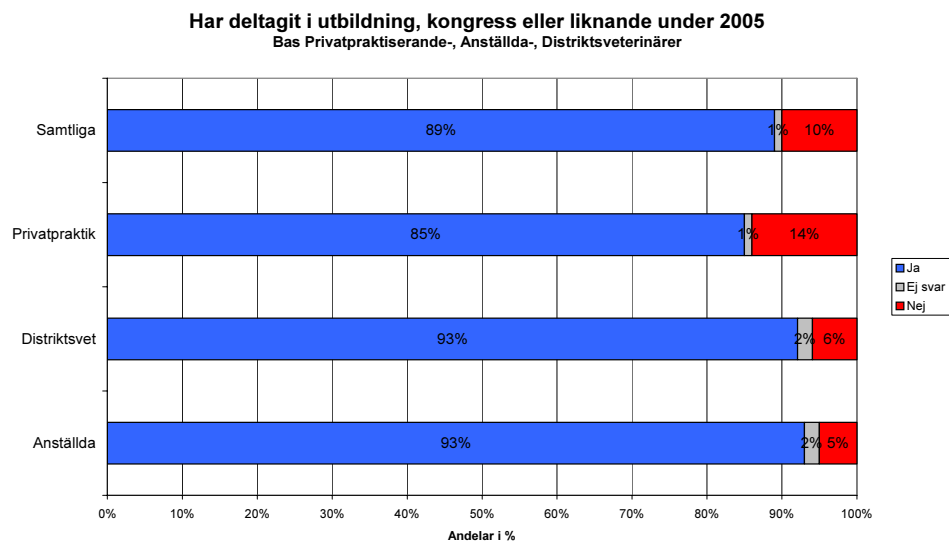
Anställd- /Privatpraktiserande veterinär/Distriktsveterinär

4-5) Instämmer	57 %
5) – helt	15 %
4) – delvis	42 %
3) Varken eller	10 %
2) –delvis	16 %
1) – helt	4 %
1-2) Tar avstånd	20 %
Vet ej/Ej aktuellt	10 %
Ej svar	3 %

2.6 Fortbildning och information

Frågorna 18 till och med 21 behandlar vilken information och fortbildning som veterinärerna tar del av. Den första frågan gäller om man har tagit del av någon utbildning, informationsaktivitet eller kongress inom yrkesområdet under 2005. Från svaren kan vi se att en mycket hög andel, 9 av 10 har deltagit i detta under 2005.

18. Har Du eller har Du inte deltagit i någon utbildning, informationsaktivitet eller kongress inom Ditt yrkesområde under 2005?

Diagrammet visar att distriktsveterinärer och anställda veterinärer i högre utsträckning (93 %) än privatpraktiserande veterinärer (85 %) har gjort det. Det är också vanligare bland nyutexaminerade” (92 %) än bland de lite äldre veterinärerna (86 %). 95 % av veterinärerna i skogslän har deltagit i detta under 2005.

Vi frågar också om vilka som är arrangörer för dessa utbildningar och informationsaktiviteter.

19. Om Du tänker på de utbildningar, informationsaktiviteter och kongresser som Du har deltagit i under 2005, hur mycket har Du deltagit i sådana aktiviteter med följande arrangörer?

Vanligast förekommande svar är Jordbruksverket (1,5 aktiviteter) följt av SVS (1,1 aktiviteter). För övriga svar hänvisar vi till tabellbilagan.

Vi frågar också om ämnet för aktiviteten.

20. Vad handlade utbildningen, informationen eller kongressen huvudsakligen om? Du kan markera flera svar.

Tabellen nedan redovisar vilka ämnesområden som veterinärerna har deltagit i information om. I genomsnitt har man avgivit 2,4 svar per person.

Ämnesområde	Andel i %*
Sällskapsdjurens sjukdomar/behandling (utom epizooti/zoonos)	63
Hästens sjukdomar/behandling (utom epizooti/zoonos)	39
Lantbruksdjurens sjukdomar/behandling (utom epizooti/zoonos)	31
Om epizooti/zoonos och/eller beredskap för sådana	21
Datoranvändning	19
Djurskyddsfrågor	12
Om att vara offentlig/officiell veterinär	11
Allmän hälso- och sjukvårdslära för djur	10
Seminverksamhet	9
Administration	9
Egenföretagande och dess villkor	8
Annat	9
Ej svar	2

*Bas: Har deltagit i utbildning/informationsaktivitet/kongress

För redovisningar per delmålgrupp hänvisar vi till tabellbilagan.

Den följande frågan gäller om man anser sig ha de ekonomiska och/ eller andra möjligheter att delta i utbildningar och informationsaktiviteter. Huvudfrågan har följande formulering. Vi skriver även ut de svarsalternativ som gavs.

21. Markera det alternativ som bäst överensstämmer med Dina förhållanden. Markera endast ett svar.

Jag har inte råd eller möjlighet att delta i fortbildnings- och informationsinsatser inom mitt yrkesområde

Jag har inte råd eller möjlighet att mer än undantagsvis delta i fortbildnings- och informationsinsatser inom mitt yrkesområde.

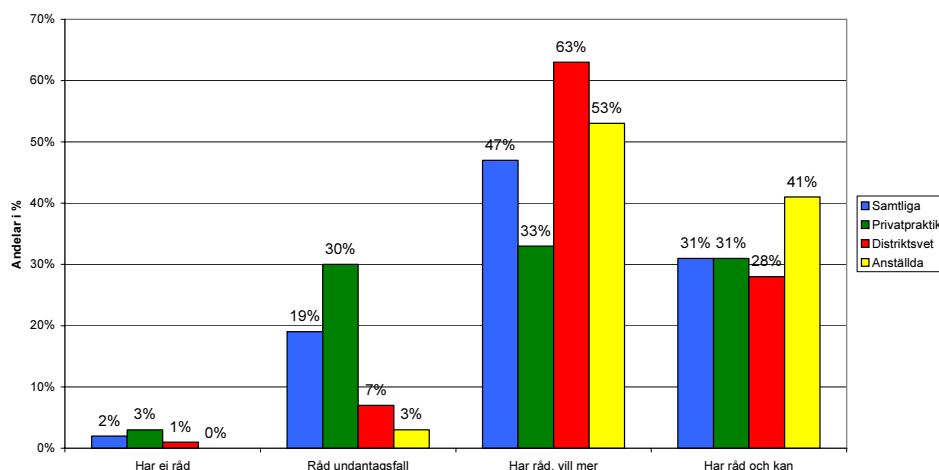
Jag har råd och möjlighet / alternativt får genom min arbetsgivare möjlighet / att delta i fortbildnings- och informationsinsatser, men jag skulle önska att jag kunde delta mer för att kunna hålla mig uppdaterad om utvecklingen.

Jag har råd och möjlighet / alternativt får genom min arbetsgivare möjlighet / att delta i fortbildnings- och informationsinsatser i den utsträckning jag tycker behövs för att kunna hålla mig uppdaterad om utvecklingen.

Svaren på frågan visar att de flesta har råd att delta i de aktiviteter som man anser nödvändiga för sin verksamhet, men att man skulle vilja, ser behov av att delta i fler aktiviteter än man gör. Det är främst distriktsveterinärerna som ser att de har de ekonomiska möjligheterna att delta i fler aktiviteter än vad de gör.

Möjligheter att delta i fortbildning inom yrkesområdet

Bas: Privatpraktiserande-, Anställda-, Distriktsveterinärer

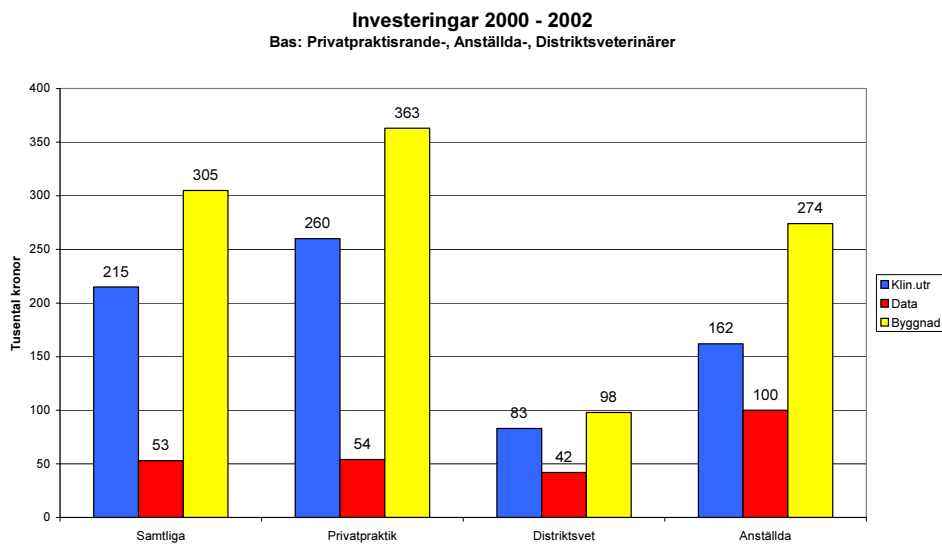

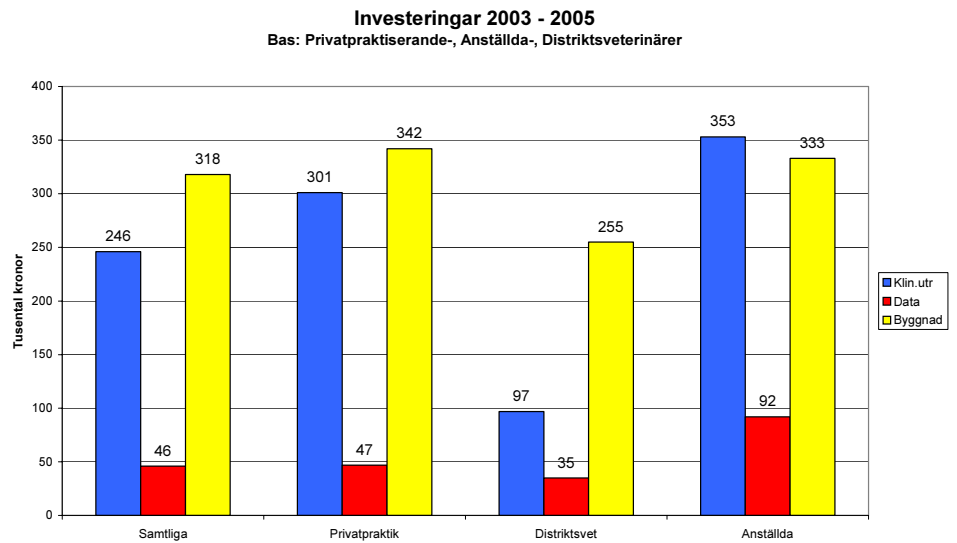
2.7 Investeringar och satsningar

Nästföljande område gäller investeringar och satsning på framtiden. Området omfattar fyra frågor med delfrågor. Området omfattar även vilken utrustning man har tillgång till i sin verksamhet.

Den första frågan gäller hur mycket man har investerat och inom vilka områden, under 2000- talet, först mellan 2000 till 2002 och därefter mellan 2003 och 2005. Svaren är uppskattningar i 10 000-tal kronor.

22. Uppskatta vilka investeringar Du/ ni har gjort i verksamheten under perioden 2000 till 2005? Försök att ge uppskattningar på 10 000.- kronor när

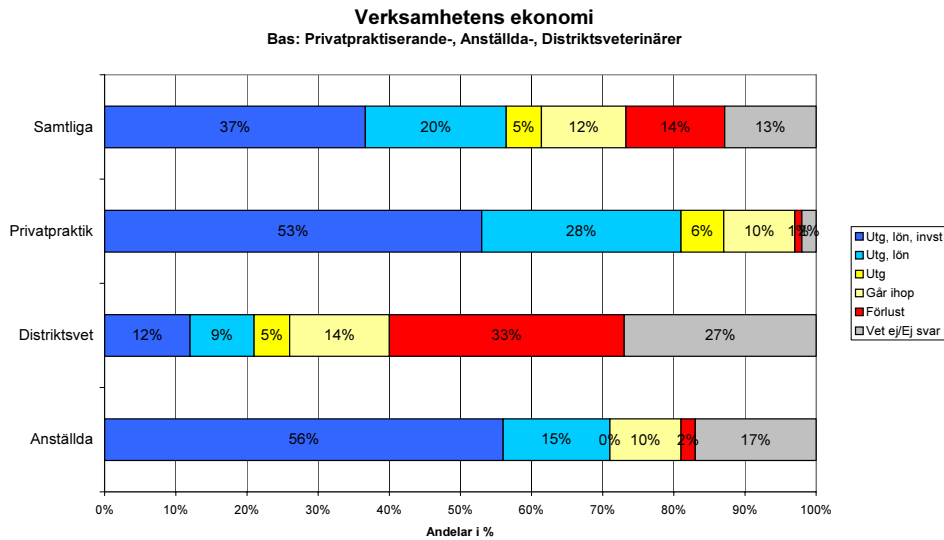

Vi ser att investeringarna är högre under den senare delen av perioden. Privatpraktiserande veterinärer gör större investeringar än distriktsveterinärerna.

Vi frågar också om hur man bedömer verksamhetens ekonomi.

23. Vilket av följande stämmer bäst in på Ditt företag, Din arbetsplats? Det är intäkter från kunder som räknas, bortse från stöd eller bidrag. Markera endast ett svar.

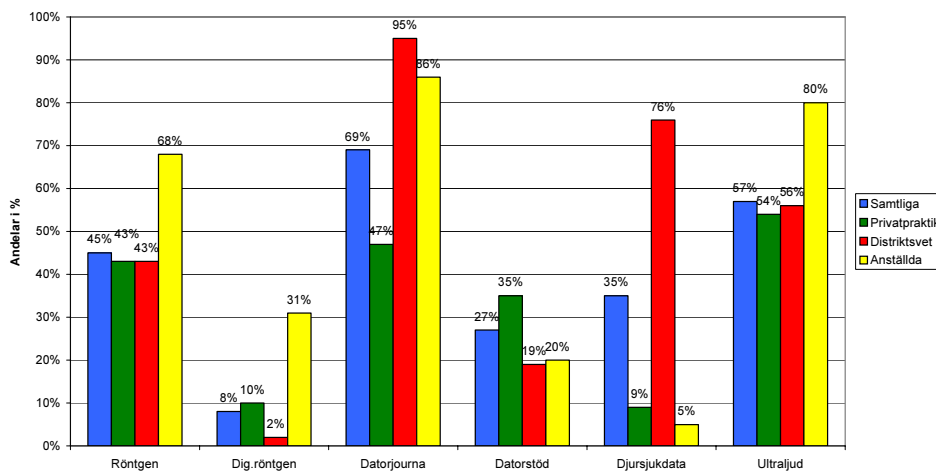

Drygt hälften (57 %) av samtliga veterinärer svarar att verksamheten går så pass bra att de kan ta ut lön. 37 % går med vinst, efter uttagen lön. För ARS ter det sig bekymmersamt att 14 % av alla (33 % av distrikts veterinärerna) svarar att verksamheten går med förlust. Ytterligare 12 % (av alla) (14 % av distrikts veterinärerna) svarar att verksamheten ”nätt och jämt går ihop”. Svaren på denna fråga bör ställas i relation till andra frågor i undersökningen, till exempel de investeringar man gör, möjligheten att gå kurser och de löner veterinärerna tar ut.

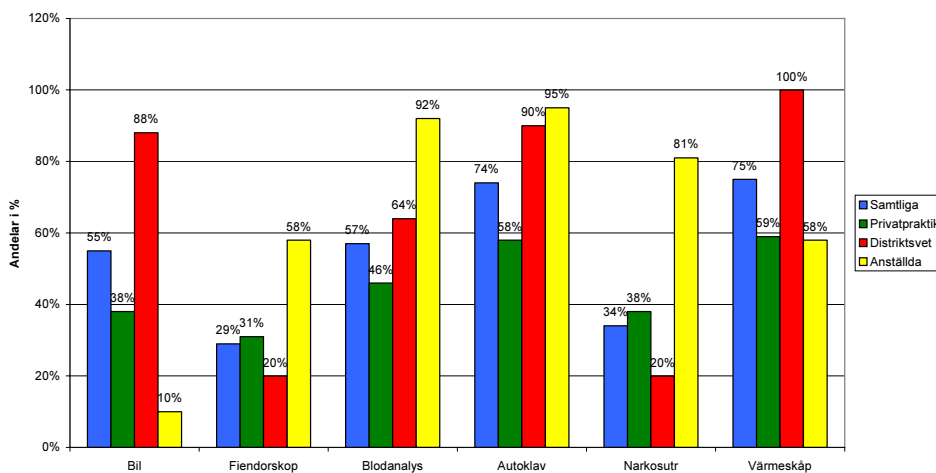
Nästa fråga gäller vilken utrustning man har tillgång till i sin verksamhet.

*24. Vilken utrustning har Du normalt tillgång till i Din verksamhet?
Du kan markera flera svar.*

Utrustning i verksamheten
Bas: Privatpraktiserande-, Anställda-, Distriktsveterinärer

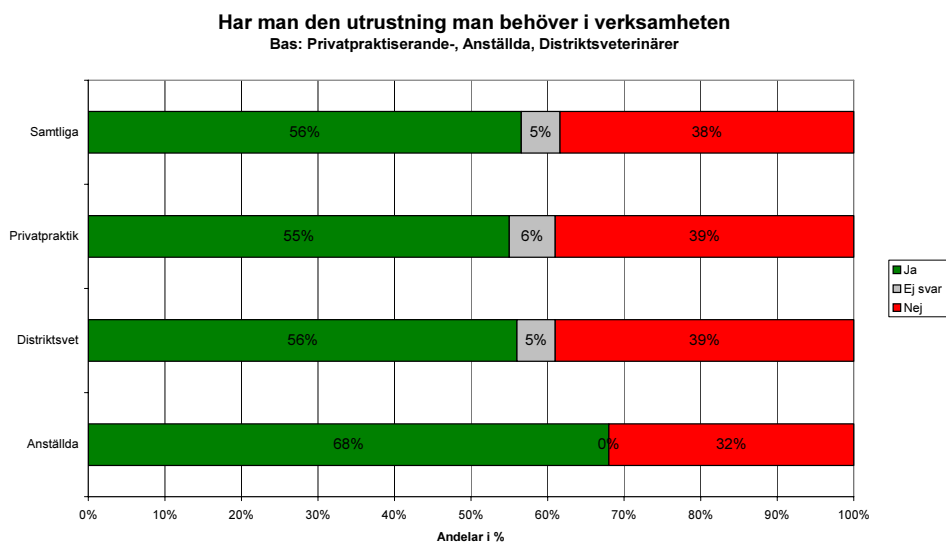

Utrustning i verksamheten
Bas: Privatpraktiserande-, Anställda-, Distriktsveterinärer

Den följande frågan gäller om man anser sig ha den utrustning man behöver ha i verksamheten.

25. Tycker Du att Du har den utrustning Du behöver i Din Verksamhet?

För ARS känns det lite märkligt att fyra av tio (38 %) veterinärer svarar ”Nej” på frågan, det vill säga svarar att man saknar utrustning man behöver. Det råder inga skillnader mellan privatpraktiserande och distriktsveterinärer i denna fråga.

Nästa fråga gäller hur man bedriver sin verksamhet och vilka förutsättningar man har.

26. Markera det/de alternativ som stämmer bäst med Dina förhållanden år 2005. Som mottagning/klinik räknas även t.ex. enklare mottagningsrum i anslutning till bostaden. Du kan markera flera svar.

Svarsalternativen utskrivna i sin helhet.

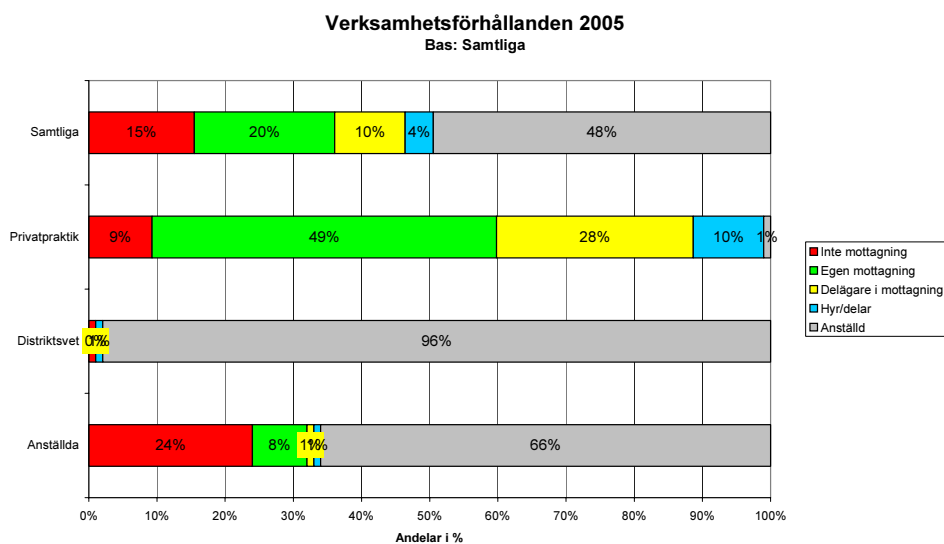
Jag har inte tillgång till någon mottagning/klinik.

Jag har en egen mottagning/klinik utan samarbete med andra veterinärer, t.ex. hemma i bostaden eller i lokal som jag hyr av annan hyresvärd än en veterinärrättning.

Jag är *delägare i en privat veterinärstation, mottagning eller klinik* där jag kan ta emot kunder.

Jag *hyr eller delar mottagning med* annan veterinär, veterinärstation eller klinik där jag kan ta emot kunder.

Jag är *anställd* vid veterinärstation, mottagning, klinik eller djursjukhus, där jag tar emot kunder.

Fråga 27 kan sägas behandla samspelet mellan privat verksamma veterinärer och distriktsveterinärer ur olika aspekter. Vi låter veterinärerna besvara 8 delfrågor. Huvudfrågan och dess delfrågor är utskrivna nedan.

27. Följande påståenden har framförts till Veterinärutredningen av olika veterinärer. Vi tar inte ställning till dem, men vill gärna veta i vilken grad veterinärer ute på fältet instämmer eller tar avstånd från dessa påståenden. Markera för vart och ett av följande om Du instämmer eller tar avstånd från påståendet.

Nedan har vi skrivit ut var och ett av påståendena i sin helhet. I diagrammet nedan är påståendena förkortade. Vi har markerat förkortningen med fet stil i påståendena nedan.

*De **privata veterinärstationerna**, som har organiserad jour, **håller ungefär samma servicenivå** som distriktsveterinärstationerna.*

*De **statliga veterinärstationerna** är ofta **bättre utrustade** och har en **aktuellare kunskap** än de privata alternativen.*

*Det är ofta **billigare** för djurägarna att **anlita en privat veterinärstation** än att vända sig till en distriktsveterinärstation.*

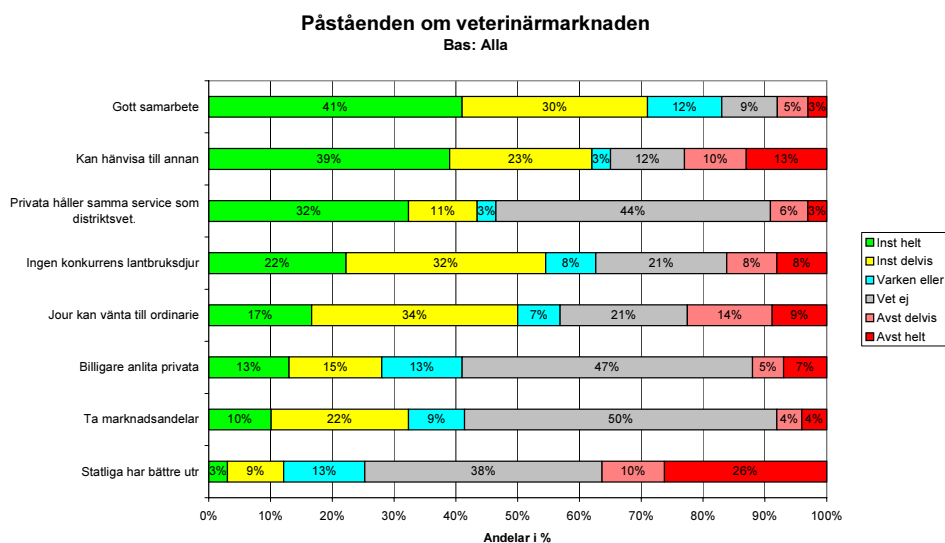
*Jag/vi har ett **gott samarbete** med andra veterinärer i närheten.*

*Det förekommer en hel del fall på **jourerna**, som lika gärna **kunnat vänta till ordinarie arbetstid**.*

*Det finns **ingen konkurrens på lantbruksdjuren**, däremot när det gäller hästarna, och framför allt sällskapsdjuren, så är det mer **konkurrens mellan veterinärerna**.*

*Jag **kan alltid hänvisa** djurägaren till en annan veterinär/station/mottagning ifall jag inte kan hjälpa till.*

Marknaden för förebyggande djurhälsovård är en tjänstemarknad där veterinärer som jobbar med klinisk djursjukvård kan **ta marknadsandelar** från Svensk Mjolk och Djurhälsovården.

Utifrån svaren på de 8 delfrågorna finner ARS att det tycks råda en relativt god stämning på den svenska veterinärmarknaden. 7 av 10 (71 %) svarar att man har ett gott samarbete. 62 % svarar att man alltid kan hänvisa djurägaren till en annan veterinär om man ej själv har möjlighet att hjälpa till. Genomgående är det få som tar avstånd från de påståenden vi ställer. Samtidigt är det också stora grupper som svarar "Vet ej/ Ej aktuellt". För en mer noggrann analys på delgruppsnivå hänvisar vi till tabellbilagan.

2.8 Veterinärmarknaden i framtiden

Vi frågar om hur man ser på utvecklingen av antalet djur i olika djurslag, fram till 2010.

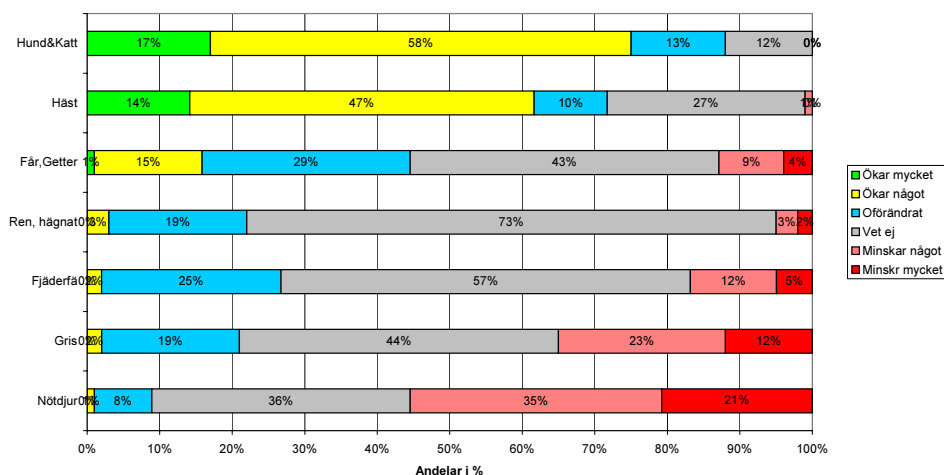
28. I vilken utsträckning tror Du att antalet djur av följande djurslag kommer att förändras i Ditt praktikområde/ län perioden fram till 2010?

Som ARS tolkar resultaten kommer främst sällskaps- och hobbydjuren att öka. 17 % bedömer att hund och katt kommer att öka

mycket och ytterligare 58 % svarar att de kommer att öka något. 14 % svarar att antalet hästar kommer att öka mycket och ytterligare 47 % svarar att antalet hästar kommer att öka något. Vad gäller hästarna, ser ARS att det rör sig om olika former av hobbydjur, hästar som används för ridning, trav eller liknande. Övriga djurslag tycks i huvudsak minska, enligt veterinärerna, främst gäller det nötdjur och gris.

Förändringar i antal djurslag fram till 2010

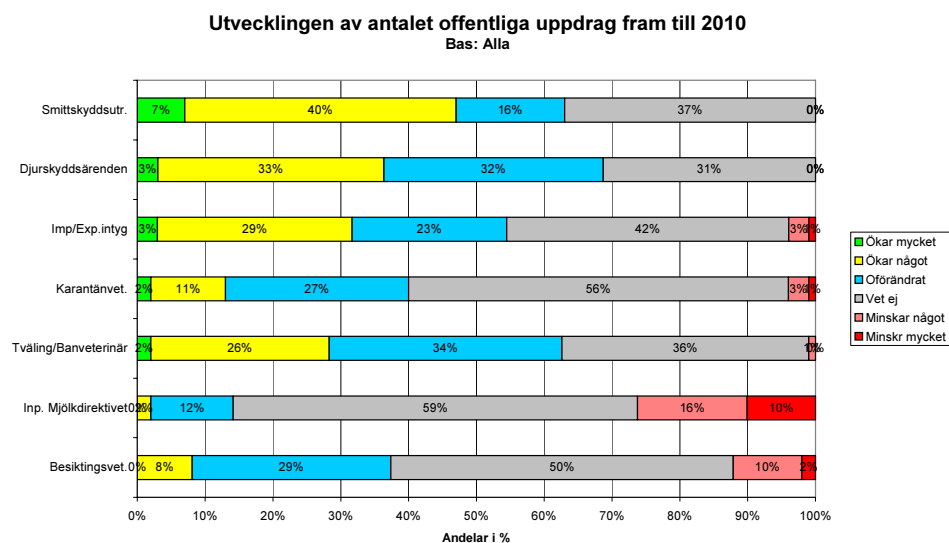
Bas: Alla

Nästa fråga gäller utvecklingen av de offentliga eller officiella uppdragen av olika slag.

29. I vilken utsträckning tror Du att antalet offentliga och officiella uppdrag till veterinärer av följande slag kommer att förändras i Ditt praktikområde/ län fram till 2010?

Svaren som redovisas i diagrammet nedan visar på en stor okunskap eller osäkerhet inför framtiden för offentliga uppdrag.

Vi ställer 6 frågor om hur man tror att veterinärmarknaden och veterinärernas arbetsförutsättningar kommer att utvecklas. Huvudfrågan har följande formulering, följd av de 6 delfrågorna:

30. Följande påståenden har framförts till Veterinärutredningen av olika veterinärer. Vi tar inte ställning till dem, men vill gärna veta i vilken grad veterinärer ute på fältet instämmer eller tar avstånd från dessa påståenden. Markera för vart och ett av följande om Du instämmer eller tar avstånd från påståendet.

Nedan har vi skrivit ut var och ett av påståendena i sin helhet. I diagrammet nedan är påståendena förkortade. Vi har markerat förkortningen med fet stil i påståendena nedan.

Om fem år har antalet besättningar med lantbruksdjur minskat i mitt praktikområde/län.

Besättningarna med lantbruksdjur är större i mitt praktikområde/län om fem år.

Om fem år sysslar de kliniskt verksamma veterinärerna i mitt praktikområde/län mer med förebyggande djurhälsovård än i dag.

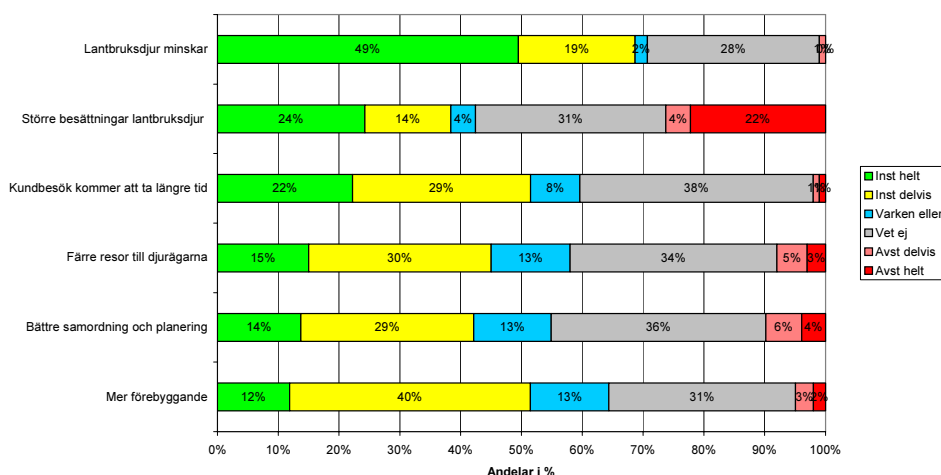
Om fem år kommer veterinärerna i mitt praktikområde/län att göra färre resor till djurägarna än idag.

Om fem år är tar ett kundbesök på en lantgård i mitt praktikområde/län i genomsnitt längre tid än idag.

Färre och större gårdar innebär att arbetet med lantbruksdjur kan planeras och samordnas bättre och bli effektivare.

Veterinärmarknadens utveckling

Bas: Alla

Vi finner att även här råder en relativt stor osäkerhet, inom de flesta områden. Vanligt är att fyra av tio svarar "Vet ej" på frågorna. Att lantbrukets djur minskar instämmer nära 7 av 10 (68 %) med. De flesta tror också i huvudsak att besättningarna kommer att bli större (38 % Instämmer, 31 % Vet ej, 26 % Tar avstånd).

Nästa fråga har samma struktur som den föregående, en huvudfråga, följd av 6 delfrågor. Frågorna behandlar i huvudsak hur man ser på att man arbetar med olika uppgifter och i vilken mån de kan stå i strid med varandra eller att man kan komma i en konflikt-situation.

Den första frågan gäller vikten av att ha klinisk erfarenhet.

31. Följande påståenden har framförts till Veterinärutredningen av olika veterinärer. Vi tar inte ställning till dem, men vill gärna veta i vilken grad veterinärer ute på fältet instämmer eller tar avstånd från dessa påståenden. Markera för vart och ett av följande om Du instämmer eller tar avstånd från påståendet.

*Det är viktigt att man har aktuell **klinisk erfarenhet** av det djurslag som ett offentligt eller officiellt veterinäruppdrag avser.*

*Det är olämpligt att kombinera uppdrag som ban- eller tävlingsveterinär med **klinisk djursjukvård** som sker på uppdrag av djurägare.*

*Det är olämpligt att kombinera uppdrag att medverka i **smittskyddsarbete med klinisk djursjukvård** som sker på uppdrag av djurägare.*

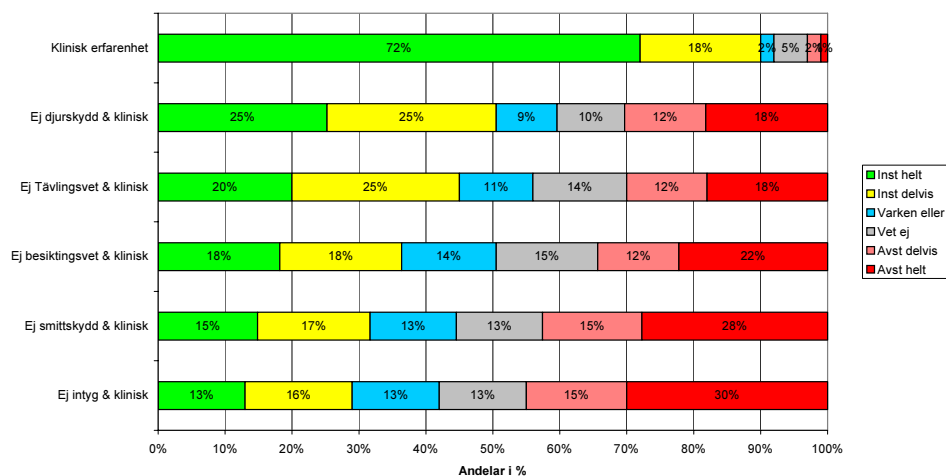
*Det är olämpligt att kombinera offentliga uppdrag med utlåtande om misstänkt **vanvård (djurskydd)** av djur med **klinisk djursjukvård** som sker på uppdrag av djurägare.*

*Det är olämpligt att kombinera offentliga uppdrag som **besiktningsveterinär med klinisk djursjukvård** som sker på uppdrag av djurägare.*

*Det är olämpligt att kombinera uppdrag att utfärda export- eller **importintyg för djur med klinisk djursjukvård** som sker på uppdrag av djurägare.*

Påståenden som kan gälla veterinärmarknaden

Bas: Alla

Nära nog samtliga (90 %) anser att det är viktigt att ha klinisk erfarenhet.

Vad gäller lämpligheten eller olämpligheten att kombinera olika arbetsuppgifter eller ha olika relation till djurägarna är mycket varierad. Andelen instämmanden varierar mellan 30 – 50 % och på samma sätt varierar andelen som tar avstånd.

Vi frågar på samma sätt om hur veterinärerna kan uppleva olika situationer i sitt arbete.

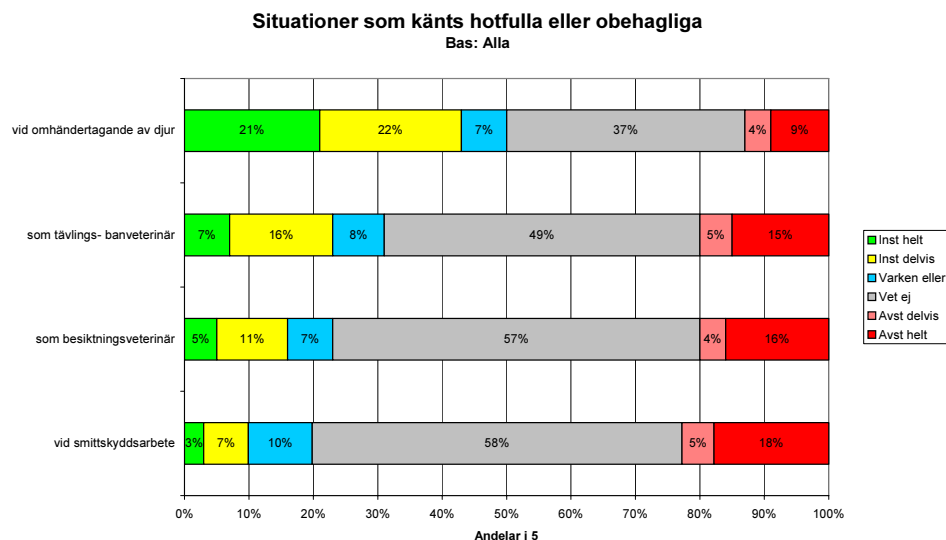
32. I vilken grad instämmer eller tar Du avstånd från följande påståenden?

Jag har erfarenhet av situationer som känts hotfulla eller obehagliga i samband med uppdrag som avser omhändertagande av djur eller andra tvångsåtgärder enligt Djurskyddslagen.

Jag har erfarenhet av situationer som känts hotfulla eller obehagliga i samband med uppdrag att vara tävlings- eller banveterinär.

Jag har erfarenhet av situationer som känts hotfulla eller obehagliga i samband med uppdrag som avser smittskyddsarbete.

Jag har erfarenhet av situationer som känts hotfulla eller obehagliga i samband med uppdrag att vara besiktningsveterinär.

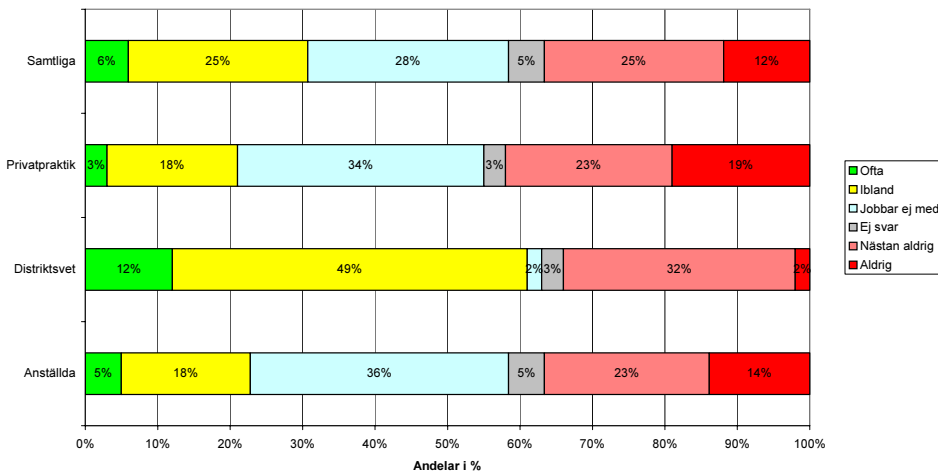
Merparten av veterinärerna tycks inte komma i de beskrivna situationerna. Relativt många (43 % av alla) instämmer i att det kan kännas hotfullt vid omhändertagande av djur.

Det är vanligare att distriktsveterinärer kommer i en situation där deras kunder i klinisk djursjukvård blir motparter i samband med veterinärens officiella uppdrag.

33. Hur ofta eller sällan skulle Du uppskatta att kunder i klinisk djursjukvård är motparter eller på annat sätt direkt berörs av Dina åtgärder i samband med officiella eller offentliga veterinäruppdrag eller med Ditt arbete som myndighetsföreträdare?

Hur ofta är Dina kunder motpart i Ditt arbete som myndighetsföreträdare

Bas: Alla

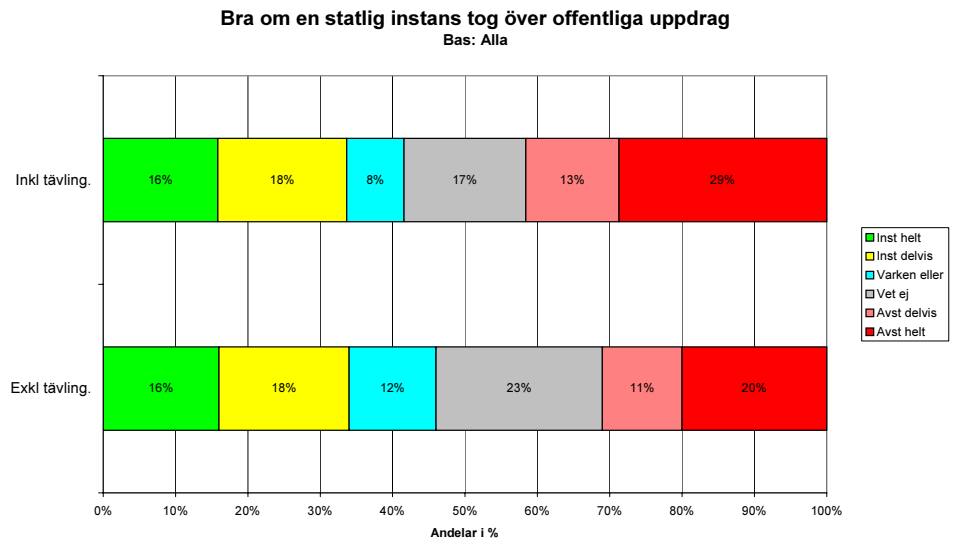

34. Följande påståenden har framförts till Veterinärutredningen av olika veterinärer. Vi tar inte ställning till dem, men vill gärna veta i vilken grad veterinärer ute på fältet instämmer eller tar avstånd från dessa påståenden. Markera för vart och ett av följande om Du instämmer eller tar avstånd från påståendet.

Nedan är påståendena utskrivna i sin helhet.

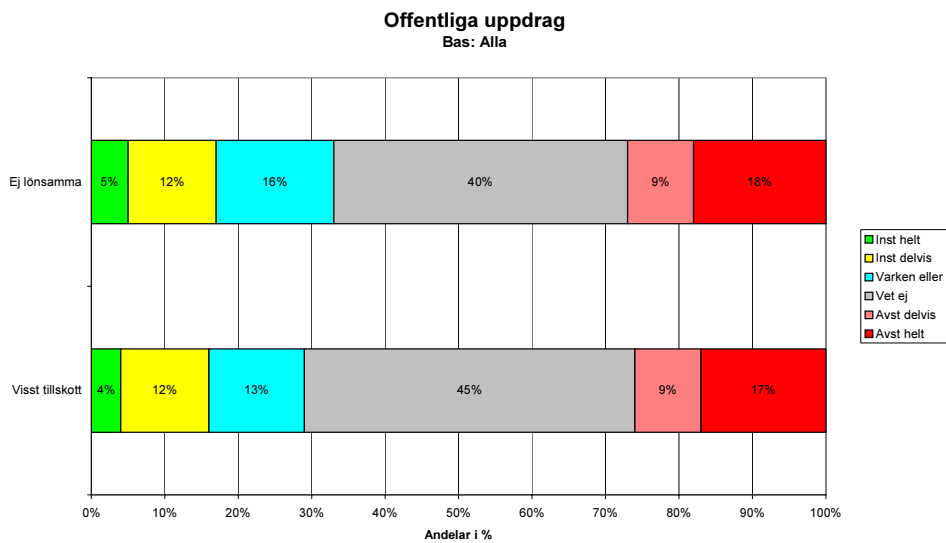
Det skulle vara bra om en särskild statlig instans tog hand om alla offentliga och officiella uppdrag som praktiserande veterinärer nu hanterar, även uppdrag som ban- och tävlingsveterinär.

Det skulle vara bra om en särskild statlig instans tog hand om offentliga och officiella uppdrag, med undantag för uppdrag som ban- eller tävlingsveterinär.

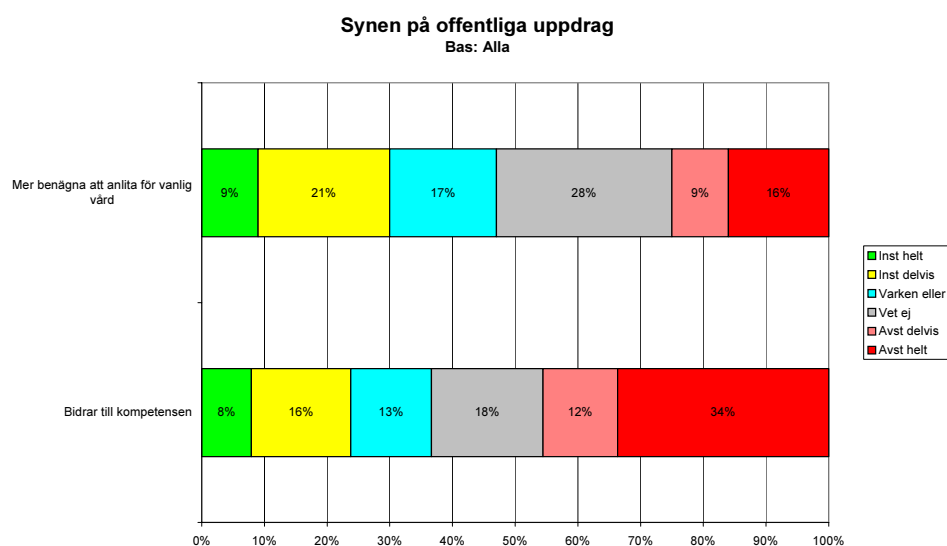
Offentliga och officiella uppdrag är inte lönsamma, man gör det för att det är utvecklande och/eller för att man träffar folk.

Offentliga och officiella uppdrag ger ett visst ekonomiskt tillskott till mig själv eller till verksamheten, som i regel inte kan ersättas med andra intäkter.

Om en veterinär utför eller kan utföra offentliga och officiella uppdrag hos kunderna så blir kunderna mer benägna att anlita veterinären för vanlig djursjukvård.

Det är bra om läsveterinärer kan bedriva klinisk djursjukvård vid sidan av sin anställning, eftersom det bidrar till att hålla kompetensen uppe.

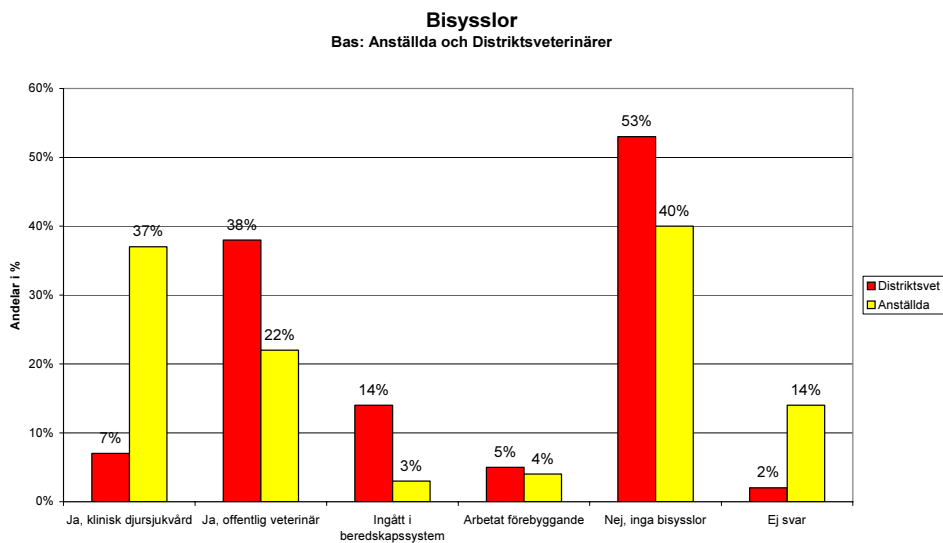

2.9 Bisysslor

Frågeformuläret omfattar fem frågor om bisysslor som man kan ha som veterinär. Den första frågan gäller om man har bisysslor, utanför det ordinarie arbetet som veterinär.

35. Har Du med eller utan betalning bedrivit någon av följande verksamheter på ledig tid, det vill säga vid sidan av Din anställning? Du kan markera flera svar.

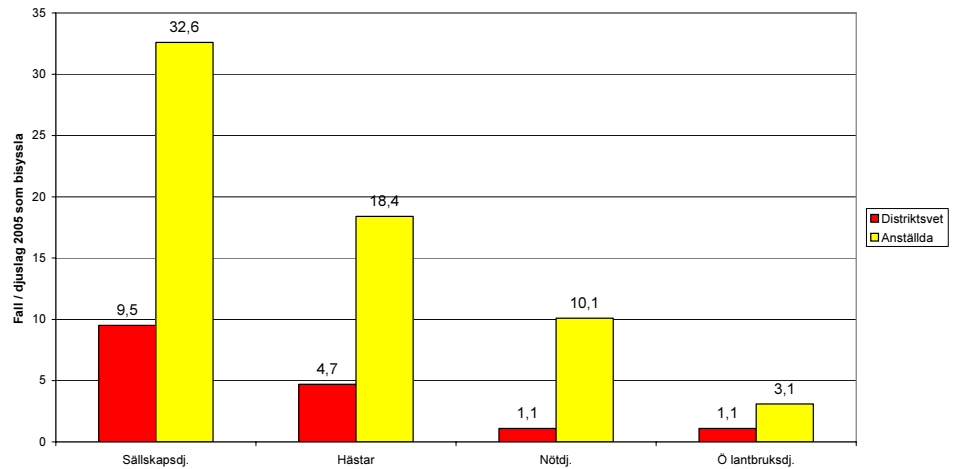
Hälften (53 %) av distriktsveterinärerna och fyra av tio av de privatanställda veterinärerna har inga bisysslor utöver den ordinarie anställningen.

Nästa fråga är besvarad av de veterinärer som har svarat att de utför kliniska uppgifter också på ledig tid. Frågan gäller hur många förrättningar man hade under 2005 gällande olika djurslag.

36. Om Du tänker på de djur Du kommer i kontakt med på uppdrag av djurägare när Du utför Din bisyssla, ungefär hur många förrättningar/fall uppskattar Du att Du hade under 2005 när det gäller följande djurslag?

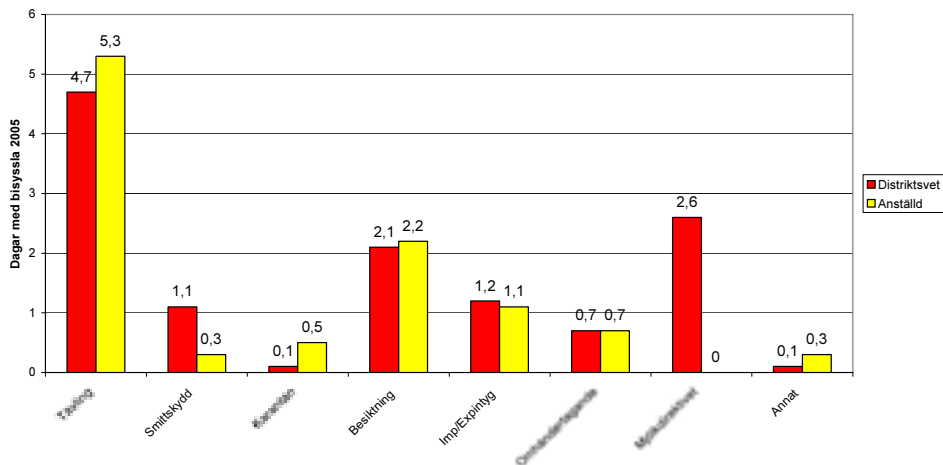
Förrättningar per djurslag som bisyssla 2005
Bas: Anställda och Distriktsveterinärer

Därpå följer en fråga till de som svarat att de är offentlig eller officiell veterinär, utöver sin ordinarie tjänst.

37. Om Du tänker på Dina uppdrag som offentlig eller officiell veterinär år 2005 och som Du utförde vid sidan av Din ordinarie tjänst, ungefär hur många dagar har Du utfört följande sysslor på uppdrag av någon annan än Din huvudsakliga arbetsgivare?

Antal dagar man utfört följande bisysslor
Bas: Anställda och Distriktsveterinärer

38. Vilken omfattning hade Dina bisysslor i genomsnitt under 2005?
Markera ett svar. Antal kvällar och helger per månad

	Andel i %
Färre än 1 (0,5)	52
1 – 3 (2)	17
4 – 6 (5)	6
7 – 9 (8)	3
10 – 12 (11)	2
13 – 15 (14)	2
16 – 18 (17)	1
18 + (20)	1
Medelantal	2,2
Vet ej	2
Ej svar	15

Bas: Bisyssla på ledig tid

I genomsnitt arbetar veterinärerna 2,2 kvällar eller helger per månad med sin bisyssla.

39. I vilken eller vilka former bedrev Du Din bisyssla under 2005?

	Andel i %
Enskild firma	27
Handelsbolag	3
Kommanditbolag	1
Aktiebolag	2
Tillfälligt anställd, förordnad	39
Annan form	18
Ej svar	14

Bas: Bisyssla på ledig tid

2.10 Bakgrundsfrågor

Frågeformuläret av slutas med frågor om den intervjuade. Frågorna används i huvudsak för att möjliggöra specialstudier av olika delmålgrupper och för att se svarspopulationens sammansättning. Svaren på bakgrundsfrågorna redovisas här i diagram eller tabellform.

40. Var tog Du Din veterinärexamen?

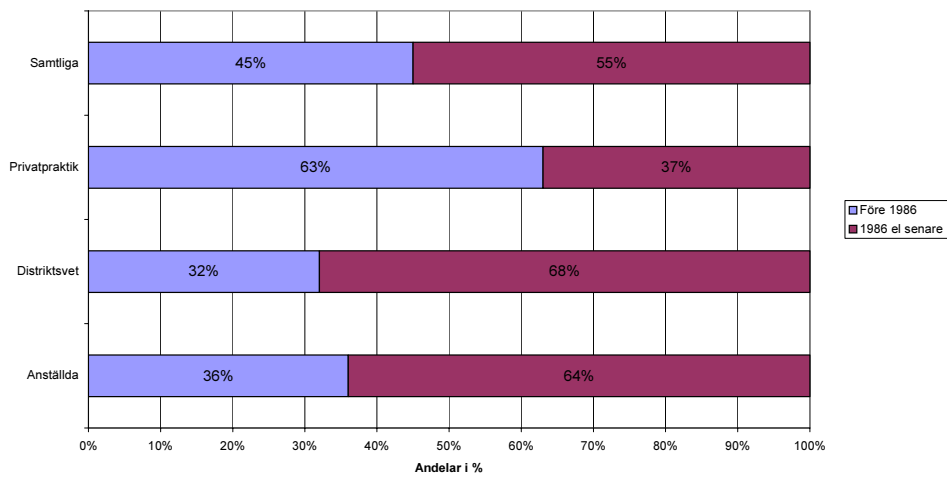
	% av alla
Sverige	90
Norden utanför Sverige	4
EU-land utanför Norden	5
Utanför EU	1

41. När tog Du Din veterinärexamen?

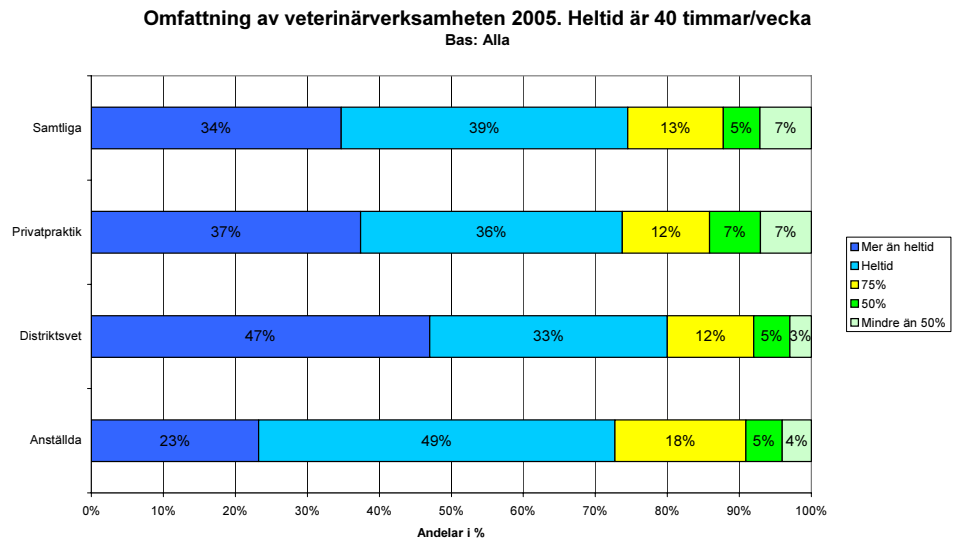
	% av alla
1985 eller tidigare	45
- Före 1976	16
- 1976-1980	13
- 1981-1985	16
- 1986-1990	15
- 1991-1995	13
- 1996-2000	15
- 2001-2005	12
1986 eller senare	55

Tid för veterinärexamen

Bas: Alla

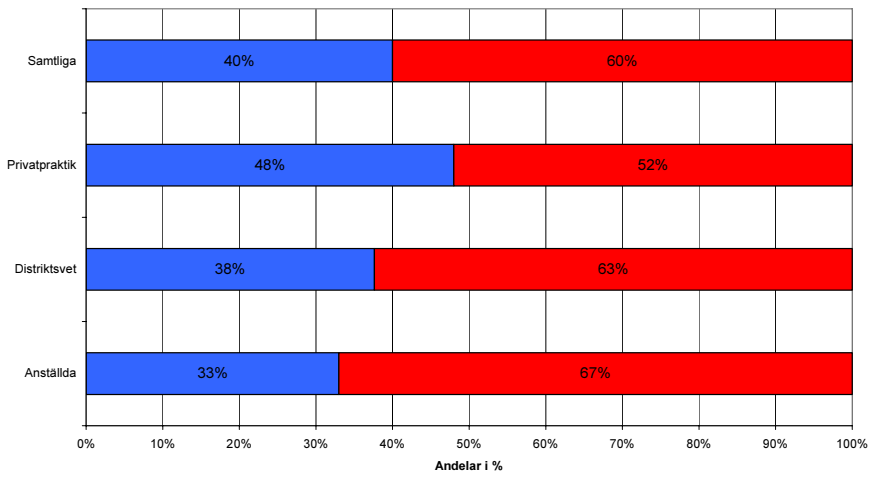
42. I vilken omfattning arbetade Du som veterinär under verksamhetsåret 2005? En normal heltidstjänst är 40 arbetstimmar per vecka i genomsnitt under året. Markera ett svar.

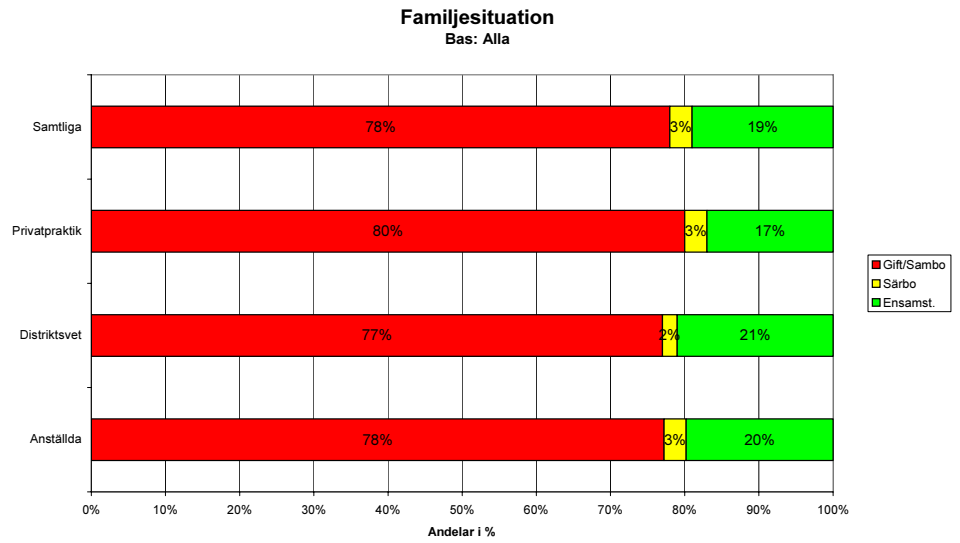
43. Är Du man eller kvinna?

Fördelning mellan Män och Kvinnor

Bas: Alla

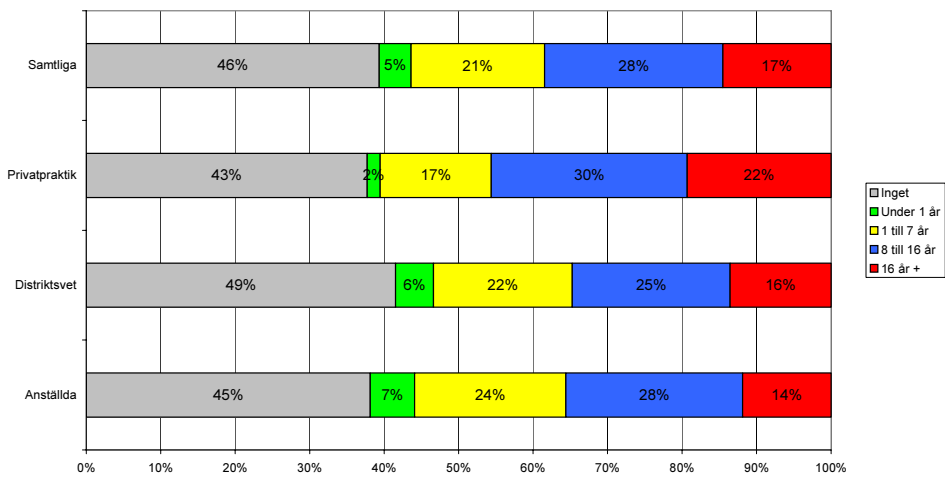
44. Vilken är Din familjesituation?

45. Antal hemmavarande barn?

Observera att delvärdena summerar till mer än 100. Detta förklaras av att 46 % av samtliga veterinärer inte har hemmavarande barn, medan de 54 % som har hemmavarande barn kan ha barn i flera årsklasser. Skalan på X-axeln är enligt programmet konstant angiven till 100 %.

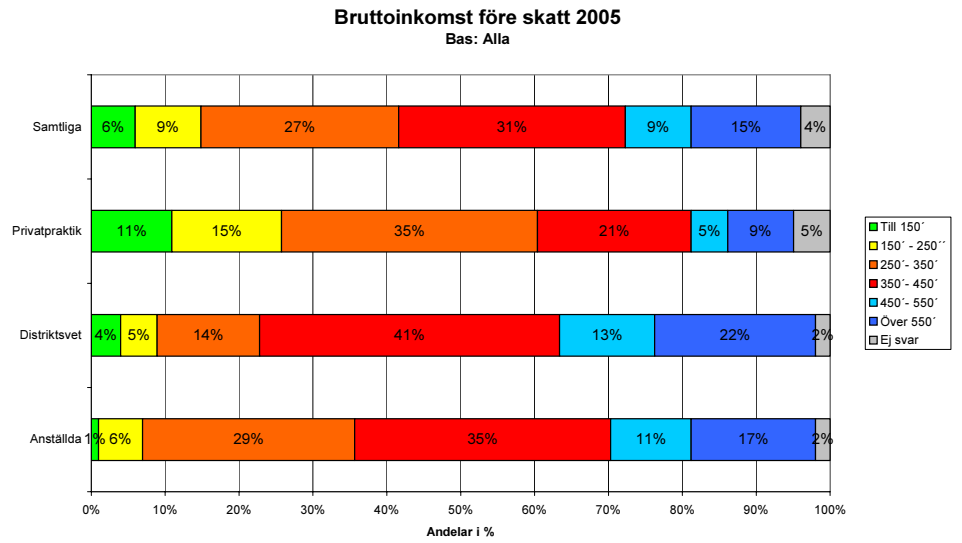
Antal barn i husället
Bas: Samtliga. OBS, delarna summerar till mer än 100

46. Var är Du född?

	% av alla
Sverige	88
Norden utanför Sverige	6
EU-land utanför Norden	2
Utanför EU	3

47. Hur stor var Din bruttoinkomst, före skatt belåret 2005?

3. ANALYS OCH KOMMENTARER

ARS Research AB har genomfört denna undersökning på uppdrag av Veterinärutredningen.

Vi kan konstatera att intresset kring undersökningen har varit mycket stort bland veterinärerna. Svarefrekvensen är mycket hög 78 %, detta trots ett mycket omfattande frågeformulär.

På grund av frågornas art och omfattning har ARS svårt att närmare kommentera undersökningens resultat och ge egna kommentarer till detsamma. Många av frågorna är deskriptiva.

Vi finner att det finns skillnader mellan veterinärer som bedriver privat veterinärpraktik och distriktsveterinärer.

Vi ser att 67 % av veterinärerna är positiva till att driva egen praktik om tre år. Bland dem som driver privatpraktik idag är andelen 80 % och bland distriktsveterinärerna 37 %.

Av dem som anser sig behöva bidrag för att kunna driva en privat praktik anger man i medeltal att bidraget behöver vara cirka 180 000.- kronor per år och veterinär. Det är dock nära hälften som inte kan besvara frågan.

9 av 10 deltar i olika former av utbildningar och konferenser. I stort sett samtliga anser sig ha råd med detta, men de privatpraktiserande svarar i högre utsträckning att de inte har råd med alla evenemang de skulle vilja delta i.

7 av 10 veterinärer anser att det är ett gott samarbete inom veterinärkåren.

Hobbydjur, sällskapsdjur och hästar, är de djurslag som ökar.

ARS Research AB

Stockholm 2006 – 05 – 26

Michael Söderström

Bilaga:

Bilaga 1 Tabeller

Bilaga 2 Listade svar

Bilaga 3 Frågeformulär

Bilaga 4 ARS Research AB, Företagsbroschyr

Författningsunderlag för epizooti- bekämpning

Utdrag ur Jordbruksverkets Epizootihandbok 2006

A. Författningar och EU-dokument som ligger till grund för Jordbruksverkets epizootihandbok 2006

Beteckningar anges endast på ursprungliga författningar och dokument men även senare införda ändringar skall beaktas.

Författningar

Epizootilagen (1980:369), K1

Epizootiförordningen (1980:371), K2

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:103) om bekämpning av epizootiska sjukdomar, K3

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:49) om anmälningspliktiga djursjukdomar, K4

Lagen (1992:1683) om provtagning på djur, K10

Förordningen (1993:1488) om provtagning på djur, K11

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:190) om märkning och registrering av djur, K13

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:45) om obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä, K20

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:94) om obligatorisk hälsoövervakning av odlad fisk, K26

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1991:92) om vaccination av djur mot rabies, K45

Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen, K131

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1993:29) om odling, utplantering och flyttning av fisk, K132

Livsmedelslagen (1971:511), H1

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1991:9) med instruktion för besiktningsveterinärorganisationen, H12

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:13) med föreskrifter och allmänna råd om hantering av mjölk och mjölkbaserade produkter, H140

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1996:32) med föreskrifter och allmänna råd om slakt av tamboskap och hägnat vilt, H190

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:10) med föreskrifter och allmänna råd om köttprodukter m.m., H193

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:40) med föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan hantering av frilevande vilt, H196

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:12) med föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan hantering av färskt kött av ren, H197

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:11) med föreskrifter och allmänna råd om slakt m.m. av fjäderfä, H240

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:6) med föreskrifter och allmänna råd om ägg, H305

Statens livsmedelsverks kungörelse (SLVFS 1994:5) med föreskrifter och allmänna råd om äggprodukter, H308

Förordning (1996:148) med instruktion för Statens jordbruksverk, B10

Förordning (1994:537) med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt, B60

Förordning (1971:810) med allmän veterinärinstruktion, C10

Förordning (1990:1510) med länsstyrelseinstruktion, E20

Förordning (1996:147) med instruktion för Statens livsmedelsverk, E60

Hälsoskyddslagen (1982:1080)

Ordningsslagen (1993:1617).

EU-dokument

(EGT = Europeiska gemenskapernas officiella tidning)

Rådets direktiv 80/217/EEG, EGT nr L 47, 21.8.1980, s.11 om införande av gemenskapsåtgärder för bekämpning av klassisk svinpest.

Rådets direktiv 85/511/EEG, EGT nr L 315, 26.11.1985, s.11 om införande av gemenskapsåtgärder för bekämpning av mul- och klövsjuka.

Rådets direktiv 90/667/EEG, EGT nr L 363, 27.12.1990, s.51 om fastställande av veterinära bestämmelser om bortskaffande och bearbetning av animaliskt avfall och dess utsläppande på marknaden samt om förhindrande av sjukdomsalstrande organismer i foder av animaliskt ursprung samt om ändring av direktiv 90/425/EEG.

Rådets direktiv 91/67/EEG, EGT L nr 46, 19.12.1991, s.1 om djurhälsovillkor för utsläppande på marknaden av djur och produkter från vattenbruk.

Rådets direktiv 92/35/EEG, EGT L nr 157, 10.6.1992, s.19 om kontrollregler och åtgärder för bekämpning av afrikansk hästpest.

Rådets direktiv 92/40/EEG, EGT L nr 167, 22.6.1992, s.1 om införande av gemenskapsåtgärder för bekämpning av aviär influensa.

Rådets direktiv 92//66/EEG, EGT nr L 260, 5.9.1992, s.1 om införande av gemenskapsåtgärder för bekämpning av newcastlesjuka.

Rådets direktiv 92/117/EEG, EGT nr L 62, 15.3.1993, s. 38 om skyddsåtgärder mot specifika zoonoser och zoonotiska agenser hos

djur och animaliska produkter för att förhindra utbrott av livsmedelsburna infektioner och förgiftningar.

Rådets direktiv 92/119/EEG, EGT nr L 62, 15.3.1993, s.69 om införande av allmänna gemenskapsåtgärder för bekämpning av vissa djursjukdomar och särskilda åtgärder mot vesikulär svinsjuka (swine vesicular disease, SVD).

Rådets direktiv 93/53/EEG, EGT nr L 175, 19.7.1993, s.23 om gemenskapens minimiåtgärder för bekämpning av vissa fisksjukdomar.

Kommissionens riktlinjer för beredningsplaner VI/5211/95-EN, Contingency plans for epidemic diseases. Guidelines prepared by the veterinary and zootechnical legislation division.

B. Definitioner

A conto: Delbetalning av ett ersättningsanspråk.

Jordbruksverket har möjlighet att medge delbetalning men inte förskott. För att a contobetalning skall kunna medges erfordras underlag från den sökande som visar att upplupna kostnader eller gjorda förluster uppgår till minst a contoansökans belopp. Beslut om a conto kan inte överklagas.

A contobeslut följs alltid av slutliga och därmed överklagningsbara beslut.

Anläggningar: Samtliga anläggningar som hanterar djur och djurprodukter.

Desinfektion: En genom fysikaliska eller kemiska metoder utförd reduktion av antalet mikroorganismer till en sådan nivå att infektion ej uppstår.

Distriktsveterinär: Ordinarie distriktsveterinär inom berört veterinärdistrikt, samt veterinär som särskilt förordnats av Jordbruksverket på arvodestjänst som distriktsveterinär enligt 6 § epizootiförordningen (1980:371) för medverkan vid bekämpningen av epizootisk sjukdom.

Djuranläggning: Anläggning där husdjur hålls eller andra djur hålls i fångenskap. Slakteri innefattas inte i denna definition.

Djurbållare: Djurägare, dennes ställföreträdare eller annan person som är ansvarig för djurhållningen.

Djurvärde: Djurets slaktvärde med tillägg för livvärdet vid värderingstidpunkten med särskilt beaktande av djurets produktionsförmåga ålder och avelsvärde. Beaktande av djurets produktionsförmåga innebär att det är djurets faktiska status vid en besiktning som skall vara föremål för värdering. Synliga sjukdomstecken skall således beaktas vid värderingen. Värderingen skall dock inte påverkas av misstankar om att till synes friska djur eventuellt kan vara smittade vilket i en marknadssituation föranleder försiktighet från en köpares sida.

Med ett kortare uttrycksätt är det djurets marknadsvärde vid värderingstidpunkten som avses.

Värderingen är (endast) ett beslutsunderlag för Statens jordbruksverks ersättningsbeslut - kan ej i sig överprövas. När Jordbruksverket fattat själva ersättningsbeslutet kan dock detta överprövas.

Djurvärdeersättning: Djurvärde minskat med slaktlikvid eller annat värde av vad som kunnat tas till vara.

Epizootislakt: Avlivning av **andra** djur än sådana som är eller misstänks vara smittade eller kan sprida smitta.

Fisk: Levande fisk oavsett utvecklingsstadium (inkl. rom och mjölke) samt avdödad, icke urtagen fisk från fiskodling eller fisk som tillförts fiskodling efter att ha levt i vilt tillstånd.

Fiskodling: Anläggning för uppfödning av fisk under kontrollerade förhållanden, exempelvis bassänger, dammar, kassar eller andra fullt avgränsade inhägnader.

Fortlöpande desinfektion: Sådana desinfektionsåtgärder som föreskrivs för t.ex. personer och fordon under och efter ett sjukdomsutbrott.

Handel med fisk: Försäljning, leverans, överlåtelse eller annan form av utsläppande av fisk på marknaden inom Sverige.

Husbehovsslakt: Slakt av enstaka djur som en uppfödare för sitt eget hushålls behov själv utför eller låter utföra på den fastighet som han brukar och där djuret är uppfött.

Kläckeri: Anläggning som med hjälp av maskinell ruvning och kläckning producerar daggamla kycklingar.

Kläckägg: Befruktade ägg avsedda för kläckning.

Konsumtionsägg: Ägg avsedda att användas som livsmedel.

Kontaktanläggning: Anläggning dit smitta kan ha överförts via djur, produkter eller på annat sätt från anläggning där det finns djur som är eller misstänks vara smittade eller produkter som är eller misstänks vara kontaminerade.

Konverteringsanläggning: Anläggning för bearbetning av sådant animaliskt högriskavfall som kan misstänkas medföra allvarliga risker för människors eller djurs hälsa.

Köttproduktanläggning: Fristående sanitetsslaktanläggning, stycknings- och charkanläggning, kyl- och fryshus eller anläggning som omfattar flera av de nämnda verksamheterna (integrerad anläggning)

Misstänkt smittade djur: Individer av mottagliga djurslag som visar kliniska symtom eller postmortala förändringar av sådant slag att förekomst av smittämnet ifråga med sannolikhet kan misstänkas, djur där epizootologisk utredning har visat att de kan ha blivit direkt eller indirekt exponerade för smittämnet samt djur som vid laboratorieundersökning visat reaktion tydande på möjlig närvaro av smittämnet ifråga.

Mottagliga djur: Individer av alla djurslag som kan infekteras av det aktuella smittämnet.

Nödslakt: Slakt som företas på grund av olycksfall, skada eller sjukdom hos djur.

Produktionsbortfall. Bortfallande nettolönsambet eller bortfallet täckningsbidrag: Förmodad lönsamhet av en verksamhet som inte har varit möjlig att bedriva p. g. a. myndighetsingripandet men som skulle kunna ha bedrivits om restriktionerna (spärrförklaring-/smittförklaring) inte hade meddelats.

Uttryckt med lantbruksekonomisk terminologi kan den bortfallande och därmed ersättningsgilla nettolönsambeten eller täckningsbidraget definieras som beräknade särintäkter minus särkostnader som uteblivit till följd av myndighetsingripandet.

Som bortfallande särkostnader räknas i detta sammanhang alltid 60 % av kostnaden för eget arbete samt ränta på djur- och rörelsekapital.

Provisorisk eller preliminär desinfektion: Sådana desinfektionsåtgärder som kan behöva genomföras före slutdesinfektionen, om det rör sig om en mycket smittsam djursjukdom och spridning av smittämnen från området kan befaras före eller i samband med slutdesinfektion. Provisorisk eller preliminär desinfektion kan också komma i fråga om sjukdomen är en zoonos som kan angripa människa.

Rengöring: Ett så fullständigt avlägsnande som möjligt, av alla föroreningar, särskilt sekret och dylikt från insjuknade djur, från utrymmen, inredning och utrustning.

Sanitetslaktanläggning: Fristående avdelning eller i slakteri särskilt inrättad avdelning för slakt av djur som avlivats till följd av olycksfall, skada eller sjukdom eller för slakt av djur som av hygieniska eller andra skäl skall slaktas under särskilda former.

Skadedjurssanering: Ett så fullständigt utrotande som möjligt av sådana skadedjur (möss och andra gnagare) samt insekter inklusive fästingar, som kan överföra sjukdomsframkallande mikroorganismer.

Skyddsområde: Område om minst tre kilometer runt smittförklarad anläggning inom vilket smitta förekommer och inom vilket område det råder förbud mot transporter av djur eller varor till eller från

eller inom området eller där andra begränsningar i hanteringen av djur eller varor inom området gäller enligt epizootiförfattningarna.

Slaktlikvid för avlivat djur: Den nettoersättning för djuret som erhålls från slakteriet vid en beordrad avlivning efter avdrag som gjorts av slakteriet exempelvis för sanitetsslaktskostnader.

Slaktvärde för avlivat djur: Den slaktlikvid som skulle ha erhållits för djuret om det slaktats under normala förhållanden men vid samma tidpunkt som den beordrade avlivningen.

Slutdesinfektion: De slutliga rengörings- och desinfektionsåtgärder som föreskrivs eller rekommenderas vid ett sjukdomsutbrott.

Smittade djur: Djur hos vilka förekomst av smittämnet har bekräftats vid laboratorieundersökning samt djur som visar typiska symtom eller postmortala förändringar och det är ställt utan tvivel att de utsatts för smitta.

Smittförklaring: Jordbruksverkets eller länsstyrelsens beslut om förbud mot att besöka och lämna den anläggning där fall av epizootisk sjukdom inträffat samt att utföra transporter till eller från sådan anläggning eller om andra begränsningar i hantering av djur eller varor för att motverka smittspridning.

Smittrening: Åtgärder som omfattar **både** rengöring och desinfektion.

Spärrförklaring: Veterinärs beslut om förbud mot att besöka och lämna den anläggning där fall av epizootisk sjukdom inträffat eller anläggningar där smitta annars kan antas förekomma samt att utföra transporter till eller från sådana anläggningar.

Sterilisering: Avdödande eller irreversibel inaktivering av samtliga mikroorganismer på och i material.

Tillträdesförbud: Jordbruksverkets eller länsstyrelsens beslut om förbud mot tillträde till vissa djurstallar eller andra anläggningar där djur hålls.

Ägghanteringsanläggning: Anläggning för äggproduktion samt äggpackeri, äggproduktanläggning och kläckeri.

Äggproduktanläggning: Anläggning godkänd för produktion eller behandling av äggprodukter.

Övervakningsområde: Område om minst tio kilometer runt smittförklarad anläggning inom vilket smitta förekommer och inom vilket område det råder förbud mot transporter av djur eller varor till eller från eller inom området eller där andra begränsningar i hanteringen av djur eller varor inom området gäller enligt epizootiförfattningarna.

Officiella veterinäruppgifter inom Jordbruksverkets ansvarsområde

Sammanställning från Jordbruksverket

Officiell veterinär vid handel inom EU

Begreppet officiell veterinär kommer från EG:s lagstiftning. Den officiella veterinären har en grundläggande betydelse för EG:s regelverk för handel med levande djur och djurprodukter.

Grundläggande bestämmelser om handelsregelverket och den officiella veterinärens skyldigheter inom detta regelverk återfinns i två direktiv: rådets direktiv (89/662/EEG) om veterinära kontroller vid handeln inom gemenskapen i syfte att fullborda den inre marknaden samt rådets direktiv (90/425/EEG) om veterinära och avelstekniska kontroller i handeln med vissa levande djur och varor inom gemenskapen med sikte på att förverkliga den inre marknaden. I dessa direktiv definieras bland annat vad som avses med en officiell veterinär. I artikel 2 i direktiv 89/662/EEG anges att med en officiell veterinär avses ”den veterinär som förordnats av den behöriga centrala myndigheten i medlemsstaten”. Med behörig myndighet avses ”den centrala myndighet i en medlemsstat som det åligger att utföra veterinära kontroller eller varje myndighet till vilken denna uppgift har överförts”.

Vid handel inom gemenskapen medger EU att det sker en stickprovskontroll i mottagande besättning eller anläggning. Denna kontroll skall utföras av officiell veterinär.

I vissa fall är isolering av från EU-området införda djur godkänd enligt EG:s regelverk. Sådan isolering skall övervakas av officiell veterinär.

Officiell veterinär vid införsel från och utförsel till tredje land

Vid handel med djur eller djurprodukter till eller från land utanför EU (tredje land) är förhållandena något annorlunda.

Då djur (utom hundar) eller djurprodukter förs in från tredje land måste de passera en av EU-kommissionen och den nationella medlemsstaten godkänd gränskontrollstation. Regelverket för införsel av levande djur från tredje land återfinns i rådets direktiv 91/496/EEG om fastställande av regler för hur veterinärkontroller skall organiseras för djur som införs till gemenskapen från tredje land. Motsvarande regler för införsel av djurprodukter återfinns i rådets direktiv 97/78/EG om principerna för organisering av veterinärkontroller av produkter från tredje land som förs in i gemenskapen. Förutom att innehålla regler för hur gränskontrollen från

tredje land skall utföras innehåller de även regler för hur officiell veterinär skall genomföra kontroll vid transitering av djur eller djurprodukter genom EU-området. Inget av direktiven tillför nya definitioner vad gäller begreppen officiell veterinär och behörig myndighet utan hänvisning sker i dessa fall till direktiven 89/662/EEG och 90/425/EEG.

För djur eller djurprodukter som ska föras ut till tredje land gäller det mottagande landets krav. Många gånger krävs dock intyg som är utfärdade av en officiell veterinär.

Andra officiella veterinäruppgifter

Systemet i EU för att förhindra spridning av sjukdomar bygger på *dels* veterinärkontroller i djurens ursprungsbesättning eller avsändningsplats, *dels* gränskontrollen gentemot tredje land och *dels* ett harmoniserat regelverk för bekämpning av vissa smittsamma djursjukdomar. Det råder i princip överensstämmelse mellan de sjukdomar för vilka EU har tvingande lagstiftning och OIE:s (Office International des Epizooties) A-lista. Lagstiftningen innebär i princip ett vaccinationsförbud kombinerat med en *stamping out* policy.

De sjukdomar för vilka EU har en sådan utrotningpolicy regleras i följande bekämpningsdirektiv: 2003/85/EG (mul- och klövsjuka), 2001/89/EG (klassisk svinpest), 92/66/EEG (newcastle-sjuka), 92/40/EEG/fr.o.m. 1 juli 2007 2005/94/EG (aviär influensa), 92/35/EEG (afrikansk hästpest), 93/53/EEG (infektiös laxanemi), 92/119/EEG (*swine vesicular disease* samt allmänna principer för bekämpning av övriga sjukdomar).

Vid misstanke om någon av dessa sjukdomar skall en inledande utredning och provtagning utföras av officiell veterinär.

Offentliga veterinäruppgifter

Jordbruksverkets användning av officiell veterinär följer EG:s regelverk om gränsöverskridande handel. Den officielle veterinärens uppgifter finns i dessa sammanhang reglerat i Jordbruksverkets föreskrifter. Begreppet offentligt veterinäruppdrag återfinns inte i föreskrifter utan används ibland internt på Jordbruksverket. Offentligt veterinärt uppdrag beskriver veterinära uppgifter

som enligt Jordbruksverkets mening kräver statligt anställd veterinär – dock inte officiell veterinär.

Officiell uppgift	Ansv.myndighet	Författning	Beskrivning
Införsel tillsyn över karantän	SJV	SFS 1994:1830, J 10 7, 8, 11, 14, 15 §§	*Utför kontroller av djur och vissa andra varor. *Bestämmer om djur från 3:e land får lastas av. *Lämnar besked, på begäran av tull eller polis om gods måste lastas ur på annan plats eller på annat sätt, om vilka åtgärder som ska vidtas i avvaktan på SJV:s beslut. Besiktigar platsen om nödvändigt. *Bestämmer hur levande djur får tas om hand vid vägrad införsel. *Utöver tillsyn över karantäner. *Prövar om det finns hinder mot att djur förs in i en karantän.
Tillsyn över karantäner	SJV	LBS 1976:7 J 25 7 § LSFS 1979:11 J 26 LSFS 1980:8 J 27	*Karantänsveterinärens åligganden på karantän för hund- och kattkarantän Gränsveterinärens åligganden på karantän för burfåglar Gränsveterinärens åligganden för karantän fjäderfån
Gränskontroll från 3:e land	SJV	SJVFS 1999:134 J 34 Hela författningen SJVFS 1999:135 J 35 Hela författningen	*Tar emot anmälan om införsel av importören. *Registrerar CVED i traces *Kontrollerar dokumenten för varje sändning *Kontrollerar djurens eller produkternas identitet *Gör fysisk kontroll av varje sändning. *Lämna handlingar till importören. *Föra register över uppgifter om varje sändning. *Rapportera uppgifterna i registren till SJV varje månad. *Ta emot meddelande från den officiella veterinären på bestämmelseorten om att sändningen anlät *Anmälan till tullkontoret om inte bekräftelse om att sändningen lämnat EU, Andorra, Island eller Norge har kommit inom föreskriven tid. *Kontrollera att tillstånd frö transitering finns om sådant behövs. *Bevilja tillträde till frizon, frilager eller tullzon under vissa förutsättningar. *Kontrollera att av SJV godkända lager uppfyller villkoren för godkännandet. *Förklara djur eller produkter godkända om importvillkoren är uppfyllda. *Om införselvillkoren inte är uppfyllda an-

			<p>visa importören om vilka åtgärder som måste vidtas för att dessa ska anses uppfyllda.</p> <p>*Besluta om ev. återutförelse av sändningen</p> <p>*Beslut om ev. karantänsering eller isolering</p> <p>*Beslut om ev. avlivning, slakt eller destruktions om möjligt efter samråd med SJV</p> <p>*Beslut om omedelbar omhändertagande eller destruktions av sändning vid risk för omedelbar fara för djurs hälsa samt informera SJV om detta.</p>
Utförelse av levande djur	SJV	SFS 1994:542 J 130 4, 5 §§	<p>*Beslutar om ev. urlastning, rengöring eller vård av djur som transporteras inom Sverige för att föras ut ur landet.</p> <p>*Godkänna transportmedel som ska föra ut djur ur Sverige.</p> <p>*Godkänner desinficering av transportfordon som ska användas för att föra ut djur ur Sverige.</p>
Kontroll av handlingar för sällskapsdjur, stickprovskontroller	SJV	SJVFS 1996:52 J 13 4,7 §§	<p>*Gränskontrollveterinär tar emot föransökan av djur som ska föras in från tredje land</p> <p>*Kontrollerar intyg och tillstånd som åtföljer sällskapsdjur vid införelse.</p> <p>*Gör efter självständig bedömning eller på begäran av SJV stickprovskontroller vid införelse samt vid misstanke om sjukdom eller annan överträdelse även inne i landet.</p>
Tillsyn av uppsamlingsplatser	SJV	SJVFS 1998:71 J 14 7, 10 §§	<p>*Utövar tillsyn av uppsamlingsplats för nöt och svin som ska föras ut ur landet.</p> <p>*Kontrollerar djuren vid ankomst till uppsamlingsplatsen och vid behov under vistelsen.</p> <p>*Inspekterar uppsamlingsplatsen 1 ggr/år.</p>
Kontroll av handelsanläggning	SJV	SJVFS 1998:72 J 16 15, 17, 18 §§	<p>*Ta de ev. prover som behövs</p> <p>*Instruerar om rengöring och desinfektion</p> <p>*Inspekterar handelsanläggningen.</p>
Hälsointyg för häst	SJV	SJVFS 2001:99 J 131 4 §	*Utfärda intyg som ska följa hästar som ska föras ut ur Sverige eller till annat EU-land.
		SJVFS 1996:113 J 17 12 §§	*Kan begära uppvisande av hälsointyg inom 6 månader från införelse till Sverige.
Hälsointyg för nöt och svin	SJV	SJVFS 1999:77 J 136 6 §	*Utfärda hälsointyg för utförelse till länder inom EU, Andorra, Norge och Island.
		SJVFS 1998:70 J 18 10 §	*Kan begära uppvisande av hälsointyg inom 6 månader från införelse till Sverige
Hälsointyg för får och	SJV	SJVFS 1995:8	*Utfärda hälsointyg för utförelse till EU-

get		J 137 4 §	länder och Norge.
		SJVFS 1994:224 J 20 8 §	*Kan begära uppvisande av hälsointyg inom 6 månader från införsel till Sverige
Hälsointyg för sperma fr nöt och svin samt em- bryon fr nöt	SJV	SJVFS 1995:6 J 138 4 §	*Utfärda hälsointyg som ska följa sperma eller embryon som ska föras ut ur Sverige till annat EU-land, Färöarna eller Norge.
		SJVFS 2002:67 J 121 8 §	*Kan begära uppvisande av hälsointyg inom 1 år från införsel till Sverige
Hälsointyg för fjäderfä och kläckägg	SJV	SJVFS 1995:7 J 139	*Efter djurhälsokontroll utfärda hälsointyg för utförsel av fjäderfä eller kläckägg till länder inom EU. *Göra månatliga djurhälsokontroller i anläggningar som producerar kläckägg för export. *Ge anvisningar om hur äggen ska desinficeras.
		SJVFS 1994:223 J 22 5, 6, 22 § §	*Kan medge undantag från 5 § 1 st så att fjäderfän vid slakt får lämna den mottagande besättningen inom 30 dagar från införseltillfället. *Kan begära uppvisande av hälsointyg inom 6 månader från införsel till Sverige.
Kontroll vid handel med EU-länder	SJV	SJVFS 1996:25 J 29 Hela författningen	*Kontrollerar ev. registrering hos SJV vid utförsel till EU-land. *Utfärda hälsointyg vid utförsel av djur och vissa produkter. *Underrätta mottagarlandet om sändningen via traces. *Förvissa sig om tillfredställande transport från djurskyddssynpunkt *Göra stickprovskontroller efter egen bedömning eller på begäran av SJV. *Insättningskontroll av djur i mottagarbesättningen om det föreskrivs att sådan är obligatorisk. *Om införselvillkoren inte är uppfyllda anvisa importören om vilka åtgärder som måste vidtas för att dessa ska anses uppfyllda. *Besluta om återutförsel av sändningen efter samråd med SJV *Besluta om karantänsisering eller isolering efter samråd med SJV *Beslut om slakt eller destruktion efter samråd med SJV *Besluta om omedelbart omhändertagande eller destruktion av sändning vid risk för omedelbar fara samt informera SJV om detta.

Utförelse av vattenbruksdjur	SJV	SJVFS 1996:25 J 29 Hela författningen	*Utfärda flyttningsdokument för vattenbruksdjur som ska föras ut ur Sverige till länder inom >EU, Island och Norge.
Kontroll vid utförelse	SJV	SFVS 1994:542 J 130 4, 5 §§	*Får besluta att djur som transporterats inom landet för att föras ut ur landet skall lastas ur och rengöras eller vårdas på annat sätt. *Godkänna transportmedel som ska användas till att föra ut djur ur landet. *Godkänna desinficering av godsvagnar och fordon som ska föras ut ur landet
	SJV	SJVFS 1995:70 J 133 7,9 12, 15, 20-21 §§	*Utfärda hälsointyg för djur (exl nöt, svin får get, häst, fjäderfä, kläckägg och vattenbruksdjur), sperma (exl från nöt och svin) och embryon (exl nöt) som ska föras ut från Sverige till andra länder inom EU. *2 ggr per år granska en godkänd anläggnings journaler samt kontrollera djurens hälsotillstånd.
Märkning av djur	SJV	SJVFS 1994:190 K 13 18 §	*Märker djur som inte är födda i Sverige när de kommer till den första svenska produktionsplatsen.
Hälsöövervakning av fjäderfä	SJV	SJVFS 1994:45 K 20 7, 9, 10, 11, 19 §§	*Vara knuten till anläggningen. *Instruera personal om särskilda hygienregler. *Kontrollera journaler. *Besöka och kontrollera anläggningen kvartalsvis eller i vissa fall halvårsvis. *Årligen rapportera till länsveterinären i vilka besättningar kontrollbesök skett. *Godkänna utrymme för undersökning av skadade, sjuka eller döda djur eller tillfällig förvaring av döda djur för provtagning.
Hälsöövervakning avseende BVD	SJV	SJVFS 2002:31 K 34 6 §	*Skriftligen intyga att skölvätska som använts till tvätt av embryon är nedavseende BVDV.
Obligatorisk salmonella kontroll	SJV	SJVFS 1994:93 K 106 8 §	*Ta prover för mikrobiologisk undersökning med 8 veckors mellanrum.
Seminarieverksamhet med svin	SJV	SJVFS 1999:112 M 25 Bilagan	*Inspektera galtsation minst 2 ggr per år
Seminarieverksamhet med hästdjur	SJV	SJVFS 1999:113 M 4 Bilagan	*Inspektera hingststation minst 1 ggr per år
Seminarieverksamhet med får och get	SJV	SJVFS 1999:114 M 6 2 kap 11, 15, 17 §§	*Inspektera bagg- eller bockstationen minst en gång per år. *Godkänner djurbesättningen från hälsosynpunkt. *Tar emot skriftlig försäkran från djur-

			hållaren om avsaknad av vissa sjukdomar.
Seminarieverksamhet med nötk	SJV	SJVFS 2004:41 M 26 3 kap 1, 2 §§	*Inspektera spermalagringsstation minst 2 ggr per år. *Inspektera tjurstation minst 2 ggr per år.

”Offentlig uppgift	Ansv myndighet	Författning	Kort beskrivning
Utförelse av djur och produkter	SJV	SJVFS 1995:70 J 133 6, 7, 13 §§, bilaga 3	*Särskilt förordnad veterinär kan utfärda hälsointyg för djur (exl nät, svin, får, get, häst, fjäderfä, kläckägg och vattenbruksdjur), sperma (exl från nötk och svin) och embryon (exl nötk) som ska föras ut från Sverige till andra länder inom EU.
Tillsyn av mjölkproduktionsanläggning	SJV	SJVFS 1994:33 K 15 (upphör 1/7 06)	Godkänd veterinär ska utföra tillsyn av djurhälsa på mjölkproduktionsanläggning. (Gränsdragningen till SLV är inte klar än, 2006-05-18)
Bekämpning av salmonella hos djur	SJV	SJVFS 2004:2 K 102 8 §	En veterinär utsedd av SJV eller länsstyrelsen (vid delegering) ska provta, undersöka och göra smittskyddsutredning då primärfall av salmonella konstaterats.

Konsekvenser av en privatisering av distriktsveterinärorganisationen

Rapport från Livsmedelekonomiska institutet (SLI)

Innehållsförteckning

1 Bakgrund	635
2 Marknaden för fältveterinärtjänster.....	639
3 Metod och data.....	647
3.1 Modell för efterfrågan på veterinärtjänster.....	647
3.2 Modell för utbudet av privata fältveterinärtjänster .	649
3.3 Mått på efterfrågans respektive utbudets pris känslighet	651
3.4 Data	654
<i>Efterfrågans priskänslighet.....</i>	<i>654</i>
<i>Utbudets priskänslighet.....</i>	<i>664</i>
3.5 Ekonometrisk metod.....	670
4 Resultat	673
4.1 Efterfrågans priskänslighet	673
<i>Efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid.....</i>	<i>682</i>
4.2 Utbudets priskänslighet	684
5 Diskussion och slutsatser	694
5.1 Resultatens kvalitet.....	694
<i>Skattningarna av efterfrågans priskänslighet</i>	<i>695</i>
<i>Skattningarna av utbudets priskänslighet</i>	<i>697</i>
5.2 Implikationer för Veterinärutredningens frågor	698
Referenser.....	705

1 Bakgrund

Veterinärutredningen (Jo 2005:04) är en statlig utredning som enligt direktiven skall utreda och vid behov föreslå förändringar i organisationen av den veterinära fältverksamheten och viss veterinär myndighetsutövning.¹ Utredaren skall närmare bestämt analysera nuvarande organisation och alternativa organisatoriska lösningar av:

- den veterinära fältverksamheten med utgångspunkten att konkurrensneutralitet mellan olika veterinärkategorier skall eftersträvas,
- den myndighetsutövning som utförs av praktiserande veterinärer,
- tillsynen över veterinär yrkesverksamhet.

Målsättningen är att det skall finnas en väl fungerande och samhällsekonomiskt effektiv organisation:

- för veterinär fältverksamhet i hela landet dygnet runt,
- vid utbrott av smittsamma djursjukdomar,
- för veterinära förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Utifrån ekonomisk teori är det statliga engagemanget i produktionen av fältveterinärtjänster inte självklart. Såväl akut djursjukvård som förebyggande djurhälsovård är *privata varor* (d.v.s. det är möjligt att utesluta dem som inte är beredda att betala för tjänsten från att konsumera den). Det finns positiva *externa effekter* förbundna med insatser mot smittsamma djursjukdomar (även andra än den som betalar för insatser som minskar smittspridning drar nytta av dem vilket minskar den enskildes incitament att vidta sådana åtgärder). Emellertid finns en lagstiftning enligt vilken djurägaren kompenseras för kostnaderna för insatser mot smittsamma djursjukdomar och varje djurägare och veterinär är skyldig att anmäla misstanke om utbrott av sådan sjukdom samt delta i dess bekämpande (se epizootilagen, SFS 1999:657; zoonoslagen, SFS 1999:658 samt förordningen om allmän veterinärinstruktion, SFS 1971:810). Risken för underutnyttjande påverkas därmed inte av om produktionen av fältveterinärtjänster sker i statlig eller privat regi. Det har anförts att en privat marknadslösning skulle kunna

¹ Se Regeringens hemsida: www.sou.gov.se/veterinar/direktiv.htm.

leda till *jävsproblematik*. Det kan således vara svårt för privata entreprenörer att både sälja veterinärtjänster till kunderna och övervaka att lagstiftningen efterlevs. Problemet torde dock föreligga även med statligt anställda veterinärer, så länge samma personer som förser djurägarna med veterinärtjänster skall övervaka lagstiftningen. Det finns emellertid faktorer som talar för att veterinärmarknaden kännetecknas av *begränsad konkurrens*. Detta beror bl.a. på att det finns etableringshinder. För att ägna sig åt veterinär verksamhet i Sverige måste man uppfylla vissa utbildningskrav och ha svensk veterinärlegitimation eller veterinärlegitimation som är godkänd i Sverige. För att driva en veterinär-mottagning krävs också investeringar i viss utrustning (notera dock att utrustningskraven är mindre för fältveterinärtjänster som innebär att veterinären besöker djurägaren och erbjuder vad som närmast kan jämföras med primärvårdstjänster inom human-medicinen). Konkurrensen kan också begränsas av att det, i likhet med vad som gäller för sjukvårdstjänster inom humanmedicin, kan vara svårt att avgöra vilka kvalitetsskillnader det finns mellan olika slags veterinärtjänster och mellan olika producenter av samma slags veterinärtjänster. Detta ökar djurägarens kostnader för att göra korrekta jämförelser av pris och kvalitet mellan olika producenter av veterinärtjänster och ger därmed ett visst konkurrensskydd åt producenter som djurägaren redan har etablerat kontakt med. Slutligen, eftersom de flesta veterinärtjänster produceras i samband med att veterinären har direkt kontakt med djuret, förefaller det rimligt att anta att "veterinärmarknaden" består av ett antal lokala marknader som avgränsas av tidsåtgången för transport från veterinärklinik till djurägare, eller omvänt. Den lokala marknadens storlek beror då på hur många djur det finns inom det relevanta transportavståndet. På en marknad med begränsad konkurrens kan förekomsten av en statlig aktör minska de privata entreprenörernas möjligheter att utnyttja sin marknadsmakt och därmed leda till lägre priser och högre tillgänglighet för djurägarna. Detta fordrar emellertid att den statliga aktören inte uppträder som ett vinstmaximerande företag, att den är prisledande och möjligen också att dess verksamhet delvis finansieras med hjälp av skattemedel. Finansiering via skattemedel innebär å andra sidan lägre incitament att bedriva verksamheten kostnadseffektivt. Det kan således finnas en avvägning mellan nyttan av lägre priser för djurägare och högre skatter för övriga medborgare.

Veterinärutredningen har vänt sig till Livsmedelsekonomiska institutet (SLI) med önskan om att få följande frågor belysta:

- 1) Vilken typ/mix/storlek av kundunderlag det krävs för att bära en verksamhet med nuvarande tillgänglighet och servicenivå (definierad av den statliga målsättningen) i olika delar av landet, samt hur kundunderlaget ser ut i de olika produktionsområdena.
- 2) Vad det kostar att producera en varukorg av veterinärtjänster i privat respektive statlig regi i olika områden med beaktande av samtliga kostnader inklusive administration. Varukorgen har inte specificerats men antas innehålla 9 standardbehandlingar (3 på häst, 3 på lantbruksdjur och 3 på hund), kostnad för jour (en vardagsnatt respektive en helgnatt) samt uttryckning 50 km enkel väg.
- 3) Om, och varför, privata veterinärstationer är effektivare än statliga samt om skillnaderna i effektivitet kan antas vara bestående.
- 4) Vilka risker det finns för privata monopol i respektive område och vad det skulle innebära.
- 5) Vilka risker det finns för att man vid en marknadslösning med statliga bidrag till de privata entreprenörerna (i mån av behov) skulle bli utan veterinär service i delar av landet samt hur dessa risker kan minskas eller elimineras.
- 6) Hur man kan veta storleken på den optimala bidragsnivån i respektive område.

Frågorna handlar om hur priser och kvantiteter av veterinärtjänster skulle komma att påverkas vid en eventuell privatisering av distriktsveterinärorganisationens (DVO) verksamhet. Vissa av dem är svåra att besvara i kvantitativa termer utan detaljerad kunskap om enskilda producenters produktionsfunktion. Eftersom det ur konkurrenssynpunkt ligger i producenternas intresse att inte avslöja detaljer om sina produktionsfunktioner saknas sådana uppgifter. Det är också tveksamt om information om t.ex. kostnaden för att producera en given varukorg av veterinärtjänster i privat, respektive statlig regi är av särskilt stort intresse. För det första kan marginalkostnaden antas beror på hur mycket som produceras. Det är sannolikt att detta kommer att ändras med tiden p.g.a. förändringar i djurpopulationens sammansättning och storlek samt p.g.a. tekno-

logiska framsteg inom djurmedicinen.² För det andra kan varukorgens sammansättning också komma att ändras över tiden p.g.a. samma orsaker som dess marginalkostnad. Slutligen, även om man kände till kostnaden för att producera en given varukorg, skulle detta inte ge så mycket ledning vid bestämmandet av exempelvis den optimala bidragsnivån eftersom det inte är givet att privatpraktiserande veterinärer skulle nöja sig med ett bidrag motsvarande verksamhetens marginalkostnad. Om de har möjlighet att ta ut ett högre pris är det rimligt att anta att de kommer att göra detta. Effekterna av en privatisering av DVO på priser och kvantiteter beror således i allt väsentligt på konkurrensförhållandena på marknaden för fältveterinärtjänster och hur de kan förväntas påverkas av privatiseringen. För att undersöka detta analyseras därför hur priskänslig efterfrågan respektive utbudet av fältveterinärtjänster är samt om efterfrågans-, respektive utbudets, priskänslighet varierar i olika delar av landet och för olika djurslag. Ett generellt resultat från ekonomisk teori är att ju mindre priskänslig efterfrågan på en viss vara är och ju färre producenter det finns på marknaden, desto större är möjligheterna för producenterna att påverka priset. Vidare gäller att ju mindre känsligt producenternas utbud är för förändringar i varans pris, desto större prisökningar kan förväntas vid en förändring som ökar producenternas marknadsmakt.

Mot bakgrund av detta är föreliggande studie organiserad på följande sätt. Kapitel 2 ger en översiktlig bild av den svenska marknaden för fältveterinärtjänster år 2005. I kapitel 3 presenteras teoretiska överväganden för valet av ekonometrisk metod samt data-materialet. I kapitel 4 presenteras och diskuteras skattningsresultaten. I kapitel 5, slutligen, redovisas studiens slutsatser med avseende på Veterinärutredningens frågor.

² Notera att teknologiska framsteg inom djurmedicinen kommer att ändra produktionsfunktionen.

2 Marknaden för fältveterinärtjänster

I Sverige tillhandahålls fältveterinärtjänster, d.v.s. hälso- och sjukvård för animalieproduktionens djur samt hästar,³ både av offentligt anställda distriktsveterinärer och av privatpraktiserande veterinärer. Syftet med distriktsveterinärorganisationen (DVO), som sorterar under Jordbruksverket, är att:⁴

- tillhandahålla en kostnadseffektiv rikstäckande akut djursjukvård och förebyggande djurhälsovård
- leva upp till skyldigheten att oavsett tidpunkt på dygnet utöva djursjukvård för alla djur om det finns djurskyddsskäl eller där annan veterinärvård inte kan anvisas
- som främsta prioritet när det gäller djurhälsovård ansvara för lantbrukets djur och hästar inom jord- och skogsbruket
- utföra s.k. officiella uppdrag inom ramen för Sveriges EU-medlemskap samt handel med tredje land
- säkerställa att den förebyggande djurhälsovården och epizootiberedskapen är god samt att deltagande i kontroll- och bekämpningsprogram i samarbete med näringen sker effektivt

År 2005 fanns det 91 distriktsveterinärstationer (inkl. filialer) med totalt ca 300 veterinärer anställda.⁵ Distriktsveterinärerna är avlönade, dels med en fast grundlön och dels med en prestationsbaserad ersättning – tantiem – som uppgår till ca 36 procent av veterinärernas bruttoarvoden.⁶ Inom området *djursjukvård* utfördes nästan 331 000 förrättningar. Cirka 94 000 av dem gällde animalieproduktionens djur, ca 61 500 avsåg hästar och ca 175 200 (53 procent) avsåg sällskapsdjur.⁷ Inom området *förebyggande djurhälsovård* utfördes nästan 153 000 förrättningar. Av dessa gällde drygt 27 000 animalieproduktionens djur, drygt

³ Med animalieproduktionens djur avses nötkreatur, svin, får och getter samt fågel (se t.ex. Jordbruksverket 2005)

⁴ Se Jordbruksverkets regleringsbrev för år 2006.

⁵ *Källa:* Uppgifter framtagna av Jordbruksverket för Veterinärutredningen.

⁶ Riksdagens revisorer 2002.

⁷ *Källa:* Uppgifter framtagna av Jordbruksverket för Veterinärutredningen. En förrättning (d.v.s. när veterinären besöker djurägaren, eller omvänt) kan innehålla flera behandlingar. Således utförde DVO nästan 470 000 behandlingar under 2005, varav ca 166 500 avsåg animalieproduktionens djur, ca 92 500 avsåg hästar och ca 204 600 (44 procent) avsåg sällskapsdjur, se Jordbruksverkets årsredovisning för år 2005.

44 000 hästar och ca 81 000 (53 procent) sällskapsdjur.⁸ Verksamheten finansieras dels via *avgifter* från djurägarna och dels genom *anslag* från Jordbruksdepartementet. Anslaget är avsett att täcka ”merkostnader” som uppstår p.g.a. att DVO skall upprätthålla dygnet-runt-service även i mindre djurtäta områden och beredskap för officiella myndighetsuppgifter inom djur- och smittskyddsområdena.⁹ För år 2005 uppgick DVO:s intäkter från avgifter till ca 317,3 miljoner SEK medan anslagsfinansieringen uppgick till ca 94,1 miljoner SEK (d.v.s. 22,9 procent av den totala finansieringen). De totala kostnaderna för DVO uppgick under samma år till ca 413 miljoner SEK.¹⁰ Som helhet uppvisade således DVO ett underskott på 1,3 miljoner SEK år 2005.

År 2005 fanns det också omkring 1 000 privatpraktiserande veterinärer (inkl. veterinärer anställda vid djursjukhus). Dessutom var ca 80 veterinärer anställda inom lantbruksnäringens organisationer (Svensk Mjolk, olika husdjursföreningar och Djurhälsan),¹¹ vars huvudsakliga engagemang avser förebyggande djurhälsovård för animalieproduktionens djur. Det är emellertid svårt att få motsvarande uppgifter om antal förrättningar uppdelat på olika djurslag som för distriktsveterinärerna. Under år 2006 gjordes en enkätundersökning på uppdrag av Veterinärutredningen.¹² Underlaget utgjordes av ett slumpmässigt urval av veterinärer verksamma i Sverige. Enligt resultaten uppgick antalet förrättningar per privatpraktiserande veterinär till i genomsnitt 12,8 per arbetsdag (av vilka omkring 19 procent avsåg animalieproduktionens djur, ca 24 procent hästar och ca 57 procent sällskapsdjur) och antalet förrättningar per distriktsveterinär till i genomsnitt 9,8 per arbetsdag. Jämfört med Jordbruksverkets uppgifter om det totala antalet förrättningar utförda av DVO under år 2005 ovan, förefaller enkät-

⁸ Källa: Jordbruksverket.

⁹ Riskdagens revisorer 2002.

¹⁰ Jordbruksverkets årsredovisning för 2005.

¹¹ Statistisk Årsbok 2006.

¹² Veterinärutredningen 2006. Studien gjordes av marknadsundersökningsföretaget ARS Research AB (www.ars.se). I urvalet ingick 1496 veterinärer verksamma i Sverige under maj månad. Den slutliga studien baserades på 1112 respondenter. Av dessa var 31 procent (drygt 340 respondenter) privatpraktiserande veterinärer, 5 procent (ett 50-tal respondenter) anställda vid privata veterinärpraktiker, 24 procent (ca 270 respondenter) distriktsveterinärer, 18 procent (200 respondenter) anställda vid djursjukhus, 4 procent (drygt 40 respondenter) anställda av livsmedelsverket som besiktningsveterinärer, 4 procent (drygt 40 respondenter) anställda av Svensk Mjolk, Djurhälsovården eller husdjursföreningar, 3 procent (ett 30-tal respondenter) läsveterinärer eller biträdande läsveterinärer, 2 procent (ca 20 respondenter) anställda vid ATG-kliniker samt 10 procent (ca 100 respondenter) veterinärer som angett ”annan huvudsaklig sysselsättning”.

uppgifterna således osannolika.¹³ Möjligen kan veterinärerna istället ha uppgivit det genomsnittliga antalet behandlingar per dag.¹⁴ Även i detta fall förefaller uppgifterna dock osannolika.¹⁵ Då respondenterna varit medvetna om att undersökningen utförts på uppdrag av Veterinärutredningen är det troligare att svaren har påverkats av strategiska överväganden. Eftersom dessa rimligen är likartade för distrikts- och privatpraktiserande veterinärer, finns det ingen anledning att tro att uppgifterna för de senare skulle vara mer korrekta.¹⁶ Data från Jordbruksverket, framtagna speciellt för denna studie, antyder att de privatpraktiserande veterinärernas verksamhet avseende lantbruksdjur är av mer modest omfattning. Enligt dessa uppgifter hade således 544 privatpraktiserande veterinärer utfört totalt 76 732 förrättningar avseende lantbruksdjur (exkl. häst) under år 2005.¹⁷ De flesta privata veterinärpraktiker är små och drivs i form av s.k. enskild firma. Den genomsnittliga omsättningen under år 2005 i enskild näringsverksamhet, område veterinärer, uppgick till ca 400 000 SEK och det genomsnittliga antalet sysselsatta per veterinärpraktik (ägare plus anställda) uppgick till 1,2 personer.¹⁸

Det saknas uppgifter om jourverksamhet för privatpraktiserande veterinärer i offentlig statistik. Tabell 2.1 nedan grundas därför på svaren i ovan nämnda enkätundersökning. Av distriktsveterinärerna uppgav 97 procent att de hade jour och 2 procent att de aldrig hade

¹³ Givet att det finns 300 distriktsveterinärer, att varje distriktsveterinär utför 9,8 förrättningar per arbetsdag och att året innehåller 226 arbetsdagar (365 – 104 helgdagar – 35 semesterdagar), skulle det totala årliga antalet förrättningar uppgå till 664 440. För år 2005 anger Jordbruksverket det totala antalet förrättningar utförda av DVO till 330 998. Skillnaden (334 442 förrättningar) kan bero på frånvaro pga. sjukdom, tjänstledighet, officiell uppdrag, utbildning osv. Detta förutsätter emellertid att varje distriktsveterinär varit frånvarande ca 113 dagar under år 2005.

¹⁴ Notera dock att frågan var formulerad på följande sätt: ”Om Du tänker på de djur Du kommer i kontakt med vid djursjukvård (ej besiktning och förebyggande djurhälsövård) på uppdrag av djurägare. Ungefär hur många förrättningar/fall uppskattar Du att Du hade i genomsnitt per dag under 2005, när det gäller följande djurslag? (Vid gruppbehandling, då en och samma åtgärd utförs på flera djur, t ex vaccination av 40 kor, räknas detta som en förrättning, ett fall).”

¹⁵ Enligt Jordbruksverkets årsredovisning utförde DVO totalt 469 872 behandlingar under år 2005. Med samma beräkningar som tidigare skulle skillnaden nu uppgå till 194 528 behandlingar. Detta skulle kunna förklaras om varje distriktsveterinär varit frånvarande under ca 66 dagar år 2005.

¹⁶ Om det finns 1000 privatpraktiserande veterinärer och dessa arbetar lika många dagar per år som distriktsveterinärerna, skulle de ha utfört $1000 \times 12,8 \times 226 \times 0,19 = 549\,632$ förrättningar avseende lantbruksdjur under år 2005.

¹⁷ Emellertid bygger dessa uppgifter på privatpraktiserande veterinärers inrapportering till Jordbruksverkets databas Djursjukdata. Enligt uppgift förekommer det en viss underrapportering (muntlig kommunikation med Jordbruksverket) från privatpraktikerna vars storlek dock är okänd. Jordbruksverkets uppgifter kan således ses som en undre gräns för antalet förrättningar utförda av privatpraktiker.

¹⁸ Källa: Skatteverket.

det (1 procent svarade att de inte visste) medan 71 procent av privatpraktikerna uppgav att de hade jour och 29 procent att de aldrig hade det. Samtidigt uppgav 23 procent av distriktsveterinärerna att det fanns någon annan veterinär i distriktet som upprätthöll jour, jämfört med 76 procent av privatpraktikerna. Jourverksamhet kan också ta olika former. Kategorierna i tabellen är inte ömsesidigt uteslutande men det förefaller som om ambulera jourverksamhet, som kanske är den mest relevanta för animalieproduktionens djur, är vanligare bland distrikts- än bland privatpraktiserande veterinärer.

Tabell 2.1: Jourverksamhet 2005

	Distr.vet	Priv.prakt.
Har jour (%)	97	71
Har aldrig jour (%)	2	29
Annan veterinär i området har jour (%)	23	76
Om jour – uttryckning på jourtid (%)	97	57
Om jour – jour på mottagning (%)	82	65
Om jour – telefonjour (%)	48	33
Vill inte ha jour (%)	22	42
Har jour för att motverka konkurrens (%)	7	20
Jour ej lönsamt – bara service till djurägare (%)	68	75
Antal förrättningar under jourhelg	13,4	8,6

Källa: Enkätundersökning utförd av ARS Research AB i maj 2006 på uppdrag av Veterinärutredningen.

Privatpraktikerna tycks vidare vara mer negativt inställda till jour än distriktsveterinärerna och i högre utsträckning anse sig behöva upprätthålla jour av konkurrensskäl. Slutligen uppger sig distriktsveterinärerna ha ett större antal förrättningar under en genomsnittlig jourhelg än privatpraktikerna (här tycks dock svarens tillförlitlighet ha samma problem som svaren avseende den totala mängden förrättningar).¹⁹ Av såväl distriktsveterinärernas som pri-

¹⁹ Enligt Jordbruksverkets årsredovisning 2006 utfördes totalt 42 000 förrättningar under jourtid år 2005. Enligt DVO:s målsättning skall en distriktsveterinär bara ha jour 1 helg per månad och 1 vardagsnatt per vecka. Om 97 procent av 300 distriktsveterinärer arbetar jour och utför 13,4 förrättningar vardera 12 helger per år, skulle det bli nästan 46 800 per år. Till detta kommer jourförrättningar som utförs under vardagsnätter. Möjligen har inte alla jourhavande distriktsveterinärer helgjour och möjligen utförs endast få förrättningar under vardagsnattsjour. Emellertid förefaller det troligare att enkätsvaren har inflaterats av strategiska överväganden. Incitamenten till sådana är naturligtvis likartade för privatpraktikerna.

vattpraktikernas förrättningar avsåg ca 50 procent lantbruksdjur, 25 procent häst och 25 procent sällskapsdjur. Ovanstående skillnader kan, förutom att ett uttalat syfte med DVO är att bidra till att det finns dygnet-runt-service, bero på att jourverksamhet kan vara särskilt betungande för fåmansföretag vilket dels gör den mindre intressant och dels skapar incitament för privatpraktiserande veterinärer att ingå överenskommelser om att dela jourverksamheten med någon annan.

Tabell 2.2: Lantbruksdjur, hästar, hundar (1000-tal) och veterinärer 2005

Län	Nöt	Får	Svin	Fågel	Häst	Hund	DV	PV
Skåne	226	44	533	3 384	36	7,32	26	182
Blekinge	30	12	35	1 711	5	1,08	9	9
Gotland	63	60	64	346	6	0,25	6	10
Kalmar	147	36	85	1 413	13	1,73	9	56
Kronob.	70	14	18	298	8	1,28	9	15
Halland	94	19	230	1 177	12	1,66	14	45
Jönköp.	133	23	22	60	12	2,09	11	42
Östergötl.	116	38	132	1 640	15	2,04	24	47
V. Götaland	270	67	322	2 234	50	6,67	51	143
<i>Götaland</i>	<i>1 149</i>	<i>313</i>	<i>1 441</i>	<i>12 263</i>	<i>157</i>	<i>24,12</i>	<i>159</i>	<i>549</i>
Södermanl.	52	21	77	937	11	1,61	12	28
Stockholm	23	17	19	104	27	6,58	8	158
Uppsala	47	16	36	82	9	1,78	16	53
Örebro	41	14	49	373	10	1,62	8	15
Västmanl.	25	10	64	161	12	1,69	5	44
Värmland	52	18	52	41	13	1,60	15	34
Dalarna	37	13	8	33	10	1,98	12	28
<i>Svealand</i>	<i>277</i>	<i>109</i>	<i>305</i>	<i>1 731</i>	<i>92</i>	<i>16,86</i>	<i>76</i>	<i>360</i>
Gävleborg	43	14	10	72	9	2,05	15	27
Län	Nöt	Får	Svin	Fågel	Häst	Hund	DV	PV
Västernorr.	34	9	11	135	7	1,97	18	22
Jämtland	34	10	3	30	5	1,49	16	20
Västerb.	46	9	20	151	9	2,20	21	13
Norrb.	23	9	12	7	5	2,49	17	11
<i>Norrland</i>	<i>180</i>	<i>51</i>	<i>56</i>	<i>395</i>	<i>35</i>	<i>10,20</i>	<i>87</i>	<i>93</i>
Sverige	1 606	473	1 802	14 389	284	51,18	322	1 002

Nöt inkluderar mjölkkor, kor för uppfödning av kalvar, kvigor, tjurar, stutar samt kalvar. *Får* inkluderar tackor, baggar och lamm. *Svin* inkluderar galtar, suggor, slaktsvin och smågrisar. *Fågel* inkluderar höns, kycklingar för såväl äggproduktion som slakt samt kalkoner. *Hundar* avser antalet nyregistrerade hundar i respektive län. *Källor:* Jordbruksstatistisk Årsbok 2006 (lantbruksdjur och hästar), Veterinärutredningen 2006 (veterinärer), Jordbruksverket (hundar).

Tabell 2.2 visar antalet djur samt antalet distrikts- (DV) och privatpraktiserande veterinärer (PV) per län. Det kan konstateras att såväl distrikts- som de privatpraktiserande veterinärerna var koncentrerade till södra Sverige där också majoriteten av djuren fanns. Detta överensstämmer med hypotesen att utbudet av veterinärtjänster beror på antalet djur på den lokala marknaden. Det fanns emellertid fler distriktsveterinärer i Norrland än i Svealand och fler distriktsveterinärer än privatpraktiserande veterinärer i de två nordligaste länen. Det första förhållandet kan bero på att avstånden är längre i Norrland än i Svealand, vilket innebär behov av ett större antal distriktsveterinärer för att minska den genomsnittliga transporttiden per veterinär för att utnyttja resurserna effektivt. Det andra förhållandet kan förklaras av DVO:s målsättning att tillhandahålla en rikstäckande akut djursjukvård och förebyggande djurhälsovård i kombination med att det begränsade djurantalet i de två nordligaste länen har gjort dem mindre attraktiva för privata entreprenörer att etablera sig i.

Sammanfattningsvis ges således en bild av en marknad där statligt anställda distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer förekommer sida vid sida över hela landet. Det finns således inget egentligt monopol i något av länen och det är osannolikt att en privatisering av DVO skulle leda till att ett sådant uppstår. Lokaliseringen av såväl distrikts- som privatpraktiserande veterinärer sammanfaller med djurens lokalisering. Såväl distriktsveterinärer som privatpraktiker riktar huvuddelen av sin verksamhet till sällskapsdjur. Distriktsveterinärer tycks dock i något högre utsträckning än privatpraktikerna rikta sig till animalieproduktionens djur när det gäller djursjukvård (28, jämfört med 19 procent, av förättningarna). Distriktsveterinärerna tycks också upprätthålla jourverksamhet i högre utsträckning än privatpraktikerna (97 jämfört med 71 procent av respektive kategori säger sig ha jour) samt vara mer positivt inställda till jourverksamhet (22 procent av distriktsveterinärerna, jämfört med 42 procent av de privatpraktiserande skulle helst vilja slippa jour).

Detta säger dock inte särskilt mycket om hur konkurrensituationen ser ut. I en tidigare enkätstudie av Veterinärutredningen,²⁰ intervjuades under hösten 2005 privatpraktiserande

²⁰ Veterinärutredningen, internrapport 2006:01.

veterinärer i Kalmar-, Västra Götalands- och Jämtlands län samt distriktsveterinärer i Västra Götalands- och Jämtlands län om hur de uppfattade den. Båda kategorierna var eniga om att det inte förekom någon egentlig konkurrens om animalieproduktionens djur medan det motsatta var fallet beträffande sällskapsdjur och i någon mån hästar. För animalieproduktionens djur uppgavs varje veterinär(station) ha en lista på egna kunder. Nästan alla privatpraktikerna var tidigare distriktsveterinärer som lämnat DVO p.g.a. organisationsförändringarna under senare delen av 1990-talet. I samband med detta tog de med sig de djurägare som de tidigare brukat besöka som distriktsveterinärer. För dessa försökte man upprätthålla en heltäckande service – inklusive jourverksamhet. Däremot var man inte intresserad av att utöka antalet listade lantbruksdjurskunder. En orsak uppgavs vara att jourverksamheten då skulle bli för betungande, en annan att man ville begränsa transportavstånden i den dagliga fältveterinärverksamheten, en tredje att kunderna föredrog att ha kontinuerlig kontakt med en bestämd veterinär ("värningskampanjer" skulle därför vara ineffektiva) och en fjärde att man ville undvika konflikter med kollegor. De intervjuade distriktsveterinärerna upplevde inte att privatpraktikerna konkurrerade med dem om animalieproduktionens djur. Snarare sågs privatpraktikerna som en extra resurs för distriktsveterinärstationen. Däremot var man kritisk till att vissa privatpraktiker inte upprätthöll egen jourverksamhet utan hänvisade till distriktsveterinärstationen. Konkurrensen ansågs vara större om sällskapsdjuren. Här var privatpraktikerna kritiska till DVO:s engagemang eftersom man ansåg att det statliga anslaget gjorde det möjligt för distriktsveterinärstationerna att investera i ny kapitaltrustning och därmed skaffa sig konkurrensfördelar. Liknande synpunkter framkom också i den enkätundersökning som gjordes år 2006.

I samband med sin granskning av veterinärväsendet 2002, intervjuade Riksdagens revisorer ett slumpmässigt urval bestående av 120 lantbrukare om deras syn på möjligheterna att byta veterinär.²¹ Av svaren framgick att närmare 70 procent av lantbrukarna hade anlitat samma veterinär de senaste 2 åren. Av dem som hade bytt veterinär, uppgav nästan samtliga att det berott på att deras ordinarie veterinär inte varit anträffbar p.g.a. ledighet. Dessutom uppgav 35 procent sig ha möjlighet att byta veterinär, 18 procent att de

²¹ Riksdagens revisorer, 2002.

inte hade det och 47 procent visste inte om möjligheten fanns eller ej.

Dessa resultat tyder således på att konkurrensen på marknaden för fältveterinärtjänster är begränsad, åtminstone vad gäller tjänster för animalieproduktionens djur. Det behöver inte betyda att en privatisering av DVO skulle påverka priser och kvantiteter. Ett standardresultat inom ekonomisk teori är att det är konkurrensförhållandena och målet med verksamheten, inte ägandeformen, som är av betydelse.²² Om alla producenter åtnjuter ett visst mått av konkurrensskydd och om alla producenter beter sig på samma sätt, skulle en förändring av ägandeformen för vissa av producenterna således inte i sig självt få några effekter på priser och kvantiteter. För att så skall bli fallet krävs att DVO inte uppför sig som de privata producenterna av veterinärtjänster och att DVO är prisledande. Alternativt, att en privatisering av DVO skulle leda till att antalet praktiserande veterinärer minskar.

Något som talar för att DVO inte är vinstmaximerande är det angivna syftet med organisationen (att leva upp till skyldigheten att oavsett tidpunkt på dygnet utöva sjukvård för alla djur om det finns djurskyddsskäl eller där annan veterinärvård inte kan anvisas). Något som talar för att DVO är prisledande är att det är det överlägset största företaget – i vissa fall det enda som erbjuder jourverksamhet – och p.g.a. anslagsfinansieringen inte behöver täcka kostnaderna fullt ut med avgiftsintäkter. Det finns också uppgifter i Veterinärutredningens enkätundersökningar som stödjer hypotesen att DVO är prisledande. Således bedömde såväl de privatpraktiker som de distriktsveterinärer som intervjuades under hösten 2005 att privatpraktikernas priser inte översteg DVO:s utan snarare var lägre.²³

I det följande antas därför att DVO inte är vinstmaximerande men prisledande såväl på marknaden för animalieproduktionens djur som på marknaden för häst och sällskapsdjur. En privatisering av DVO skulle därmed kunna påverka priser och kvantiteter på marknaden för fältveterinärtjänster. Hur stora effekterna i så fall blir, beror på efterfrågans, respektive utbudets priselasticitet.

²² Se t.ex. Stiglitz 2000.

²³ Veterinärutredningen, internrapport 2006:01.

3 Metod och data

3.1 Modell för efterfrågan på veterinärtjänster

Vår utgångspunkt är att veterinärtjänster, i analogi med läkarbesök inom humanmedicinen, kan betraktas som en investering i hälsa (d.v.s. vi antar att djurets hälsa kan förbättras med hjälp av veterinärtjänster).²⁴ Efterfrågan på veterinärtjänster beror därmed på djurägarens efterfrågan på djurhälsa. Det antas att djurägaren kan vara intresserad av djurets hälsa av två orsaker:

- 1) Ökad djurhälsa leder till att djuret blir mer produktivt (mjölkar bättre, växer snabbare, orkar mera). Detta ökar i sin tur ägarens intäkter och därmed ägarens välfärd.
- 2) Ökad djurhälsa ökar djurägarens välfärd i sig själv (djurägaren tycker att det är trevligare om djuret är friskt än om det är sjukt).

Det antas vidare att ägare till djur som används inom företag med djurbaserad verksamhet (animalieproduktionens djur, företag inom hästnäringen samt företag med djurbaserad verksamhet utanför jordbrukssektorn – uppfödare, turism-, fritids- och tävlingsverksamhet) har som mål att maximera företagets vinst, medan ägare till sällskapsdjur har som mål att maximera sin egen välfärd. Båda bevekelsegrunderna ovan antas därför vara relevanta för ägare till djur som används inom företag med djurbaserad verksamhet, medan endast den andra bevekelsegrunden antas vara det för ägare till sällskapsdjur.

Djurens hälsa antas till viss del bero på oförutsedda faktorer (slumpen). Sannolikheten för att ett djur skall bli sjukt beror då delvis på antalet djur som finns i företaget eller inom området. Ökad djurtäthet antas, allt annat lika, öka sannolikheten för smittspridning inom eller mellan besättningar, alternativt öka sannolikheten för att djuret skall råka ut för olyckshändelser p.g.a. umgänget med övriga djur inom företaget. Företag med fler djur antas därför efterfråga fler veterinärtjänster.

Djurets produktivitet definieras som värdet av de varor och tjänster som djuret producerar under en given tidsperiod (t.ex. ett år). Förutom på dess hälsa, beror djurets produktivitet därför också på priserna på de varor och tjänster som framställs (d.v.s. priserna på mjölk, kött, ägg, ridlektioner, turriddingar, draghundsturer, hund-

²⁴ Se t.ex. Grossman 1972.

valpar, o.s.v.). Kostnaderna för produktionen beror på priserna på de insatsvaror som behövs och på mängden insatsvaror (foder, lokaler, arbetskraft, veterinärtjänster, etc.). För att maximera vinsten kommer företaget därför att efterfråga insatsvaror till den punkt där effekten på produktiviteten av ytterligare en insatsvara är precis lika stor som kostnaden för en ytterligare en insatsvara. Detta innebär att högre priser på veterinärtjänster, allt annat lika, ger lägre efterfrågan på veterinärtjänster.

Ovanstående innebär också att efterfråga på veterinärtjänster (givet deras pris, deras effekt på djurets hälsa och djurhälsans effekt på hur mycket varor och tjänster djuret kan producera) beror på priserna på de varor och tjänster som djuret producerar och priserna på "övriga insatsvaror". Högre priser på djurprodukterna ger, allt annat lika, högre djurproduktivitet och därmed ökad efterfrågan på veterinärtjänster. Högre priser på övriga insatsvaror ger, allt annat lika, högre kostnader för att hålla djuret och därmed lägre efterfrågan på veterinär-tjänster (djuret skickas till slakt eller avlivning istället).

Det sista resonemanget förutsätter att vi betraktar alla veterinärtjänster som "kurerande". Veterinärer används emellertid även vid avlivning (vi bortser från veterinärtjänster vid slakt då dessa utförs av besiktningsveterinärer, anställda av livsmedelsverket, och har mer att göra med livsmedelssäkerhet än med djurhälsa). Avlivning kan förväntas ske om djurets produktivitet är mindre än kostnaderna för de insatsvaror som behövs för att hålla det vid liv (huvudsakligen kostnader för foder och arbetskraft) eller om djurets lidande gör att ägaren upplever en välfärd förlust av att behålla det. Om avlivningar utgör den största delen av veterinärtjänsterna skulle vi istället förvänta oss att högre priser på djurprodukter leder till lägre efterfrågan på veterinärtjänster (färre avlivningar) och att högre priser på övriga insatsvaror leder till högre efterfrågan på veterinärtjänster (fler avlivningar).

Vad gäller animalieproduktionens djur utgår också under vissa förutsättningar bidrag i form av s.k. djurbaserade stöd. Detta gäller t.ex. för mjölk-, am- och dikor, handjur (tjurar och stutar), svin, får, getter och höns. I vissa fall är dessa stöd avsedda att kompensera för naturbetingade svårigheter (de s.k. kompensationsbidragen och de nationella stöden) och/eller är delvis avsedda att bidra till att hålla landskapet öppet genom betesmarker eller foderarealer. Då de utgår per djurenhet påverkar de dock djurens värde, förutsatt att villkoren om antal djurenheter per hektar uppfylls.

Det är emellertid tveksamt om de påverkar efterfrågan på veterinärtjänster utöver den effekt som uppstår genom att de påverkar det optimala antalet djur hos lantbruksföretagen. För att kunna tillgodogöra sig djurbidraget räcker det i princip att djuret finns och därmed har en viss miniminivå av hälsa. Stödet ökar således inte om djurägaren gör ytterligare investeringar djurhälsa.

Beträffande djur i företag med djurbaserad verksamhet, är det möjligt att efterfrågan på veterinärtjänster också påverkas av ägarens eller den driftansvariges erfarenhet. Större erfarenhet antas således öka sannolikheten för att ägaren/den driftansvarige har tillägnat sig vissa diagnostiska färdigheter. Vår hypotes är att ju bättre diagnostiska färdigheter man har, desto lägre efterfrågan på veterinärtjänster.

För ägare till sällskapsdjur, som antas maximera sin egen välfärd av djurets hälsa, är ägarens inkomst en viktig begränsande faktor för hur mycket veterinärtjänster som kan köpas. Det är också vanligare att ägaren kommer med djuret till veterinären än omvänt. Således påverkas efterfrågan på veterinärtjänster för sällskapsdjur, förutom av priset på veterinärtjänster, av ägarens inkomst och kostnaderna för att ta sig till veterinären.

Sammanfattningsvis beror således efterfrågan på veterinärtjänster på: priset på veterinärtjänster, priserna på de produkter djuren producerar, priserna på övriga insatsvaror (huvudsakligen foder och arbetskraft då kapitalkostnaderna troligen bara påverkas ytterst lite av djurens hälsa), antalet djur, ägarens/den driftansvariges erfarenhet och (möjligen) djurbidragen. För sällskapsdjur beror efterfrågan på priset på veterinärtjänster, ägarens inkomst och kostnaderna för att transportera djuret till veterinären.

3.2 Modell för utbudet av privata fältveterinärtjänster

Notera först att vi antar att Distriktsveterinärorganisationens (DVO:s) utbud av veterinärtjänster bestäms på etiska eller administrativa grunder (d.v.s. med utgångspunkt i verksamhetens syfte såsom den angavs i kapitel 2). Vad som påverkar DVO:s utbud skulle i så fall primärt vara utbudet av privatpraktiserande veterinärers tjänster. Därmed är vi i första hand intresserade av att identifiera vilka faktorer som påverka dem.

Ett vanligt antagande i ekonomisk teori är att privata företag har som mål att maximera vinsten. När det gäller de privat-

praktiserande veterinärerna är detta dock inte självklart eftersom de flesta privata veterinärpraktiker drivs som enskilda firmor utan några anställda (se kapitel 2 ovan). Vinstmaximering innebär att företagets enda beslutsregel är att intäkten av ytterligare en vara eller tjänst skall vara minst lika hög som kostnaden för att producera den. Att öka produktionen innebär emellertid också att det ställs krav på ökade insatser av arbetskraft. Om företaget inte har några anställda är det ägarens egen arbetskraft som kommer ifråga. I vanliga fall brukar enskilda individer antas maximera välfärden istället för vinsten.²⁵ Det förefaller således rimligare att anta att privatpraktiserande veterinärer är välfärdsmaximerare än att de är vinstmaximerare.²⁶

Välfärden antas bero på individens inkomst och fritid (definierad som all tid som vederbörande inte använder för arbete). Om individen ökar sin arbetstid innebär det således att hans eller hennes fritid minskar och vice versa. En ökning av arbetstiden leder till ökad produktion och ökade inkomster (vilket ökar välfärden) men samtidigt till mindre fritid (vilket minskar välfärden) och vice versa. Emellertid kan den välfärdsminskning som uppstår när arbetstiden ökas betraktas som en kostnad för produktionsökningen. Beslutsregeln för den välfärdsmaximerande privatpraktiserande veterinären blir då i princip den samma som om han eller hon var vinstmaximerande nämligen; öka produktionen så länge intäkten av ytterligare en veterinärtjänst är större än kostnaden för att producera den. I kostnaden för att producera ytterligare en veterinärtjänst ingår då värdet av den förlorade fritiden förutom kostnaderna för de övriga insatsvaror som behövs. De senare består huvudsakligen av kostnaden för förbrukningsmaterial (mediciner, förband o.dyl.) samt drivmedel och värdeminskning p.g.a. körsträcka (om veterinären besöker djurägaren). Notera att kostnader för lokaler och annan kapitalutrustning är en fast kostnad som påverkas mycket lite av hur många veterinärtjänster som produceras.

Sammanfattningsvis beror således utbudet av privata veterinärtjänster på deras pris (i vårt fall representerat av DVO:s priser), kostnaden för arbetstid (värdet av fritid), priserna på förbrukningsmaterial, priset på drivmedel samt värdeminskningen på bilen p.g.a. den ökade körsträckan.

²⁵ Se t.ex. Gravelle och Rees 1981 eller Varian 1978.

²⁶ Se t.ex. diskussionen om privatpraktiserande läkares målfunktion i Folland, Goodman och Stano 2004.

3.3 Mått på efterfrågans respektive utbudets pris känslighet

För att analysera effekterna av en privatisering av DVO skulle vi idealt vilja veta hur djurägarnas efterfrågekurvor, respektive veterinärföretagens utbudskurvor för veterinärtjänster ser ut.²⁷ Sådana uppgifter är emellertid omöjliga att få. Då krävs nämligen information om hur mycket som efterfrågas (utbjuds) vid *alla* möjliga prisnivåer på veterinärtjänster och priserna varierar helt enkelt inte så mycket att vi kan identifiera hela efterfråge- eller utbudskurvan. Däremot kan vi få uppgifter om hur mycket veterinärtjänster olika djurägare (veterinärer) köper (säljer) vid ett visst pris samt vid mindre förändringar i detta. Dessa uppgifter kan sedan utnyttjas för att undersöka hur känslig efterfrågan, respektive utbudet, av veterinärtjänster är för små förändringar av priset. Priskänsligheten (eller priselasticiteten) definieras som den relativa (procentuella) förändringen i kvantitet dividerad med den relativa förändringen i pris:²⁸

$$e = \frac{\Delta Q / Q}{\Delta P / P} \quad (1)$$

där Q anger ursprungskvantiteten, ΔQ kvantitetsförändringen, P ursprungspriset och ΔP prisförändringen.

Som konstaterades i avsnitt 3.1 ovan, förväntas en höjning av priset på veterinärtjänster leda till en minskning av efterfrågan. Detta innebär att, för *efterfrågan*, så är elasticitetsuttrycket i ekv. (1) negativt. Det förväntas också att en höjning av priset på veterinärtjänster leder till att företaget ökar utbudet. Beträffande *utbudet* är elasticitetsuttrycket i ekv. (1) således positivt. Att efterfråge- och utbudselasticiteterna har olika tecken kan ibland verka förvirrande. Därför brukar efterfrågans- respektive utbudets priskänslighet dis-

²⁷ *Efterfrågekurvorna* visar hur mycket veterinärtjänster olika djurägare köper vid olika nivåer på priset på tjänsterna – givet antalet djur, priset på djurprodukter, priserna på andra insatsvaror och djurbidragen. *Utbudskurvorna* visar hur mycket veterinärtjänster som veterinärföretagen erbjuder vid olika nivåer på priset på tjänsterna – givet priset på insatsvarorna arbetstid, förbrukningsmaterial, drivmedel och värdeminskning på bilen.

²⁸ Se t.ex. Gravelle and Rees 1981 eller Varian 1978.

kteras utifrån elasticiteternas *absolutvärden* (d.v.s. värdet på kvoten i ekv. (1) utan hänsyn till dess tecken). Allmänt gäller att ju mindre priskänslig efterfrågan på ett företags varor och tjänster är (d.v.s. ju lägre efterfrågeelasticitetens absolutvärde är) desto större är företagets marknadsmakt, och ju mindre priskänsligt företagets utbud av varor och tjänster är (d.v.s. ju lägre utbudselasticitetens absolutvärde är) desto större prisökningar behövs för att få företaget att öka produktionsvolymen. Några nyckelbegrepp vid diskussioner av efterfrågans priskänslighet är:

Oelastisk efterfrågan: då efterfrågeelasticitetens absolutvärde är <1 (t.ex. $=0,5$). Detta innebär att förändringen i kvantitet är proportionellt mindre än förändringen i pris. Om efterfrågan är oelastisk kommer försäljningsintäkterna därför att öka vid en prishöjning och minska vid en prissänkning.

Normal efterfrågeelasticitet: då efterfrågeelasticitetens absolutvärde är $=1$. Detta innebär att förändringen i kvantitet är proportionellt lika stor som förändringen i pris. Om efterfrågan är normalelastisk kommer försäljningsintäkterna således inte att påverkas av en prissförändring.

Elastisk efterfrågan: då efterfrågeelasticitetens absolutvärde är >1 (t.ex. $=1,5$). Detta innebär att förändringen i kvantitet är proportionellt större än förändringen i pris. Om efterfrågan är elastisk kommer försäljningsintäkterna därför att minska om priset höjs och öka om priset sänks.

Notera att det egentligen bara är i fallet med *oelastisk* efterfrågan som företaget kan ha incitament att höja priset om möjlighet erbjuds.

Faktorer som kan påverka priskänsligheten hos efterfrågan på veterinärtjänster är bl.a. hur höga djurägarens kostnader för veterinärtjänster är (ju högre kostnad, desto större konsekvenser av en prishöjning och desto priskänsligare blir efterfrågan) samt hur lätt djurägaren kan ersätta veterinärtjänsterna med någon annan vara eller tjänst med likartad effekt på djurhälsan (ju lättare de är att ersätta, desto känsligare blir efterfrågan för prissförändringar). Efterfrågan på veterinärtjänster som sådana är troligen inte särskilt priskänslig. Djurägaren skulle möjligen kunna ersätta dem med förebyggande åtgärder (bättre utfodringsrutiner, färre djur, bättre tillsyn, hålla djuren inomhus och installera luftfilter för att minska

riskerna för kontakt med smittoämnen). Sådana åtgärder är dock kostsamma och därför inte av så stor relevans. Emellertid är det effekterna av en privatisering av DVO som vi är intresserade av. Således är det priskänsligheten hos efterfrågan på enskilda distriktsveterinärstationers tjänster som är av intresse. Dessa kan vara betydligt lättare att ersätta (t.ex. genom att köpa tjänsterna av något annat veterinärföretag) än veterinärtjänster som sådana. Vi skulle således förvänta oss att efterfrågan på DVO:s tjänster är mer priskänslig ju fler privatpraktiserande veterinärer det finns på den lokala marknaden. Möjligheten att ersätta enskilda veterinärens tjänster kan också bero på djurägarens erfarenhet (mer erfarna djurägare kan t.ex. ha större kunskaper om effekten av förebyggande åtgärder). Vi skulle således förvänta oss att priskänsligheten ökar med djurägarens erfarenhet.

Notera att vi i sträng mening bara kan vara säkra på att den priskänslighet som skattas med hjälp av ekonometriska metoder gäller vid *mindre* förändringar av priset och bara på *kort sikt*. Att den bara gäller vid mindre förändringar av priset beror på att priskänsligheten vanligen ändras när vi rör oss längs efterfråge- eller utbudskurvan (för efterfrågan gäller att ju högre ursprungspriset är och ju lägre ursprungskvantiteten är, desto mer priskänslig är efterfrågan).²⁹ Att den bara gäller på kort sikt beror att det på längre sikt kan ske förändringar i produktionsmetoder och kunskaper som påverkar situationen. På lång sikt kan ett högt pris också locka in nya veterinärföretag på marknaden (antalet personer som söker till utbildningen ökar, veterinärer från andra länder flyttar till Sverige, etc.). Detta leder till en ökning av antalet producenter och därmed till att djurägarna får större möjligheter ersätta en viss veterinärs tjänster med någon annans och till att efterfrågan på en given veterinärs tjänster bli mer priskänslig. Å andra sidan kan det

²⁹ En förklaring fås om vi ser på uttrycket för efterfrågans priselasticitet i ekv. (1). *Täljaren* anger hur stor kvantitetsförändringen är i procent av utgångskvantiteten. *Nämnumeren* anger hur stor prisförändringen är i procent av utgångspriset. Om efterfrågan minskar när priset ökar, innebär ett lågt utgångspris (P) att vi har en hög utgångskvantitet (Q). Om vi höjer priset med en bestämd summa (d.v.s. $P = X$ kr), kan vi undersöka hur mycket efterfrågan minskar och beräkna storleken på Q. Därefter kan vi räkna ut priskänsligheten med hjälp av ekv. (1). Antag att vi åter höjer priset med samma summa ($P = X$ kr). P.g.a. den tidigare prishöjningen har vi ett högre utgångspris och en lägre utgångskvantitet. Prishöjningen blir nu mindre i förhållande till utgångspriset. Nämnumeren i ekv. (1) blir därmed mindre. Om efterfrågan minskar lika mycket som (eller mer än) vid den förra prishöjningen kommer kvantitetsförändringen dock att vara större i förhållande till utgångskvantiteten än vid den förra prishöjningen. Täljaren i ekv. (1) kommer således att bli ett större negativt tal. En mindre nämnare och en större täljare innebär att uttrycket i ekv. (1) blir mera negativt. Priskänsligheten ändras således när vi rör oss längs med efterfrågekurvan.

också hända att priserna på djurprodukterna ändras. Om detta leder till att djurantalet ökar skulle det, enligt vårt tidigare antagande om att ett ökat djurantal leder till högre efterfrågan på veterinärtjänster (givet deras pris) kunna leda till att efterfrågan blir mindre priskänslig (och omvänt om djurantalet minskar på sikt).³⁰

3.4 Data

Efterfrågans priskänslighet

För att skatta efterfrågans priskänslighet behövs uppgifter om hur mycket veterinärtjänster olika djurägare köper, om priserna på veterinärtjänster, om antalet djur hos olika djurägare, om priserna på de varor och tjänster som produceras med hjälp av djuren, priserna på foder, djurägarens eller den driftsansvariges erfarenhet och (eventuellt) djurbidragens nivå. Vi har valt att bortse från priset på arbetskraft eftersom vi inte tror att arbetskraftskostnaderna påverkas nämnvärt av djurens hälsa.

Jordbruksverket har tagit fram uppgifter om hur många veterinärtjänster som olika djurägare har köpt. Antalet veterinärtjänster mäts som antalet *förrättningar* hos respektive djurägare. När det gäller animalieproduktionens djur finns det uppgifter om såväl distriktsveterinärförrättningar som förrättningar utförda av privatpraktiserande veterinärer som anses ha hög tillförlitlighet. Jordbruksverket kan identifiera djurägarna via det s.k. produktionsplatsnumret (PPN-numret). Man har därför kunnat förse oss med uppgifter om hur många förrättningar som varje djurägare har köpt varje år (både från DVO och från privatpraktiserande veterinärer) under perioden 1999–2005. Totalt har vi ca 315 000 observationer över djurägares köp av DVO-förrättningar för animalieproduktionens djur samt för hästar som kan förknippas med ett PPN-nummer.³¹ Uppdelat efter djurslag och tid på dygnet, fördelar DVO-förrättningar sig på följande sätt (Tabell 3.4a):

³⁰ Vid ett högre djurantal efterfrågas fler veterinärtjänster vid varje prisnivå. Vi har alltså en högre utgångskvantitet (Q) vid ett givet utgångspris (P). Om en prisökning på X kr leder till samma kvantitetsminskning som förut, utgör den en mindre andel av utgångskvantiteten än förut. Därmed blir täljaren i ekv. (1) ett mindre negativ tal medan nämnaren är oförändrad, d.v.s. priskänsligheten har minskat.

³¹ Eftersom det är djurägarnas efterfrågan på DVO-tjänster som skall skattas definieras en *observation* här som uppgifter om hur många DVO-förrättningar en viss *djurägare* har köpt ett visst år.

Tabell 3.4a: DVO-förrättningar uppdelade på djurslag och tid på dygnet

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Nöt							
–dagtid	49 520	77 148	73 317	71 195	72 665	71 182	65 774
–jour	14 874	24 307	22 390	19 139	19 903	18 634	17 531
–nattjour			1 062	2 648	2 625	2 641	2 600
Svin							
–dagtid	1 594	2 171	1 952	2 302	3 555	3 771	3 581
–jour	108	119	94	91	84	55	64
–nattjour			4	4	8	7	5
Får							
–dagtid	209	641	674	595	973	1 254	1 373
–jour	34	181	191	171	221	223	220
–nattjour			5	36	35	57	52
Fågel							
–dagtid	30	64	60	75	136	229	258
–jour	0	1	0	0	0	0	0
–nattjour			0	3	3	9	8
Häst							
–dagtid	1 640	2 950	2 831	3 000	3 401	3 870	4 480
–jour	318	502	446	378	410	494	2
–nattjour			49	136	140	182	173

Före 30 augusti 2001 fanns bara en slags jour (lör., sön. o. helgdag samt vardagar för kl. 08.00 och efter kl. 17.00) som vi valt att kalla jour. Därefter delades jourtiden upp på nattjour (alla dagar kl. 20.00 – 06.00) och "vanlig" jour (lör., sön. o. helgdag kl. 06.00 – 20.00 samt vardagar kl. 06.00 till 08.00 och kl. 17.00 – 20.00).

Källa: Jordbruksverket

Vissa av observationerna hör emellertid till samma djurägare (d.v.s. de är inte oberoende av varandra). Det finns ca. 60 000 olika djurägare i vårt material. Några av dem finns bara med under vissa år, medan andra finns med under hela perioden. Detta innebär att datamaterialet är en s.k. obalanserad panel.

I princip finns också uppgifter om förrättningar för sällskapsdjur. Eftersom det saknas data om hur många sällskapsdjursägare det finns, om deras inkomster, och om hur många djur de har, kan vi dock inte använda dem. De skattningar som görs gäller därför *endast* animalieproduktionens djur och hästar med PPN-nummer. Efterfrågan på veterinärtjänster för sällskapsdjur kan dock antas

vara mindre priskänslig än för animalieproduktionens djur eftersom det är vanligare att ägare till sällskapsdjur tecknar försäkringar som täcker delar av kostnaden för veterinärbehandling.

Uppgifter om *priser på förrättningar* saknas för privatpraktiserande veterinärer. Emellertid antar vi att DVO är prisledande (se kapitel 2). Priset på förrättningar betraktas därför som givet av DVO:s priser. Dessa består dels av en *stationsavgift* (som varierar mellan olika DV-stationer), dels av en *förrättningstimtaxa* (samma för alla DV-stationer vid en given tidpunkt), dels av en *körsträcksavgift* (som hade ett tak vid ett avstånd på 30 km) och dels av en *restidsavgift* (som hade ett tak vid en restid på 30 minuter). För jourtid tas ett jourpålägg ut.³²

³² Varje förrättning kan innehålla flera olika behandlingar. Därmed påverkas tidsåtgången och priset. Vilka, eller hur många har vi ingen uppgift om. Vår hypotes är dock att djurägaren p.g.a. otillräckliga medicinska kunskaper inte vet hur omfattande förrättningen kommer att bli vid beslutstillfället. Däremot antas man känna till dess grundpris (stationsavgift + timtaxa + km-avgift + restidsavgift).

Tabell 3.4b: Årliga genomsnittliga förrättningspriser hos DVO

År	Timtaxa animalie (inkl. pålägg)	Timtaxa övriga djur (inkl. pålägg)	Km-avgift	Restidsavgift (per minut)
1999				
– dagtid	300	360	2,60	3,00
– jour	450	540	2,60	4,50
2000				
– dagtid	300	360	2,50	3,00
– jour	450	540	2,50	4,50
2001				
– dagtid	343	408	2,98	5,00
– helgjour	548	662	2,98	8,70
– nattjour	581	710	2,98	9,90
2002				
– dagtid	376	443	3,50	3,40
– helgjour	658	775	3,50	12,90
– nattjour	751	886	3,50	14,70
2003				
– dagtid	405	475	3,50	7,80
– helgjour	703	825	3,50	13,60
– nattjour	804	943	3,50	15,60
2004				
– dagtid	425	496	3,50	8,20
– helgjour	744	869	3,50	14,30
– nattjour	850	993	3,50	16,30
2005				
– dagtid	421	500	3,50	8,20
– helgjour	737	875	3,50	14,40
– nattjour	842	1 000	3,50	16,40

Djurslaget *animalie* avser animalieproduktionens djur.

Djurslaget *övriga* avser hästar, hundar etc.

Källa: egna beräkningar mot bakgrund av uppgifter från Jordbruksverket

Jordbruksverket saknar uppgifter om stationsavgifterna utom för år 2006. De anses dock vara en mycket liten del av förrättningspriset, varför vi har valt att bortse från dem. Under perioden 1999 till 2005 har de olika priskomponenterna ändrats flera gånger – ofta flera gånger under samma år. Eftersom uppgifterna om antalet förrättningar avser hur många förrättningar en viss djurägare har köpt under ett givet år, har det inte varit möjligt att utnyttja alla prisförändringar för skattningarna. Istället har vi beräknat ett genomsnittligt förrättningspris per år genom att väga respektive pris med dess andel av årets månader. Tabell 3.4b nedan visar de årsgenomsnittspriser som använts.

Jordbruksverket uppger att en förrättning alltid utförs av en veterinär från den distriktsveterinärstation som djurägaren ”hör

till". Under den tid som stått till förfogande har man dock inte kunnat ta fram uppgifter om hur långt ifrån distriktsveterinärstationen ifråga som olika djurägare bor. Det exakta förrättningspriset för varje djurägare har således inte kunnat beräknas. Detta är olyckligt eftersom det då inte går att ta hänsyn till den variation i priserna som finns mellan olika djurägare under ett givet år och den enda prisvariation som finns kvar är den som inträffar när priserna ändras från ett år till ett annat. I vårt fall är det särskilt olyckligt eftersom förrättningspriserna uppvisar en trendmässig ökning över tiden. Vi vet dock att det pris som djurägaren betalar är avståndsberoende och vi vet att avstånden mellan djurägare och veterinär skiljer sig åt mellan olika län. I skattningarna tas hänsyn till detta genom att inkludera en *interaktionsterm* mellan förrättningspris (bestående av tidsavgiften + km-avgiften + restidsavgiften) och variabeln antal kvadratkilometer per distriktsveterinär i djurägarens län. Hypotesen är att ju "distriktsveterinärsglesare" länet är (d.v.s. ju flera Km² per DV), desto högre förrättningspris får djurägaren betala och ju mera priskänslig är efterfrågan på distriktsveterinärförrättningar.³³ Tabell 3.4c visar hur antalet distriktsveterinärer per kvadratkilometer har varierat mellan olika län och över tiden.

³³ Metoden förutsätter underförstått att distriktsveterinärer och djurägare är jämt fördelade över länet. Så är förmodligen inte fallet utan snarare är såväl veterinärer som djurägare koncentrerade till vissa delar av länet. I så fall överskattas avstånden, särskilt i stora län som Norrbotten, Västerbotten Jämtland och Dalarna medan felet blir mindre i små län som Blekinge, Gotland, Halland och Skåne. Detta leder till att de avståndsberoende skillnaderna i förrättningspriser överskattas, vilket i sin tur borde resultera i en underskattning av avståndsskillnadernas effekt på efterfrågans priskänslighet. Ett annat problem är att vi inte kan ta hänsyn till effekterna av taken i km- och restidsavgifterna. I avsaknad av korrekta avståndsuppgifter är detta emellertid det bästa vi kan göra.

Tabell 3.4c: Km² per distriktsveterinär i respektive län 1999 till 2005

Län	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	1 429	1 111	1 000	1 000	833	833	833
Uppsala	1 000	1 111	909	909	833	667	667
Södermanland	833	1 000	909	714	714	588	625
Östergötland	769	769	625	556	556	526	588
Jönköping	2 500	2 500	2 500	2 500	2 000	2 000	2 000
Kronoberg	1 429	1 429	1 667	1 429	1 250	2 000	1 111
Kalmar	1 429	1 667	1 667	1 667	1 250	1 429	1 429
Gotland	1 000	3 333	1 000	1 000	909	769	625
Blekinge	625	435	333	278	263	244	294
Skåne	625	526	526	476	526	500	500
Halland	400	435	435	400	385	385	357
Västra Götaland	833	769	714	667	667	667	625
Värmland	1 111	1 429	1 250	1 000	1 111	1 000	1 250
Örebro	1 000	1 250	1 000	1 000	1 000	1 000	909
Västmanland	3 333	5 000	10 000	10 000	5 000	5 000	3 333
Dalarna	3 333	3 333	3 333	2 500	2 500	2 500	2 500
Gävleborg	1 667	1 667	1 667	1 429	1 667	1 429	1 667
Västernorrland	1 429	1 429	1 429	1 429	1 429	1 429	1 250
Jämtland	3 333	5 000	3 333	3 333	3 333	3 333	3 333
Västerbotten	3 333	3 333	3 333	3 333	3 333	2 500	2 500
Norrbottnen	5 000	5 000	10 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Hela landet	1 734	2 025	2 268	1 934	1 646	1 610	1 495

Källa: Egna beräkningar mot bakgrund av uppgifter från Jordbruksverket och SCB.

I avsnitt 3.3 noterades att priskänsligheten för efterfrågan på DVO:s förrättningar påverkas av hur lätt en djurägare kan ersätta DVO-tjänster med andra veterinärtjänster. Möjligheterna till detta antas öka med antalet privatpraktiserande veterinärer. Ett mått på "ersättningsmöjligheterna" är således kvoten mellan antalet DV-stationer och antalet privatpraktiserande veterinärer i djurägarens län respektive år. Jordbruksverket har data om hur många förrättningar som utförts för animalieproduktionens djur av privatpraktiserande veterinärer. Dessa innehåller alltså inte information om hur många privatpraktiserande veterinärer det finns totalt i länet ifråga, utan endast om hur många som faktiskt *har* utfört förrättningar på "lantbruksdjur". Om man är villig att acceptera hypotesen att skillnader mellan län i antalet privatpraktiker som har utfört förrätt-

ningar på animalieproduktionens djur återspeglar skillnader i det faktiska antalet privatpraktiserande veterinärer som är verksamma i olika län, kan uppgifterna dock användas som mått på hur lätt djurägaren kan ersätta DVO-förrättningar med förrättningar av andra veterinärer. Effekten av skillnader i ersättningsmöjligheter på priskänsligheten hos efterfrågan på DV-förrättningar skattas i sin tur med hjälp av en *interaktionsterm* mellan priset på DV-förrättningar och variabeln DV-stationer per privatpraktiker. Tabell 3.4.d nedan visar antalet distriktsveterinärstationer per privatpraktiserande veterinär i de olika länen respektive år.

Tabell 3.4d: Antalet distriktsveterinärstationer per privatpraktiker i olika län 1999–2005.

Län	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	0,049	0,041	0,048	0,048	0,063	0,037	0,069
Uppsala	0,040	0,040	0,040	0,038	0,052	0,068	0,089
Södermanland	0,043	0,036	0,041	0,030	0,043	0,043	0,055
Östergötland	0,068	0,065	0,048	0,054	0,058	0,067	0,074
Jönköping	0,018	0,018	0,018	0,020	0,024	0,022	0,028
Kronoberg	0,056	0,038	0,023	0,021	0,026	0,025	0,039
Kalmar	0,022	0,021	0,015	0,014	0,019	0,017	0,021
Gotland	0,029	0,028	0,015	0,015	0,019	0,018	0,021
Blekinge	0,036	0,028	0,033	0,035	0,061	0,044	0,067
Skåne	0,047	0,043	0,036	0,034	0,041	0,039	0,040
Halland	0,048	0,044	0,043	0,052	0,057	0,050	0,060
Västra Götaland	0,054	0,051	0,051	0,058	0,066	0,055	0,057
Värmland	0,099	0,068	0,067	0,078	0,111	0,122	0,139
Örebro	0,048	0,037	0,049	0,044	0,063	0,052	0,053
Västmanland	0,018	0,013	0,012	0,013	0,021	0,019	0,022
Dalarna	0,061	0,052	0,050	0,049	0,075	0,079	0,136
Gävleborg	0,071	0,056	0,046	0,056	0,086	0,064	0,073
Västernorrland	0,158	0,111	0,136	0,143	0,129	0,156	0,227
Jämtland	0,082	0,069	0,062	0,064	0,105	0,114	0,143
Västerbotten	0,095	0,076	0,078	0,094	0,152	0,102	0,147
Norrbottn	0,219	0,132	0,146	0,200	0,276	0,292	0,292
Hela landet	0,065	0,048	0,050	0,055	0,074	0,071	0,088

Källa: Egna beräkningar mot bakgrund av uppgifter från Jordbruksverket och SCB.

I avsnitt 3.3 konstaterades vidare att möjligheten att ersätta veterinärtjänster med andra åtgärder kan antas öka med djurägarens erfarenhet. Ett vanligt mått på erfarenhet är ålder. För att undersöka hur priskänsligheten hos efterfrågan på distriktsveterinärtjänster påverkas av skillnader i erfarenhet används därför en *interaktions-term* mellan förrättningspriset och djurägarens (eller den driftsansvariges) ålder. Uppgifter om djurägarnas/driftsansvarigas ålder fås från Jordbruksverket.

Jordbruksverket har slutligen också försett oss med uppgifter om *antalet lantbruksdjur* och *hästar* hos respektive djurägare, *avräkningspriserna* på de produkter som djuren producerar samt *foderpriser och djurbidrag* för perioden 1999 till 2005. Avräknings- och foderpriser framgår av Tabell 3.4.e, djurbidragen (exkl. kompensationsstöd) av Tabell 3.4.f och kompensationsstöden av Tabell 3.4.g nedan.

Tabell 3.4e Avräknings- och foderpriser 1999 – 2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A.pris mjölk	306	306	301	307	309	291	283
A.pris mellankalv	2 497	2 179	2 268	2 301	2 340	2 211	2 047
A.pris livkalv	1 306	1 573	1 609	1 818	2 160	1 754	1 621
A.pris hanungnöt	2 173	2 136	2 184	2 113	2 093	2 038	2 303
A.pris slaktsvin	1 061	1 210	1 429	1 276	1 097	1 178	1 214
A.pris får	874	1 025	1 108	1 320	1 411	1 550	1 686
A.pris lamm	2 920	2 827	2 854	3 080	3 115	3 236	3 337
A.pris fågel	668	663	686	716	677	675	648
A.pris ägg	772	805	855	875	898	853	786
Foderindex nöt	95,9	100	109	111,8	105,4	109	99,6
Foderindex svin	95,3	100	110,3	115,3	109,5	115,4	104,3
Foderindex fågel	99,2	100	110,3	117,8	113,9	119,7	112,2
Index havre	93,8	88	99,7	93,8	76,8	76	84,1
Index havre/korn	93,7	88,6	95,9	90,7	82,9	80,6	83

Priserna på havre, respektive havre/kornblandning är avsedda att spegla foderkostnaden för häst och får.

Källa: Jordbruksverket

Tabell 3.4f: Djurbidrag 1999–2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Am- o. dikobidrag (per djur)	1 372	1 478	1 580	1 888	1 819	1 806	0
Amko ext.bidrag (per djur)	492	896	868	944	910	903	0
Mjökbidrag grund (per ton)	0	0	0	0	0	75	102
Mjökbidrag tillägg (per ton)	0	0	0	0	0	34	46
Nat. stöd mjölk (per ton)							
–stödomr. 1	1 050	1 050	1 050	1 050	1 070	1 070	1 070
–stödomr. 2a	710	710	710	710	710	710	710
–stödomr. 2b	470	470	470	470	470	470	470
–stödomr. 3	90	90	90	90	90	90	90
Tjurbidrag (per djur)	1 278	1 448	1 606	1 982	1 910	1 706	1 406
Stut 1 (per djur)	1 029	1 104	1 181	1 416	1 364	1 219	1 005
Stut 2 (per djur)	2 059	2 209	2 361	2 832	2 729	2 427	2 009
Handjur ext. bidrag (per djur)	492	896	868	944	910	813	0
Grundsl.bidr. kalv (per djur)	0	146	287	472	455	451	0
Grundsl.bidr. vux. (per djur)	0	232	460	755	728	722	0
Tilläggsb. bidr. kviga (per djur)	0	307	565	880	890	837	0
Tilläggsb. bidr. tjur/stut (per djur)	0	37	74	118	114	111	0
Tackbidrag mjölkfår (per djur)	165	121	68	159	153	152	0
Tackbidrag köttfår (per djur)	202	152	85	198	191	190	0
LFA-tillägg tackbidr. (per djur)	62	58	62	80	77	77	0
Nat. stöd svin (per djur)							
–stödomr. 1	0	843	843	843	1 043	1 043	1 043
–stödomr. 2	0	437	437	437	637	637	637
–stödomr. 3	0	101	101	101	300	399	300
Nat. stöd sl.svin (per djur)							
–stödomr. 1	0	222	222	222	222	222	222
–stödomr. 2	0	143	143	143	143	143	143
–stödomr. 3	0	143	143	143	23	23	23
Nat. stöd get (per djur)							
–stödomr. 1	0	430	430	430	508	508	508
–stödomr. 2	0	430	430	430	430	430	430
–stödomr. 3	0	430	430	430	430	430	430
Nat. stöd höns (per djur)							
–stödomr. 1	10	10	10	13,45	13,45	13,45	13,45
–stödomr. 2	10	10	10	13,45	13,45	13,45	13,45
–stödomr. 3	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60

För *am- och dikobidrag* fick antalet djurenheter per hektar foderareal inte överstiga 2 för åren 1999-2001, inte överstiga 1,9 för 2002 och inte överstiga 1,8 för 2003 och 2004. För *extensifieringsbidragen* fick antalet djurenheter per hektar foderareal inte överstiga 1,4. För *tjur, stut och tackbidrag*, fanns inget hektarkrav om man inte också ansökt om *am- och dikobidrag* (i så fall gällde samma villkor som för dessa bidrag). För *LFA-tillägget till tackbidraget* fanns krav på att tillhöra stödområde 1-5. För de *nationella stöden till svin, slaktsvin och höns* fick antalet djurenheter per total hektar inte överstiga 3.

Källa: Jordbruksverket

Tabell 3.4g: Kompensationsstöd 1999 – 2005.

Stödområde	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1-3, 0-60 de	1 640						
1-3, 61-120 de	1 435						
1-3, > 120 de	615						
4, 0-60 de	1 640						
4, 61-120 de	820						
5a, 0-60 de	800						
5a, 61-120 de	400						
5b, 0-60 de	400						
5b, 61-120 de	200						
1-3, ha = 1 de		1 750	1 750	1 750	1 750	1 750	
4a, ha = 1,1 de		1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	
4b, ha = 1,1 de		800	800	800	800	800	
5a, ha = 1,3 de		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
5b, ha = 1,3 de		500	500	500	500	500	
F < 60 ha, ha = 1 de							2 460
F > 60 ha, ha = 1 de							1 230
1-3 < 60 ha, ha = 1 de							1 960
1-3 > 60 ha, ha = 1 de							980
4a < 60 ha, ha = 1,1 de							1 810
4a > 60 ha, ha = 1,1 de							905
4b < 60 ha, ha = 1,1 de							1 010
4b > 60 ha, ha = 1,1 de							505
5a < 60 ha, ha = 1,3 de							1 210
5a > 60 ha, ha = 1,3 de							605
5b < 60 ha, ha = 1,3 de							710
5b > 60 ha, ha = 1,3 de							355

Kompensationsstödet utbetalas per hektar.

Under år 1999 bestämdes antalet hektar av antalet djurenheter på gården. Nivån berodde dels på stödområdestillhörighet och dels på antalet djurenheter.

För perioden 2000–2004 bestämdes antalet hektar genom att dividera gårdens foderareal med antalet djurenheter multiplicerat med ett vägningstal. I stödområde 1–3 var detta vägningstal 1, i stödområde 4 var det 1,1 och i stödområde 5 var det 1,3. Nivån beror åter på stödområdestillhörighet.

År 2005 bestämdes antalet hektar på samma sätt som under perioden 2000–2004. Emellertid berodde nivån nu, förutom på stödområdestillhörighet, också på antalet bidragsberättigade hektar.

Källa: Jordbruksverket.

Djurbidragen i tabellerna 3.4.f och 3.4.g (bortsett från grund- och tilläggsbidragen och det nationella stödet för mjölk) har fördelats på djurägare mot bakgrund av uppgifter om vederbörandes foderareal, antal djurenheter och stödområdestillhörighet (som också tagits fram av Jordbruksverket).

Utbudets priskänslighet

Eftersom en privatisering av DVO skulle innebära att organisationen upphörde, är det av större intresse att skatta priskänsligheten hos utbudet av fältveterinärtjänster från privatpraktiserande veterinärer än att skatta den för DVO:s utbud.

För detta behövs således uppgifter om hur många förrättningar som de privatpraktiserande veterinärerna utfört vid olika priser på fältveterinärtjänster. Som pris används även i dessa skattningar DVO:s förrättningspris eftersom vi utgår från att DVO är prisledande. Det behövs vidare uppgifter om kostnaderna för att producera en förrättning (veterinärens tidskostnad, kostnaden för förbrukningsmaterial och kostnaden för transporter).

Vi har ca. 159 000 observationer av privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar till animalieproduktionens djur under perioden 1999 till 2005. Som för djurägarna är observationerna inte oberoende av varandra då vissa av dem hör till samma veterinär. Tabell 3.4h visar antalet förrättningar totalt samt uppdelat på djurslag och hur många privatpraktiserande veterinärer som utfört förrättningar respektive år. Tabell 3.4i visar hur många privatpraktiker som utfört förrättningar för animalieproduktionens djur i respektive län under olika år.

Tabell 3.4h: Antal förrättningar för animalieproduktionens djur och hästar utförda av privatpraktiserande veterinärer 1999 – 2005.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal förrättn.	50 530	84 856	91 644	106 142	97 643	92 332	77 496
Nöt	48 038	80 618	86 846	101 327	92 628	87 646	73 601
Svin	1 477	2 516	3 011	3 086	2 996	2 641	2 167
Får	226	454	501	488	685	656	610
Fågel	6	12	12	6	5	13	21
Häst	783	1 256	1 274	1 235	1 329	1 376	1 097
Antal priv.pr.	542	472	488	497	375	461	544

Källa: Jordbruksverket

Tabell 3.4i: Antal privatpraktiker som utfört förrättningar för animalieproduktionens djur i olika län 1999 – 2005.

Län	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	41	49	42	42	32	54	29
Uppsala	75	76	76	79	58	59	45
Södermanland	69	83	73	100	70	70	55
Östergötland	88	93	83	74	69	60	54
Jönköping	110	114	113	101	82	93	75
Kronoberg	72	90	87	94	77	81	77
Kalmar	135	142	135	139	104	121	95
Gotland	70	71	66	66	52	57	48
Blekinge	56	72	60	58	33	46	30
Skåne	171	187	195	176	145	155	150
Halland	107	113	116	96	88	101	192
Västra Götaland	204	217	218	191	168	203	192
Värmland	41	59	60	51	36	41	36
Örebro	63	81	61	68	48	58	57
Västmanland	57	76	83	79	48	53	45
Dalarna	49	58	60	61	40	38	22
Gävleborg	56	72	66	54	35	47	41
Västernorrland	38	54	44	42	31	32	22
Jämtland	49	58	65	63	38	44	35
Västerbotten	63	79	64	53	33	49	34
Norrbottn	32	53	48	35	29	24	24

Källa: Jordbruksverket

Uppgifter om respektive privatpraktiserande veterinärs tidskostnad finns inte i tillgänglig statistik.³⁴ Som tidigare konstaterats är det heller inte rimligt att anta att de skulle gå att få fram genom intervjuer med veterinärerna (av konkurrensskäl saknas incitament att upplysa om förhållanden som rör det egna företaget). För att mäta skillnader i *tidskostnader* använder vi oss därför av en variabel som anger veterinärens kön. Ett vanligt antagande inom ekonomisk teori är att kvinnor har högre tidskostnad än män p.g.a. högre produktivitet i hemarbete. Som grund för detta ligger observationen att kvinnor oftare än män arbetar deltid på arbetsmarknaden.³⁵ Eftersom individen (eller hushållet) förutsätts maximera välfärden – som i denna något mer komplicerade modell beror på inkomst, fritid och konsumtion av hemproducerade varor – antas valet mellan tid för marknadsarbete respektive hemarbete bero på hur produktiva individerna är i respektive sysselsättning. Att kvinnor väljer att använda en mindre andel av sin tid för marknadsarbete beror därför på deras högre produktivitet i hemarbete. I arbetsmarknadsekonomiska studier är det emellertid också vanligt att observera att kvinnors arbetsutbud är mer priskänsligt än mäns. Effekten av skillnader i tidskostnader mellan manliga och kvinnliga veterinärer på utbudets priskänslighet mäts därför med hjälp av en *interaktionsterm* mellan förrättningspriset och veterinärens kön.

Tidskostnaden för en förrättning beror också på hur långt veterinären behöver resa. Då vi saknar uppgifter om avståndet till de djurägare där förrättningarna ägt rum, tar vi hänsyn till skillnader i restider genom att beräkna ”djurägarglesheten” i olika län – d.v.s. hur många kvadratkilometer det är per djurägare (animalieproduktionens djur) i respektive län. Effekten på utbudets priskänslighet av skillnader i restider mäts med hjälp av en *interaktionsterm* mellan förrättningspriset och antalet Km² per djurägare.³⁶ Djurägarglesheten i de olika länen under respektive år framgår av Tabell 3.4j nedan.

³⁴ Veterinärutredningen har av Skatteverket fått uppgifter om de totala lönekostnaderna för privata veterinärföretag för år 2005. Emellertid utgör detta ett genomsnitt av lönekostnaderna för samtliga privata veterinärföretag och för våra syften behövs uppgifter om lönekostnaden i vart och ett av dem. Uppgifterna innehåller inte heller någon information om hur många arbetstimmar det rör sig om.

³⁵ Av uppgifter från Jordbruksverket om distriktsveterinärernas anställningsförhållanden framgår att detta även gäller för kvinnliga distriktsveterinärer.

³⁶ Metoden förutsätter, precis som i fallet med de avståndsberoende förrättningspriserna, att djurägarna och veterinärerna är jämt fördelade över länets yta. Vi riskerar således åter att överskatta transportkostnaderna, särskilt i stora län, vilket i sin tur borde resultera i en underskattning av avståndsskillnadernas effekt på efterfrågans priskänslighet. I avsaknad av korrekta avståndsuppgifter är detta emellertid det bästa vi kan göra.

Tabell 3.4j: Kvadratkilometer per djurägare i respektive län 1999 till 2005

Län	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	6,39	5,78	6,15	6,12	6,36	6,61	6,11
Uppsala	4,51	4,45	4,63	4,71	5,05	5,31	5,07
Södermanland	5,09	4,95	5,21	5,29	5,33	5,50	5,32
Östergötland	4,94	4,84	5,12	5,16	5,29	5,38	5,26
Jönköping	3,42	3,36	3,59	3,61	3,72	3,84	3,83
Kronoberg	4,57	4,29	4,60	4,63	4,84	5,04	5,03
Kalmar	4,39	4,18	4,40	4,43	4,60	4,80	4,76
Gotland	2,23	2,23	2,37	2,35	2,46	2,50	2,53
Blekinge	2,82	2,75	2,95	2,94	3,11	3,27	3,19
Skåne	1,78	1,79	1,90	1,91	2,04	2,12	2,05
Halland	2,03	2,04	2,16	2,19	2,39	2,48	2,41
Västra Götaland	2,76	2,72	2,89	2,88	3,11	3,24	3,19
Värmland	10,12	9,48	10,07	10,09	10,42	10,79	10,52
Örebro	6,88	6,59	6,93	6,93	7,29	7,57	7,25
Västmanland	6,15	6,20	6,49	6,41	6,75	7,03	6,78
Dalarna	23,20	21,23	22,27	22,27	23,53	24,45	23,75
Gävleborg	11,89	11,55	12,11	12,27	13,25	13,59	13,22
Västernorrland	15,97	14,86	15,85	16,18	18,02	18,76	18,66
Jämtland	45,25	42,19	45,21	46,51	51,28	52,36	53,19
Västerbotten	37,59	37,31	39,37	40,32	45,66	46,95	47,39
Norrbottnen	138,89	131,58	142,86	142,86	156,25	158,73	156,25
Hela landet	16,23	15,45	16,53	16,67	18,13	18,59	18,37

Källa: Egna beräkningar mot bakgrund av uppgifter från Jordbruksverket (antal djurägare i respektive län) och SCB (landareal i respektive län)

Tidskostnaden för en förrättning förväntas slutligen också bero på veterinärens erfarenhet. Hypotesen är att ju mer erfaren man är, desto effektivare arbetar man och desto kortare tid tar förrättningen. Som mått på erfarenhet använder vi, på liknande sätt som för djurägarna, veterinärens ålder. Det har dock påpekats att veterinäryrket är fysiskt påfrestande. Äldre personer, som antas ha högre erfarenhet och därför högre effektivitet, har således också varit utsatta för påfrestningarna under längre tid vilket kan ha negativa effekter på deras effektivitet. Detta innebär att effekten av ålder på veterinärens tidskostnad kan vara "U-formad" (d.v.s. i början av karriären ökar effektiviteten med högre ålder vilket ger lägre tidskostnad, efter en viss tid nås ett maximum, varefter effektiviteten

minskar med ålder p.g.a. förslitningseffekter vilket ger högre tidskostnad). För att ta hänsyn till detta används såväl ålder som logaritmen av ålder i de ekonometriska skattningarna³⁷ och för att undersöka om skillnader i ålder påverkar utbudets priskänslighet använder vi interaktionstermer mellan förrättningspris och ålder, respektive mellan förrättningspris och logaritmen för ålder.

Kostnaden för en förrättning beror vidare på transportkostnaden (d.v.s. priset på drivmedel). Uppgifter om detta hämtas från SCB:s statistik (Tabell 3.4k).

Tabell 3.4k: Årsmedeltal för priser på bensin (95 oktan blyfri) och diesel för personbilar 1999 till 2005.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bensin/liter	8,40	9,52	9,54	9,33	9,43	9,99	10,95
Diesel/liter	6,55	8,42	8,70	8,37	7,97	8,61	10,48

Källa: SCB.

Slutligen kan priskänsligheten för utbudet av veterinärtjänster till animalieproduktionens djur påverkas av *sällskapsdjurstätheten* i det område som den privatpraktiserande veterinären är verksam i. Om veterinären behandlar animalieproduktionens djur kan han eller hon inte samtidigt behandla sällskapsdjur och går därmed miste om inkomsterna för detta.³⁸ Ju större sällskapsdjurstätheten i veterinärens närområde är, desto större är sannolikheten att han eller hon kommer att förlora sällskapsdjurskunder. Sällskapsdjurstätheten i respektive län mäts med hjälp av antalet nyregistrerade hundar per kvadratkilometer i länet ifråga och effekten av skillnader i sällskapsdjurstäthet på utbudets priskänslighet skattas med hjälp av en *interaktionsterm* mellan förrättningspris och sällskapsdjurstäthet.³⁹ Som framgår av Tabell 3.4l sträcker sig uppgifterna om antalet nyregistrerade hundar emellertid endast tillbaka till år 2001,

³⁷ Det är i och för sig vanligare att kombinera ålder med variabeln "ålder i kvadrat" för att undersöka om ålderseffekten är linjär eller ej. I vårt fall visar sig dock variabeln "ålder i kvadrat" vara så starkt korrelerad med variabeln ålder att detta inte är möjligt.

³⁸ Det kan noteras att DVO:s timtaxa är högre för sällskapsdjur än för animalieproduktionens djur medan km-avgift och restidsavgift är de samma (Tabell 3.4b).

³⁹ En mer traditionell metod hade varit att beräkna *korspriselasticiteten*, d.v.s. undersöka hur känslig privata veterinärers utbud av förrättningar för animalieproduktionens djur är för skillnader i priset på förrättningar för sällskapsdjur. Detta kräver emellertid att priserna på de olika slagen av förrättningar varierar oberoende av varandra. Som framgår av Tabell 3.4b är så inte fallet.

då det p.g.a. registreringskravets införande också registrerades oproportionellt många hundar. Detta innebär att vi, för att undersöka effekten av skillnader i sällskapsdjurstäthet på priskänsligheten hos utbudet av förrättningar hos privatpraktiserande veterinärer, måste använda en kortare tidsperiod (2002 till 2005 då uppgifterna för år 2001 inte är representativa).

Tabell 3.4I: Kvadratkilometer per sällskapsdjur i respektive län 1999 till 2005

Län	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm			0,34	0,80	0,65	1,08	0,99
Uppsala			1,30	3,20	2,75	5,17	3,95
Södermanland			1,21	3,00	2,38	4,38	3,80
Östergötland			1,52	4,05	3,37	6,41	5,19
Jönköping			1,67	3,99	3,47	5,97	5,02
Kronoberg			2,22	5,05	4,38	7,03	6,62
Kalmar			2,33	5,58	4,87	7,33	6,50
Gotland			3,57	7,94	7,67	13,41	12,66
Blekinge			1,04	2,43	1,92	3,12	2,74
Skåne			0,55	1,31	1,10	1,75	1,51
Halland			1,00	2,41	1,98	3,66	3,30
Västra Götaland			1,14	2,62	2,17	4,17	3,59
Värmland			3,33	8,03	6,40	12,99	11,03
Örebro			1,79	4,19	3,53	6,86	5,29
Västmanland			1,37	3,34	2,68	4,45	3,73
Dalarna			5,00	12,34	10,25	16,67	14,21
Gävleborg			3,33	8,20	6,02	10,66	8,88
Västernorrland			4,35	10,11	8,45	12,46	11,00
Jämtland			12,50	30,55	25,58	34,55	33,12
Västerbotten			11,11	26,79	21,48	29,87	25,04
Norrbottnen			20,00	38,70	31,79	47,67	39,51
Hela landet			3,84	8,79	7,28	11,41	9,89

Källa: Egna beräkningar mot bakgrund av uppgifter från Jordbruksverket och Svenska Kennelklubben

3.5 Ekonometrisk metod

Eftersom dataunderlaget för skattningarna av såväl efterfrågans som utbudets priselasticitet utgörs av obalanserade paneler, använder vi oss av paneldatametoder. Detta innebär att regressionsmodellen har följande allmänna form:

$$y_{it} = \mathbf{x}'_{it} \boldsymbol{\beta} + \mathbf{z}'_i \boldsymbol{\alpha} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

där y_{it} är antalet förrättningar som köps (säljs) av djurägare (privatpraktiserande veterinär) nr i år t , \mathbf{x}_{it} är förklaringsvariablerna som diskuterats i avsnitt 3.4 ovan, $\boldsymbol{\beta}$ deras effekter på antalet köpta (sålda) förrättningar som alltså skall skattas, \mathbf{z}_i är individuella egenskaper hos djurägarna (veterinärerna) som vi inte observerar, $\boldsymbol{\alpha}$ är effekterna av dessa icke-observerade egenskaper på antalet köpta (sålda) förrättningar och ε_{it} är ett slumpfel som varierar både mellan individer och över tiden för ε_{it} samma individ.

Det finns åtskilliga varianter av den allmänna specifikationen i ekv. (2).⁴⁰ Vi har valt att använda oss två av dessa, som också testas mot varandra, den s.k. fixed effects modellen och den s.k. random effects modellen.

Fixed effects modellen är lämpligast om de icke-observerade individuella egenskaperna \mathbf{z}_i är korrelerade med de individegenskaper som faktiskt observeras.

Den har följande utseende:

$$y_{it} = \mathbf{x}'_{it} \boldsymbol{\beta} + \boldsymbol{\alpha}_i + \varepsilon_{it} \quad (3a)$$

Där $\boldsymbol{\alpha}_i$ är en individspecifik konstant som fångar upp effekten av de icke-observerade egenskaperna \mathbf{z}_i (notera att dessa icke-observerade egenskaper antas skilja sig mellan individer men inte variera över tiden för en och samma individ).

Random effects modellen är lämpligast om de icke-observerade individuella egenskaperna inte är korrelerade med de egenskaper som faktiskt kan observeras. Den ser ut på följande vis:

$$y_{it} = \mathbf{x}'_{it} \boldsymbol{\beta} + \boldsymbol{\alpha} + \boldsymbol{\mu}_i + \varepsilon_{it} \quad (3b)$$

⁴⁰ Den ekonometriskt intresserade läsaren hänvisas till Baltagi 2001, Wooldridge 2002 eller Greene 2003 för detaljer.

där α är en konstant som är gemensam för alla individer och alla år och μ_i en individspecifik slumpterm (som således antas skilja sig mellan individer men inte mellan åren för en och samma individ). Den viktiga skillnaden mellan modellerna är således om de icke-observerade individuella egenskaperna är korrelerade (d.v.s. samvarierar) med de egenskaper som faktiskt observeras eller ej. Då vi inte vågar uttala oss om detta på förhand, används båda modellerna i skattningarna och testas mot varandra.

Formuleringarna i ekv. (3a) och (3b) svarar på hur efterfrågan respektive utbudet av veterinärförrättningar påverkas av förändringar i de förklarande variablerna i kvantitativa termer. För att kunna dra slutsatser om efterfrågans respektive utbudets *pris-känslighet* behöver de emellertid omformuleras så att de anger den relativa effekten på efterfrågad respektive utbjuden kvantitet i förhållande till den relativa förändringen av priset (se ekv. (1) i avsnitt 3.3). För detta använder vi följande logaritmiska uttryck:

$$\text{Fixed effects } \ln(y_{it}) = \ln(x_{it})\beta + \ln(\alpha_i) + \varepsilon_{it} \quad (4a)$$

$$\text{Random effects } \ln(y_{it}) = \ln(x_{it})\beta + \ln(\alpha) + \ln(\mu_i) + \varepsilon_{it} \quad (4b)$$

Detta gör att den β -term som anger effekten av förrättningspriset kan tolkas som en elasticitetsterm ty vi har:

$$\frac{\partial \ln(y_{it})}{\partial \ln(x_{it})} = \beta \text{ och eftersom } \ln(y_{it}) = \ln(x_{it})\beta_{it} \text{ gäller det att } y_{it} = x_{it}^\beta$$

Så om vi deriverar y_{it} med avseende på x_{it} får vi:

$$\frac{\partial y_{it}}{\partial x_{it}} = \beta x_{it}^{(\beta-1)} \text{ och } \beta = \frac{\beta x_{it}^{(\beta-1)}}{x_{it}^{(\beta-1)}}, \text{ d.v.s. } \beta = \frac{\partial y_{it}}{\partial x_{it}} \frac{x_{it}}{y_{it}} = \frac{\partial y_{it} / y_{it}}{\partial x_{it} / x_{it}}, \quad (5)$$

Vilket blir exakt detsamma som uttrycket i ekv. (1) om vi låter y_{it} vara kvantiteten Q och x_{it} förrättningspriset P.

I de fall vi använder *interaktionstermer* mellan förrättningspris och någon annan variabel – t.ex. antalet DV-stationer per privatpraktiker – fås följande regressionsuttryck (för att tydliggöra resonemanget bortser vi från de andra förklaringsvariablerna):

$$\ln(y_{it}) = \ln(P_{it})\beta_1 + [\ln(P_{it})\ln(DV/PV)_{it}]\beta_2 \quad (6a)$$

Om vi deriverar uttryck (6a) först med avseende på $\ln(P)$ och sedan med avseende på $\ln(DV/PV)_{it}$ får vi:

$$\frac{\partial \ln(y_{it})}{\partial \ln(P_{it})} = \beta_1 + \ln(DV/PV)_{it} \beta_2 \quad (6b)$$

samt

$$\frac{\partial^2 \ln(y_{it})}{\partial \ln(P_{it}) \partial \ln(DV/PV)_{it}} = \beta_2 \quad (6c)$$

Om vi kombinerar uttrycken (6b) och (6c) samt låter y_{it} ange hur många DV-förrättningar som efterfrågas, anger koefficienten β_1 således hur känslig efterfrågan är för förändringar i förrättningspriset hos djurägare med genomsnittliga möjligheter att ersätta DV-förrättningar med PV-förrättningar (d.v.s. de som bor i län med ett genomsnittligt antal DV-stationer per privatpraktiker). Koefficienten β_2 anger på liknande sätt hur efterfrågans priskänslighet påverkas om möjligheterna att ersätta distriktsveterinärtjänster avviker från detta genomsnitt (d.v.s. om kvoten mellan antalet DV-stationer och antalet privatpraktiker ökar eller minskar).

I skattningarna kommer vi, förutom de förklaringsvariabler som diskuterats i avsnitt 3.4 ovan, också att ta med s.k. årsummies (en för varje år). Avsikten med detta är att kontrollera för effekter av störningar som påverkar alla djurägare och privatpraktiserande veterinärer lika under ett och samma år, men kan variera i storlek mellan åren. Vi kommer inte att utnyttja uppgifterna från 1999, vare sig i skattningarna av efterfrågans- eller i skattningarna av utbudets priskänslighet. Detta beror på att dessa, enligt Jordbruksverket, inte är fullständiga (närmare bestämt saknas uppgifter för perioden före april månad 1999). Av tabellerna 3.4a och 3.4h framgår också att det gjordes väsentligt färre förrättningar av såväl distrikts- som privatpraktiserande veterinärer under år 1999 än under övriga år. Kvaliteten anses också vara sämre för 1999 än för perioden 2000 – 2005 (muntlig kommunikation med Jordbruksverket).

4 Resultat

4.1 Efterfrågans priskänslighet

Vid skattningarna av efterfrågans priskänslighet skiljer vi på för rättningar för animalieproduktionens djur och hästar, eftersom de har olika priser. Vad gäller animalieproduktionens djur görs först en skattning som inkluderar samtliga djurslag och därefter separata skattningar för varje djurslag. I samtliga fall skattas först en modell som inkluderar alla förklaringsvariabler (Tabell 4.1)

Tabell 4.1: Förklaringsvariabler i startmodellen

<i>Variabel</i>	<i>Beteckning</i>
Förrättningspris	Ln (P)
DV-gleshet	Ln (Km ² /DV)
Interaktion mellan förrättningspris och DV-gleshet	Ln (P) x Ln (Km ² /DV)
Möjlighet att ersätta DV-tjänster	Ln(DV/PV)
Interaktion mellan förrättningspris och ersättningsmöjligheter	LnP x Ln(DV/PV)
Djurägarens ålder	Ln (Ålder)
Interaktion mellan förrättningspris och djurägarens ålder	LnP x Ln(Ålder)
Antal djur av djurslag X	Ln (X)
Avräkningspris för djurprodukt X	Ln (PX)
Foderprisindex för djurslag X	Ln (FIX)
Djurbidrag för djurslag X	Ln (X-bidrag)
Årsvariabler	År 200X

Därefter tas den minst signifikanta variabeln bort och skattningen görs om. Efter varje steg undersöks hur förändringen påverkar övriga variabler samt skattningens likelihoodvärde. Processen fortsätter antingen tills vi finner att variabler som tidigare var signifikanta blir insignifikanta eller tills vi har en modell med bara signifikanta variabler eller tills nästa insignifikanta variabel som skulle tas bort är förrättningspriset eller tills skillnaden i likelihoodvärde mellan modellerna blir statistiskt signifikant.⁴¹

Alla skattningar görs med såväl fixed- som random effects modellerna som testas mot varandra.⁴² Den modell som ger bäst för-

⁴¹ Metoden kallas "backward elimination" och syftar till att göra resultaten mer överskådliga. (se t.ex. Collet 1997)

⁴² Så kallat "Hausman test" (se t.ex. Greene 2003)

klaringsgrad väljs. För att spara plats presenteras dock endast resultaten för den slutliga skattningen. Tabell 4.2a visar resultaten för skattningen av modellen för alla animalieproduktionens djur.

Tabell 4.2a: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – alla animalieproduktionens djur (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,104	0,064	1,617	0,106	5,934
Ln (DV-stat/PV)	0,326	0,048	6,799	0,000	-3,066
Ln P × Ln (DV-stat/PV)	-0,056	0,008	-7,045	0,000	-18,181
Ln (Ålder)	0,488	0,083	5,887	0,000	3,907
Ln P × Ln (Ålder)	-0,081	0,014	-5,723	0,000	23,186
Ln (Nöt)	0,267	0,016	16,644	0,000	2,722
Ln P × Ln (Nöt)	-0,032	0,003	-11,829	0,000	16,144
Ln (Mjölkkobidrag)	0,012	0,004	3,108	0,002	5,958
Ln (Svin)	0,005	0,001	4,274	0,000	0,536
År 2003	0,031	0,003	10,219	0,000	0,259
År 2004	0,052	0,004	12,069	0,000	0,039
År 2005	0,042	0,008	5,004	0,000	0,254

Hausman test mot Random Effects modell: 1 782,22 P-värde (12 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: 63 616,34 R²: 0,87 R² adj: 0,80

Vi noterar först att random effects modellen förkastas till förmån för fixed effects modellen (kriteriet är att P-värdet för Hausman-testet högst får vara = 0,05, se t.ex. Greene 2003)

Vad beträffar de olika förklaringsvariablerna kan det konstateras att grundeffekten av förändringar i förrättningspriset (*Ln P*) inte är statistiskt signifikant skiljd från noll. Enligt resonemanget på sidan 40 i avsnitt 3.5 ovan anger förrättningsprisets grundeffekt priskänsligheten hos djurägare med genomsnittliga karaktäristika. Att den inte är statistiskt skiljd från noll innebär således att om förrättningspriset stiger med 1 procent så förändras inte efterfrågan på DV-tjänster alls hos djurägare med genomsnittligt avstånd till DV, genomsnittlig möjlighet att ersätta DV-tjänster med PV-tjänster, genomsnittlig erfarenhet och genomsnittligt antal djur.

Det kan också konstateras att variabeln *Ln (DV-stat./PV)* är statistiskt signifikant och positiv. Detta innebär att efterfrågan på DV-tjänster ökar med andelen distriktsveterinärstationer i länet, vilket är vad vi skulle ha väntat oss. Effekten är dock inte särskilt

stor (om andelen DV-stationer ökar med 1 % ökar antalet DV-förrättningar med 0,326 %). Den statistiskt signifikanta negativa interaktionstermen $Ln P \times Ln (DV-stat./PV)$ är emellertid oväntad. Den antyder nämligen att priskänsligheten hos efterfrågan på DV-tjänster ökar när andelen DV-stationer ökar även om effekten är liten (en ökning av andelen DV-stationer med 1 % ökar priskänsligheten med 0,056 %). Detta betyder i sin tur att priskänsligheten är *större* hos djurägare som bor i län där möjligheten att ersätta DV-tjänster med PV-tjänster är *mindre* än i landet som helhet, vilket stämmer dåligt med ekonomisk teori (se sidan 22 ovan). Resultatet kan möjligen bero på en striktare marknadsuppdelning i län där det finns många privatpraktiker i förhållande till DV-stationer och "risken" för konkurrens således är större (jmf. diskussionen av svaren i Veterinärutredningens enkät på sidan 14 ovan).

Äldre djurägare efterfrågar fler DV-förrättningar än yngre (effekten av variabeln $Ln (Ålder)$). Om skillnader i ålder kan betraktas som ett mått på skillnader i erfarenhet, ökar således efterfrågan när erfarenheten ökar (med 0,488 % om djurägarens erfarenhet ökar med 1 %). Detta motsäger vår hypotes i avsnitt 3.1 ovan men är enligt uppgifter från Jordbruksverket inte oväntat. Givet att skillnader i ålder avspeglar skillnader i erfarenhet är det dock väntat att priskänsligheten ökar med ålder, effekten av interaktionstermen $Ln P \times Ln (Ålder)$, eftersom det förefaller sannolikt att mer erfarna djurägare gör noggrannare avvägningar mellan nyttan av DV-förrättningar och deras pris (se diskussion sidan 22). Effekten är dock åter liten (om erfarenheten ökar med 1 % ökar efterfrågans priskänslighet med 0,081 %).

Efterfrågan på DV-förrättningar är också känslig för antalet nötkreatur på gården (om antalet nötkreatur på gården ökar med 1 % ökar antalet förrättningar med 0,267 %). Eftersom juverinflammationer är en av de vanligast förekommande diagnoserna vid veterinärförrättningar för animalieproduktionens djur (muntlig kommunikation med Jordbruksverket) är detta inte oväntat. Att priskänsligheten ökar med antalet nötkreatur, effekten av interaktionstermen $Ln P \times Ln (Nöt)$, är då också vad vi skulle ha väntat oss. Om antalet förrättningar ökar med antalet nötkreatur förefaller det rimligt att djurägare med många nötkreatur, och därmed höga veterinärkostnader, gör noggrannare avvägningar mellan nyttan av en förrättning och dess pris (se diskussionen på sidan 21

ovan). Effekten är dock liten (om antalet nötkreatur ökar med 1 % ökar efterfrågans priskänslighet med 0,032 %).

Eftersom jämförelseåret i samtliga regressionsanalyser är år 2000, är tolkningen av årsvariablernas effekter att det gjordes fler förrättningar under åren 2003, 2004 och 2005 än under år 2000.

Nästa skattning behandlar endast efterfrågan på DV-förrättningar för nötkreatur. Resultaten framgår av Tabell 4.2b nedan.

Tabell 4.2b: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – endast nötkreatur (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,072	0,100	0,721	0,471	5,934
Ln (DV-stat/PV)	0,683	0,077	8,858	0,000	-3,066
Ln P × Ln (DV-stat/PV)	-0,116	0,013	-9,128	0,000	-18,236
Ln (Ålder)	0,639	0,134	4,784	0,000	3,910
Ln P × Ln (Ålder)	-0,107	0,023	-4,655	0,000	23,302
Ln (Nöt)	0,387	0,026	14,949	0,000	2,739
Ln P × Ln (Nöt)	-0,033	0,004	-7,612	0,000	16,316
Ln (Mjökobidrag)	0,010	0,002	6,362	0,000	6,104
År 2001–2002	-0,018	0,003	-5,982	0,000	0,126
År 2003	0,009	0,002	3,878	0,000	0,214

Hausman test mot Random Effects modell: 3 572,06 P-värde (11 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: -193 085,0 R²: 0,35 R² adj: 0,35

Resultaten förändras inte nämnvärt från dem i föregående skattning. Fortfarande är priskänsligheten låg hos djurägare med genomsnittliga karaktäristika (*Ln P* inte statistiskt signifikant skiljd från 0). Övriga signifikanta variabler har samma tecken som i föregående skattning. Tolkningen blir därför densamma. Det förefaller således som om det är förrättningar för nötkreatur som i stor utsträckning driver resultaten i föregående tabell vilket inte är orimligt eftersom de flesta DV-förrättningar görs för nötkreatur (se Tabell 3.4a, sidan 24). En skillnad är effekterna av årsvariablerna. Tolkningen är att det efterfrågades färre nötförrättningar åren 2001 och 2002 än år 2000, och att det efterfrågades fler nötförrättningar år 2003 än år 2000.

Vad gäller efterfrågan på DV-förrättningar för svin, kan det noteras att grundeffekten av prisförändringar, *Ln P*, inte heller här statistiskt signifikant skiljd från noll (d.v.s. en liten ökning av för-

rättningspriset får ingen effekt på efterfrågan på DV-förrättningar för djurägare med genomsnittliga karaktäristika).

Tabell 4.2c: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – endast svin (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,040	0,046	0,875	0,382	5,934
Ln (Km ² /DV)	-0,061	0,021	-2,861	0,004	6,914
Ln P × Ln (Km ² /DV)	0,011	0,004	2,900	0,004	41,007
Ln (DV-stat/PV)	-0,085	0,030	-2,826	0,005	-3,066
Ln P × Ln (DV-stat/PV)	0,014	0,005	2,769	0,006	-18,181
Ln (Ålder)	0,213	0,051	4,190	0,000	3,907
Ln P × Ln (Ålder)	-0,036	0,009	-4,071	0,000	23,186
Ln (Svin)	-0,437	0,009	-46,971	0,000	0,536
Ln P × Ln (Svin)	0,078	0,002	49,374	0,000	3,183
År 2003	0,013	0,004	2,986	0,003	0,259
År 2004	0,027	0,005	5,376	0,000	0,390
År 2005	0,015	0,005	3,054	0,002	0,254

Hausman test mot Random Effects modell: 1 217,74 P-värde (12 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: 140 016,5 R²: 0,79 R² adj: 0,68

Däremot är variablerna Ln (Km²/DV) och Ln P × Ln (Km²/DV) statistiskt signifikant skiljda från 0. Effekten av variabeln Ln (Km²/DV) är som förväntat enligt diskussionen på sidan 21, även om den är liten (efterfrågan på DV-förrättningar är således 0,061 % lägre i län där avståndet mellan distriktsveterinärerna är 1 % längre än i landet som helhet). Effekten av interaktionstermen Ln P × Ln (Km²/DV) är dock oväntad. Om grundeffekten hade varit negativ (d.v.s. om högre förrättningspriser hade lett till lägre efterfrågan på DV-tjänster), antyder det positiva tecknet att djurägare i län med längre avstånd till distriktsveterinärer än i landet som helhet (och därmed högre priser p.g.a. högre km- och restidsavgifter) är *mindre* priskänsliga. Detta stämmer inte med ekonomisk teori och resonemanget på sidan 21. Nu är grundeffekten inte skiljd från noll, vilket gör resultatet mera svårtolkat. Möjligen kan det bero på att interaktionstermen ger en dålig skattning av avståndsberoende skillnader i förrättningspris p.g.a. att konstruktionen bygger på antagandet att djurägare och distriktsveterinärer är jämt fördelade över länens yta. Det kan också vara en effekt av taken i km- och

restidsavgifterna, d.v.s. i län där avstånden mellan djurägare och veterinär faktiskt är större varierar förrättningspriserna i själva verket mindre mellan djurägare p.g.a. att alla omfattas av avgiftstaken (se diskussion i fotnot 33, sidan 26).

Det kan också noteras att variablerna $Ln (DV-stat./PV)$ och $Ln P \times Ln (DV-stat./PV)$ har bytt tecken jämfört med i skattningarna för samtliga djurslag och nötkreatur. Djurägare i län med fler distriktsveterinärer per privatpraktiserande veterinär än genomsnittet efterfrågar således färre DV-förrättningar, variabeln $Ln (DV-stat./PV)$, vilket är oväntat. Djurägarna i län med fler distriktsveterinär-stationer per privatpraktiker är dock mindre priskänsliga, effekten av variabeln $Ln P \times Ln (DV-stat./PV)$. Detta är vad vi skulle ha väntat oss eftersom djurägare i län med fler DV-stationer per privatpraktiker har sämre möjligheter att ersätta DV-förrättningar med förrättningar av privatpraktiserande veterinärer.

Den största effekten på antalet DV-förrättningar har antalet svin i besättningen. Tecknet är negativt, vilket kan bero på att djurägare med större svinbesättningar satsar mer på förebyggande åtgärder. Om grundeffekten av skillnader i förrättningspris vore negativ tycks det också som om priskänsligheten minskar ju större besättningen är, effekten av interaktionstermen $Ln P \times Ln (Svin)$. Detta är inte märkligt givet att efterfrågan på veterinärtjänster, och därmed veterinärkostnaderna, minskar med antalet svin. Årsvariablerna anger att det efterfrågades fler DV-förrättningar för svin åren 2003, 2004 och 2005 än år 2000.

Vi finner också att priskänsligheten för DV-förrättningar för får (Tabell 4.2d nedan) är låg ($Ln P$ inte statistiskt signifikant skiljd från 0). De enda statistiskt signifikanta variablerna är interaktionstermen mellan djurägarens ålder ($Ln P \times Ln (Ålder)$), antalet får ($Ln Får$) och årsvariablerna. Äldre djurägare efterfrågar fler DV-tjänster än yngre (även om grundeffekten av åldersskillnader inte riktigt är statistiskt signifikant skiljd från 0) och är mer priskänsliga. Detta överensstämmer med resultaten för alla animalieproduktionens djur och för nötkreatur ovan. Efterfrågan på DV-förrättningar ökar med antalet får i besättningen och djurägarna blir priskänsligare när besättningsstorleken ökar, vilket också stämmer med tidigare hypoteser. Slutligen efterfrågades det fler DV-förrättningar för får under hela perioden 2001 – 2005 än under år 2000. Det sista kan bero på att antalet får i landet har ökat successivt över tiden

Tabell 4.2d: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – endast får (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,027	0,034	0,807	0,420	5,934
Ln (DV-stat./PV)	-0,040	0,024	-1,690	0,091	-3,066
Ln P × Ln (DV-stat./PV)	0,007	0,004	1,691	0,091	-18,181
Ln (Ålder)	0,078	0,041	1,920	0,055	3,907
Ln P × Ln (Ålder)	-0,015	0,007	-2,071	0,038	23,186
Ln (Får)	0,013	0,001	19,231	0,000	0,696
År 2001–2002	0,007	0,003	2,588	0,010	0,152
År 2003	0,020	0,005	4,422	0,000	0,259
År 2004	0,037	0,005	6,927	0,000	0,390
År 2005	0,026	0,005	5,038	0,000	0,254

Hausman test mot Random Effects modell: 180,16 P-värde (10 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: 175 776,3 R²: 0,54 R² adj: 0,30

Beträffande DV-förrättningar avseende fågel kan det åter konstateras att priskänsligheten är låg (*Ln P* inte statistiskt signifikant skiljd från noll). Det görs, som väntat, färre DV-förrättningar i distriktsveterinärlegesare län (effekten av variabeln *Ln (Km²/DV)*). Interaktionstermen mellan förrättningspris och DV-gleshet är dock inte statistiskt signifikant skiljd från noll. Den troligaste orsaken till detta är åter att variabeln inte lyckas mäta skillnader i avståndsberoende förrättningspriser tillräckligt bra. Effekten av högre *ålder* (erfarenhet) är som i tidigare skattningar, både vad gäller antalet förrättningar och deras priskänslighet. *Efterfråga faller och priskänsligheten minskar* med antalet fåglar. Som i fallet med svinförrättningar ovan, kan båda resultaten förklaras av att användningen av förebyggande åtgärder ökar med besättningens storlek. Slutligen efterfrågades det fler DV-förrättningar för fåglar under åren 2003 – 2005 än det gjordes under år 2000.

Tabell 4.2e: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – endast fågel (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,015	0,011	1,402	0,161	5,934
Ln (Km ² /DV)	-0,003	0,001	-3,161	0,002	6,934
Ln (DV-stat/PV)	-0,015	0,008	-1,814	0,070	-3,067
Ln P × Ln (DV-stat/PV)	0,002	0,001	1,713	0,087	-18,181
Ln (Ålder)	0,034	0,014	2,517	0,012	3,901
Ln P × Ln (Ålder)	-0,006	0,002	-2,478	0,013	23,186
Ln (Fåglar)	-0,139	0,003	-43,692	0,000	0,422
Ln P × Ln (Fåglar)	0,024	0,001	44,328	0,000	2,506
År 2003	0,003	0,001	5,981	0,000	0,259
År 2004	0,005	0,001	7,817	0,000	0,390
År 2005	0,004	0,001	7,213	0,000	0,254

Hausman test mot Random Effects modell: 1 256,58 P-värde (11 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: 344 002,2 R²: 0,58 R² adj: 0,36

Vad det gäller efterfrågan på DV-förrättningar för hästar saknas en del av den information som vi har för animalieproduktionens djur. Således finns det inte uppgifter om samtliga DV-förrättningar för hästar utan endast om sådana som avser hästar med ett PPN-nummer (d.v.s. hästar som finns på jordbruksföretag). Vidare saknas information om priserna på de varor och tjänster som hästarna producerar (ridlektioner, turistturer, osv.). Slutligen, om vi vill undersöka effekten på efterfrågan på DV-förrättningar av antalet hästar som finns hos djurägaren, finns bara information om detta för två år. Eftersom priset på DV-förrättningar endast varierar mellan åren går det inte att skatta effekten av skillnader i hästantal och denna variabel har uteslutits från regressionerna.

Det kan då först konstateras att grundeffekten av priset på DV-förrättningar förefaller märklig. Den antyder att efterfrågan ökar när priset stiger och den är statistiskt signifikant skild från 0 (t-värdet större än 1,96 och P-värdet mindre än 0,05). Övriga effekter är dock i linje med vad som skulle ha förväntats.

Tabell 4.2f: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar – endast häst (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,382	0,038	9,963	0,000	6,111
Ln (Km ² /DV)	-0,006	0,002	-2,536	0,012	6,928
Ln (DV-stat./PV)	0,003	0,001	1,977	0,048	-3,096
Ln (Ålder)	0,567	0,059	9,703	0,000	3,912
Ln P × Ln (Ålder)	-0,094	0,010	-9,667	0,000	23,905
År 2001–2002	-0,003	0,001	-3,650	0,000	0,344
År 2004	0,004	0,001	3,459	0,001	0,155
År 2005	0,009	0,001	7,490	0,000	0,158

Hausman test mot Random Effects modell: 140,19 P-värde (8 d.f): 0,000
 Log-Likelihood: 152 697,7 R²: 0,58 R² adj: 0,46

Det orealistiska resultatet för effekten av förändringar av priset på DV-förrättningar kan bero på avsaknaden av viktig information om hästägarna. Det kan t.ex. tänkas att priserna på de varor och tjänster som hästar producerar har ökat under perioden och att utvecklingen för priset på DV-förrättningar för hästar följer dem. I så fall skattar vi egentligen efterfrågans känslighet för förändringar i priset på hästtjänster och då blir det positiva tecknet för prisförändringar inte konstigt. Det kan också vara så att hästarna används i ren hobbyverksamhet. För att isolera effekten av förändringar i förrättningspriset, skulle vi i så fall ha behövt undersöka hur skillnader mellan hästägarna ifråga om inkomster påverkar efterfrågan på DV-förrättningar. Om inkomsterna har ökat under perioden (och utvecklingen för priset på DV-förrättningar följer inkomstutvecklingen) är det möjligt att vi i själva verket skattar hur känslig efterfrågan är för inkomstförändringar. Priseffekten blir då heller inte konstig. Emellertid saknar vi inkomstuppgifter för hästägarna.

Mot bakgrund av dessa problem vill vi därför varna för att dra några slutsatser om konkurrensförhållandena på marknaden för hästförrättningar från resultaten i Tabell 4.2f.

Efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid

Efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid diskuteras endast utifrån skattningsresultaten för animalieproduktionens djur som helhet. Detta beror på att det begränsade antalet observationer för respektive djurslag (utom nöt) gör skattningarna osäkra.

Uppdelningen i två slags jourkategorier år 2001 med olika priser är problematisk då det innebär att det inte är självklart vilket jourpris som skall användas. Vi har valt att konstruera ett genomsnittligt pris med vikten 0.5 för priset under morgnar eftermiddagar och helger ("vanlig" jour) och vikten 0,5 för nattjourpriset. Konstruktionen kan diskuteras då den underförstått innebär att det antas att sannolikheten att djuret blir sjukt är lika stor under de två olika typerna av jourtid. Om man studerar antalet DV-förrättningar under de olika slagen av jourtid (Tabell 3.4a) framgår att det görs betydligt fler förrättningar under "vanlig" jour än under nätter. Eftersom antalet förrättningar under respektive typ av jour kan antas bero på skillnader i pris mellan de olika typerna av jour, går det dock inte att använda förrättningarnas fördelning mellan "vanlig-" och nattjour för att konstruera vikterna för genomsnittspriset. Det skulle nämligen innebära att förklaringsvariabeln "jourpris" inte var oberoende av den variabel som den skall förklara (antalet DV-förrättningar). Resultaten framgår av Tabell 4.3 nedan.

Tabell 4.3: Priskänslighet hos efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid – alla animalieproduktionens djur (Fixed Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,018	0,063	0,283	0,777	6,419
Ln (Km ² /DV)	0,062	0,031	1,997	0,046	6,846
Ln P × Ln (Km ² /DV)	-0,012	0,005	-2,431	0,015	43,945
Ln (DV-stat/PV)	0,139	0,041	3,368	0,001	-3,030
Ln P × Ln (DV-stat/PV)	-0,022	0,006	-3,418	0,001	-19,441
Ln (Ålder)	0,033	0,078	0,416	0,677	3,914
Ln P × Ln (Ålder)	-0,005	0,012	-0,432	0,666	25,125
Ln (Nöt)	0,051	0,014	3,674	0,000	2,722
Ln P × Ln (Nöt)	-0,005	0,002	-2,291	0,022	17,458
Ln (Mjölkbidrag)	0,001	0,002	0,343	0,732	6,101
Ln (Svin)	-0,001	0,001	-0,346	0,729	0,588
Ln (Nat. stöd. slaktsvin)	0,002	0,003	0,728	0,466	0,563
Ln (Får)	0,001	0,001	1,490	0,136	0,750
Ln (Fåglar)	0,001	0,001	1,430	0,153	0,432
År 2001–2002	-0,003	0,004	-0,833	0,405	0,216
År 2003	0,003	0,003	0,970	0,332	0,368
År 2004	0,002	0,003	0,564	0,573	0,055

Hausman test mot Random Effects modell: 939,49 P-värde (17 d.f.): 0,000
 Log-Likelihood: 146 144,6 R²: 0,84 R² adj: 0,72

Som väntat är inte heller efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid särskilt priskänsligt. Grundeffekten, *Ln P*, är inte statistiskt signifikant skiljd från 0. Att det efterfrågas fler DV-jourförrättningar av djurägare som bor i län där det är långt mellan distriktsveterinärerna är oväntat. Det kan bero på att det i sådana län också är långt mellan privatpraktiserande veterinärer (se tabell 2.2 ovan). I sådana län är djurägarna dock också mer priskänsliga än i län med kortare avstånd mellan distriktsveterinärerna (effekten av interaktionstermen *Ln P × Ln (Km²/DV)*), vilket är vad vi skulle ha väntat oss. Det är inte heller oväntat att det efterfrågas fler DV-förrättningar under jourtid i län där det finns fler DV-stationer per privatpraktiserande veterinär. Att djurägare i sådana län också är mer priskänsliga (effekten av interaktionstermen *Ln P × Ln (DV-stat./PV)*), kan åter bero på en striktare marknadsuppdelning i län med färre DV-stationer per privatpraktiserande veterinär. Som i

tidigare skattningar framgår också att antalet DV-förrättningar stiger med antalet nötkreatur och att priskänsligheten ökar ju fler nötkreatur det finns på gården.

Vad gäller de variabler som är statistiskt signifikant skiljda från 0 i både Tabell 4.2a (DV-förrättningar dagtid) och Tabell 4.3 är samtliga effekter mindre för förrättningar som sker under jourtid än för förrättningar under dagtid. Detta kan bero på att jourförrättningar, p.g.a. det högre priset, anses mer nödvändiga. Det vill säga, djurägaren har övervägt situationen ännu mer noga innan han eller hon tillkallar veterinär under jourtid och funnit att det inte finns något alternativ.

4.2 Utbudets priskänslighet

Vi har använt samma metod för skattningarna av priskänsligheten hos de privatpraktiserande veterinärernas utbud av förrättningar som vid skattningarna av efterfrågans priskänslighet i avsnitt 4.1 ovan. Det vill säga först görs en skattning som inkluderar samtliga djurslag. Därefter görs separata skattningar för respektive djurslag. I samtliga fall skattas först en modell som inkluderar alla förklaringsvariabler. Därefter tas den minst signifikanta variabeln bort och skattningen görs om enligt samma metod som tidigare. För att spara plats presenteras endast resultaten för den slutliga skattningen. En skillnad är dock att, eftersom vi vill undersöka om kvinnliga veterinärers utbud av förrättningar är mer eller mindre priskänsliga än manliga veterinärers, är vi hänvisade till att enbart använda random effects modellen. Detta beror på att variabeln kön (som antar värdet 1 för kvinnor och värdet 0 för män) inte varierar över tiden för en och samma veterinär. Fixed effects modellen kräver att alla variabler ändras för åtminstone någon individ över tiden (se t.ex. Greene 2003).

Vi kommer också att göra skattningarna dels för perioden 2000 – 2005 och dels för den kortare perioden 2002 – 2005 för att undersöka effekter av sällskapsdjurstäthet.

Slutligen finns det en skillnad i datamaterialet jämfört med tidigare skattningar, nämligen att vi bara har information om privatpraktiserande veterinärer som någon gång under perioden utfört förrättningar på animalieproduktionens djur. Detta leder förmodligen till att vi underskattar priskänsligheten (de som inte finns på

marknaden för animalieproduktionens djur gör det förmodligen inte p.g.a. att de anser priset vara för lågt).

De variabler som ingår i startmodellen finns listade i Tabell 4.4 nedan. Notera att variabler som är märkta med en asterisk bara finns med i skattningarna för den kortare perioden 2002 – 2005.

Tabell 4.4: Förklaringsvariabler i startmodellen för utbudets priskänslighet.

<i>Variabel</i>	<i>Beteckning</i>
Förrättningspris	Ln (P)
Kön (kvinna = 1)	Kön
Interaktion mellan förrättningspris och kön	Ln (P) x Kön
Ålder	Ln (Ålder)
Interaktion mellan förrättningspris och ålder	Ln (P) x Ln (Ålder)
Logaritmer av Ålder	Ln [Ln (Ålder)]
Interaktion mellan förrättningspris och log. av ålder	Ln (P)xLn [Ln (Ålder)]
Bensinkostnad	Ln (Bensinkostnad)
Interaktion mellan förrättningspris och bensinkostnad	Ln (P) x (Bensinkostnad)
Djurägargleshet	Ln (Km ² /Djurägare)
Interaktion m. förrättningspris och djurägargleshet	Ln (P) x Ln (Km ² /Djurägare)
Sällskapsdjurgleshet*	Ln (Km ² /Hund)*
Interaktion m. förrättnpr. o. sällskapsdjurgleshet	Ln(P) x (Km ² /Hund)*
Årsvariabler	År 200X

Resultaten för skattningarna av utbudet av förrättningar till alla animalieproduktionens djur framgår av Tabell 4.5a nedan. Det kan först noteras att grundpriseffekten är *negativ* och *statistiskt signifikant skiljd från 0* (absolut t-värde större än 1,96 och P-värde mindre än 0,05). Detta är orimligt eftersom det antyder att privatpraktiserande veterinärer minskar sitt utbud av förrättningar till animalieproduktionens djur när förrättningspriset stiger. Vidare är *konstanttermen positiv* och *statistiskt signifikant skiljd från 0* vilket också är oväntat när det gäller skattningar av utbudet. Det antyder nämligen att privatpraktiserande veterinärer skulle erbjuda förrättningar för animalieproduktionens djur även om priset vore 0 beroende på karaktäristika som vi inte kan observera (se diskussionen om innebörden av konstanttermen α i random effects modellen på sidan 38 ovan).

Tabell 4.5a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – alla animalieproduktionens djur, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	-9,980	1,419	-7,032	0,000	5,943
Kön	-0,717	0,134	-5,347	0,000	0,374
Ln P × Kön	0,116	0,022	5,154	0,000	2,226
Ln (Ålder)	44,290	6,481	6,834	0,000	3,849
Ln P × Ln (Ålder)	-7,777	1,100	-7,072	0,000	22,875
Ln (Ln (Ålder))	-168,9	24,605	-6,865	0,000	1,346
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	29,706	4,183	7,102	0,000	7,999
Ln (Bensinkostn.)	-0,401	0,085	-4,731	0,000	3,604
Ln P × Ln (Bensinkostn.)	0,067	0,015	4,534	0,000	21,515
Ln (Km ² /Djurägare)	-0,031	0,006	-5,472	0,000	1,735
År 2003	-0,022	0,006	-3,890	0,000	0,166
År 2004	-0,055	0,007	-7,691	0,000	0,157
År 2005	-0,043	0,007	-6,183	0,000	0,128
Konstant	58,351	8,306	7,025		0,000

Log-Likelihood: -77 141,96 R²: 0,12 R² adj: 0,12

Kvinnor erbjuder färre förrättningar än män (effekten av variabeln *Kön*) och är mindre priskänsliga än män (effekten av interaktionstermen (*Ln P × Kön*)). Äldre (erfarna) veterinärer erbjuder flera tjänster, effekten av variabeln *Ln (Ålder)*, och är mer priskänsliga än yngre mindre erfarna veterinärer, effekten av interaktionstermen *Ln (P) Ln P × Ln (Ålder)*. Effekten av ålder avtar ju äldre veterinären blir (effekten av variablerna *Ln [Ln (Ålder)]* och *Ln P × Ln [Ln (Ålder)]*). Detta stämmer med antagandet om att veterinäryrket är fysiskt påfrestande. Högre bensinkostnader leder som väntat till ett lägre utbud av förrättningar (effekten av variabeln *Ln (Bensinkostnad)*). Däremot är det oväntat att priskänsligheten avtar med högre bensinkostnader (effekten av interaktionstermen *Ln P × Ln (Bensinkostnad)*). Det är slutligen inte oväntat att det erbjuds färre förrättningar i län där avståndet mellan djurägarna är större.

Skattningar för den kortare perioden i tabell 4.5b nedan antyder att problemet med det ”felaktiga” tecknet för grundeffecten av skillnader i förrättningspris och andra oväntade resultat i föregående skattning kan ha berott på att vi inte kunnat ta hänsyn till effekten av skillnader i sällkapsdjurstäthet.

Tabell 4.5b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – alla animalieproduktionens djur, 2002-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	1,950	4,739	0,411	0,681	6,030
Kön	-0,846	0,450	-1,880	0,060	0,388
Ln P × Kön	0,133	0,075	1,790	0,074	2,339
Ln (Ålder)	-15,37	22,285	-0,690	0,490	3,862
Ln P × Ln (Ålder)	2,090	3,704	0,564	0,573	23,287
Ln (Ln (Ålder))	55,355	84,560	0,655	0,655	1,349
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	-7,382	14,060	-0,525	0,600	8,137
Ln (Bensinkostn.)	0,329	0,525	0,626	0,531	4,049
Ln P × Ln (Bensinkostn.)	-0,062	0,087	-0,710	0,478	24,416
Ln (Km ² /Hund)	-1,015	0,488	-2,079	0,038	1,342
Ln P × Ln (Km ² /Hund)	0,170	0,081	2,106	0,035	8,098
År 2004	-0,026	0,007	-3,678	0,000	0,246
År 2005	-0,009	0,006	-1,498	0,134	0,201
Konstant	-24,32	33,600	-0,724	0,469	

Log-Likelihood: - 51 135,16 R²: 0,14 R² adj: 0,13

Grundeffekten av prisförändringar är således nu positiv som förväntat (dock inte statistiskt signifikant skiljd från 0). De enda förklaringsvariabler som är statistiskt signifikant skiljda från 0 är just dem för sällskapsdjurstäthet ($Ln Km^2/Hund$) – som har det förväntade negativa tecknet indikerande att det erbjuds färre förrättningar för animalieproduktionens djur i län med hög sällskapsdjurstäthet, dess interaktion med förrättningspriset ($Ln P \times Ln (Km^2/Hund)$) – som är positiv och indikerar att priskänsligheten är mindre i län med hög sällskapsdjurstäthet, samt årsvariablerna som indikerar att det erbjöds färre förrättningar för lantbruksdjur åren 2004 och 2005 än år 2000. Effekterna av veterinärens kön (som nästan är statistiskt signifikanta) stämmer också bättre med resultat från arbetsmarknads ekonomiska skattningar. Således erbjuder kvinnliga veterinärer färre förrättningar och är mera priskänsliga än manliga.

Vad gäller skattningarna av priskänsligheten hos utbudet av förrättningar till nötkreatur noterar vi samma problem som i föregående skattning. Som fallet var då, ändras resultaten när hänsyn tas till skillnader i sällskapsdjurstäthet (tabellerna 4.6a och 4.6b nedan). Således byter grundpriseffekten tecken från negativt till

positivt (dock blir den inte statistiskt signifikant), bensinkostnaden fortsätter att vara statistiskt signifikant med det förväntade tecknet och sällskapsdjurstätheten samt dess effekt på utbudets priskänslighet är statistiskt signifikanta med de förväntade tecknen. Det enda oväntade resultatet i Tabell 4.6b är att privatpraktiserande veterinärers utbud ökar med länets djurgleshet.

Tabell 4.6a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – nöt, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	-17,06	2,394	-7,126	0,000	5,943
Kön	-1,142	0,223	-5,119	0,000	0,374
Ln P × Kön	0,180	0,037	4,386	0,000	2,226
Ln (Ålder)	74,76	10,818	6,910	0,000	3,849
Ln P × Ln (Ålder)	-12,99	1,840	-7,060	0,000	22,875
Ln (Ln (Ålder))	-286,5	41,125	-6,967	0,000	1,346
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	49,792	7,013	7,100	0,000	7,999
Ln (Bensinkostn.)	-0,823	0,141	-5,845	0,000	3,604
Ln P × Ln (Bensinkostn.)	0,139	0,025	5,653	0,000	21,515
Ln (Km ² /Djurägare)	-0,063	0,009	-6,714	0,000	1,735
År 2003	-0,036	0,009	-3,843	0,000	0,166
År 2004	-0,090	0,012	-7,551	0,000	0,157
År 2005	-0,073	0,012	-6,315	0,000	0,128
Konstant	99,298	13,952	7,112	0,000	
Log-Likelihood: -148 410,0		R ² : 0,16		R ² adj: 0,15	

Tabell 4.6b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – nötk, 2002–2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	4,977	7,871	0,632	0,527	6,030
Kön	-1,189	0,737	-1,614	0,107	0,388
Ln P × Kön	0,183	0,122	1,497	0,134	2,339
Ln (Ålder)	-32,54	36,852	-0,883	0,377	3,862
Ln P × Ln (Ålder)	4,813	6,129	0,785	0,432	23,287
Ln (Ln (Ålder))	119,14	139,93	0,851	0,395	1,349
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	-17,52	23,285	-0,752	0,452	8,137
Ln (Bensinkostn.)	-1,012	0,230	-4,401	0,000	4,049
Ln (Km ² /Djurägare)	0,927	0,226	4,107	0,000	1,764
Ln (Km ² /Hund)	-1,187	0,447	-2,654	0,008	1,342
Ln P × Ln (Km ² /Hund)	0,202	0,074	2,723	0,007	8,098
År 2005	0,112	0,026	4,340	0,000	0,201
Konstant	-31,25	47,216	-0,662	0,508	

Log-Likelihood: -95 693,78

R²: 0,19

R² adj: 0,18

För resterande djurslag inom animalieproduktionen är effekterna de förväntade även när vi inte kontrollerar för skillnader i sällskapsdjurstäthet. När skillnader i sällskapsdjurstäthet tas med fås dock ytterst få statistiskt signifikanta variabler, när det gäller utbudet av förrättningar till fågel blir faktiskt ingen av dem statistiskt signifikant. Förmodligen beror det på att den kortare tidsperioden ger färre observationer (och för dessa djurslag var antalet observationer redan från början litet, särskilt vad gäller fågelförrättningar), vilket innebär att skattningarna blir behäftade med större fel (se tabellerna 4.7a och b till 4.9a och b nedan).

Tabell 4.7a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av för rättningar – svin, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,370	0,165	2,243	0,025	5,943
Ln (Ålder)	-0,891	0,319	-2,794	0,005	3,849
Ln (Ln (Ålder))	5,095	0,865	5,892	0,000	1,346
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	-0,252	0,122	-2,064	0,039	7,999
Ln (Km ² /djurägare)	-0,004	0,002	-2,608	0,009	1,735
Konstant	-3,529	0,753	-4,689	0,000	

Log-Likelihood: 19 781,21 R²: 0,30 R² adj: 0,29

Tabell 4.7b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av för rättningar – svin, 2002-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	-0,015	0,038	-0,419	0,675	6,030
Ln (Kön)	0,129	0,199	0,648	0,517	0,388
Ln P × Ln (Kön)	-0,020	0,033	-0,619	0,536	2,339
Ln (Ålder)	-1,487	0,351	-4,234	0,000	3,862
Ln (Ln (Ålder))	5,889	1,324	4,448	0,000	1,349
Ln (Km ² /djurägare)	-0,004	0,003	-1,355	0,173	1,764
Ln (Km ² /Hund)	-0,193	0,132	-1,458	0,145	1,342
Ln P × Ln (Km ² /Hund)	0,031	0,022	1,418	0,156	8,098
Konstant	-2,015	0,510	-3,950	0,000	

Log-Likelihood: 12 986,40 R²: 0,33 R² adj: 0,32

Tabell 4.8a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av för rättningar – får, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,027	0,070	0,390	0,697	5,493
Ln (Ålder)	-0,121	0,115	-1,047	0,295	3,849
Ln (Ln (Ålder))	0,686	0,362	1,895	0,058	1,346
Ln P × Ln (Ln(Ålder))	-0,033	0,052	-0,640	0,522	7,999
Ln (Bensinkost.)	-0,030	0,018	-1,629	0,103	3,604
Ln P × Ln (Bensinkost.)	0,005	0,003	1,700	0,089	21,515
År 2003	0,001	0,001	1,064	0,288	0,1666
År 2004	0,004	0,002	2,474	0,013	0,157
År 2005	0,006	0,002	3,663	0,000	0,128
Konstant	-0,348	0,355	-0,979	0,327	

Log-Likelihood: -118 857,9 R^2 : 0,12 R^2 adj: 0,11

Tabell 4.8b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av för rättningar – får, 2002-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	-0,086	1,206	-0,071	0,943	6,030
Ln (Kön)	-0,110	0,114	-0,966	0,334	0,388
Ln P × Ln (Kön)	0,019	0,019	1,006	0,315	2,339
Ln (Ålder)	-1,993	5,657	-0,352	0,725	3,862
Ln P × Ln (Ålder)	0,301	0,940	0,320	0,749	23,287
Ln (Ln (Ålder))	5,632	21,472	0,262	0,793	1,349
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	-0,814	3,572	-0,228	0,820	8,137
Ln (Bensinkostn.)	-0,010	0,134	-0,073	0,942	4,049
Ln P × Ln (Bensinkostn.)	0,006	0,021	0,286	0,775	24,416
Ln (Km ² /Djurägare)	-0,025	0,011	-2,205	0,027	1,764
Ln (Km ² /Hund)	-0,020	0,124	-0,160	0,873	1,342
Ln P × Ln (Km ² /Hund)	0,003	0,021	0,155	0,877	8,098
År 2004	0,001	0,001	0,395	0,693	0,246
Konstant	0,176	7,237	0,024	0,981	

Log-Likelihood: 72 418,96 R^2 : 0,16 R^2 adj: 0,15

Tabell 4.9a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – fågel, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,029	0,047	0,611	0,541	5,943
Kön	-0,001	0,001	-0,733	0,464	0,374
Ln (Ålder)	-0,215	0,222	-0,968	0,333	3,849
Ln P × Ln (Ålder)	0,036	0,038	0,963	0,336	22,875
Ln (Ln (Ålder))	0,752	0,840	0,896	0,370	1,346
Ln P × Ln (Ln (Ålder))	-0,126	0,142	-0,887	0,375	7,999
Ln (Km ² /Djurägare)	-0,001	0,001	-1,420	0,156	1,735
År 2003	0,001	0,001	0,620	0,536	0,166
År 2004	0,001	0,001	1,588	0,112	0,157
År 2005	0,001	0,001	2,982	0,029	0,127
Konstant	-0,175	0,278	-0,630	0,528	

Log-Likelihood: -388 769,5 R²: 0,02 R² adj: 0,01

Tabell 4.9b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – fågel, 2002-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	-0,033	0,020	-1,627	0,104	5,943
Ln (Ålder)	-0,055	0,032	-1,754	0,079	3,849
Ln P × Ln (Ålder)	0,009	0,005	1,800	0,072	22,875
Ln (Km ² /Djurägare)	-0,001	0,001	-1,638	0,101	1,735
Konstant	0,195	0,123	1,589	0,112	

Log-Likelihood: 246 353,4 R²: 0,04 R² adj: 0,03

Vad gäller priskänsligheten hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar för hästar är effekterna något annorlunda. Således är priskänsligheten positiv och *statistiskt signifikant skiljd från 0* även när vi inte tar hänsyn till effekten av skillnader i sällskapsdjurstäthet (Tabell 4.10a). Kvinnliga veterinärer erbjuder *fler* förrättningar för hästar (effekten av variabeln *Kön* är positiv) och är *mindre priskänsliga* än manliga veterinärer (effekten av interaktionstermen *Ln P × Kön* är negativ). Möjligen beror detta på att kvinnliga veterinärer har andra preferenser för djurslag än manliga veterinärer.

Tabell 4.10a: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – häst, 2000-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,122	0,019	6,369	0,000	6,107
Kön	0,171	0,052	3,305	0,001	0,374
Ln P × Kön	-0,028	0,008	-3,274	0,001	2,287
Ln (Ålder)	-0,463	0,126	-3,661	0,000	3,849
Ln (Ln (Ålder))	1,836	0,473	3,878	0,000	1,346
Ln (Bensinkost.)	0,076	0,017	4,519	0,000	3,604
Ln P × Ln (Bensinkost.)	-0,012	0,003	-4,574	0,000	24,326
Ln (Km ² /djurägare)	0,006	0,002	3,340	0,001	1,735
Konstant	-1,393	0,195	-7,145	0,000	

Log-Likelihood: 56 132,76 R²: 0,06 R² adj: 0,05

Resterande resultat förefaller emellertid något oväntade. Således erbjuder äldre veterinärer färre förrättningar för hästar än yngre veterinärer (effekten av variabeln *Ln Ålder*), men effekten avtar med stigande ålder (effekten av variabeln *Ln (Ln (Ålder))*) – samma resultat finns också i skattningarna för utbudet av förrättningar för svin (Tabell 4.7a ovan). Detta stämmer inte med vår utgångshypotes om skillnader i ålder avspeglar skillnader i erfarenhet och därmed skillnader i tidskostnader. Det kan eventuellt bero på att det finns en korrelation mellan variablerna kön och ålder i materialet (kön och ålder samvarierar negativt, d.v.s. kvinnliga veterinärer tenderar att vara yngre och manliga veterinärer tenderar att vara äldre).

Det är också oväntat att högre bensinkostnader leder till ett ökat utbud av förrättningar för hästar och att priskänsligheten minskar när bensinkostnaderna stiger (effekten av interaktionstermen *Ln P × Ln (Bensinkostnad)*) och att större djurägargleshet leder till ett ökat utbud av "hästförrättningar." Notera dock att variabeln *Ln Km²/Djurägare* avser ägare till animalieproduktionens djur. Såväl effekterna av högre bensinkostnader som större djurägargleshet skulle således kunna förklaras av att hästarna är mer koncentrerade än animalieproduktionens djur i län där avståndet mellan djurägarna är stort. Eftersom det saknas uppgifter om hur många hästar det finns i olika län har vi emellertid inte kunnat kontrollera detta.

Tabell 4.10b: Priskänslighet hos privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar – häst, 2002-2005 (Random Effects modell)

Förklaringsvariabel X	B	S.E.	t-värde	P-värde	Medelvärde X
Ln P	0,215	0,074	2,894	0,004	6,188
Ln (Ålder)	-0,271	0,164	-1,657	0,098	3,862
Ln (Ln (Ålder))	1,130	0,619	1,826	0,068	1,349
Ln (Bensinkostn.)	0,305	0,129	2,368	0,018	4,049
Ln P × Ln (Bensinkostn.)	-0,044	0,019	-2,363	0,018	27,758
Konstant	-1,776	0,499	-3,558	0,000	

Log-Likelihood: 34 036,32 R²: 0,07 R² adj: 0,06

Det mest frapperande i resultaten för den korta perioden, där hänsyn tas till effekten av skillnader sällskapsdjurtäthet, är egentligen att denna förklaringsvariabel inte är statistiskt signifikant skiljd från 0 vad gäller utbudet av hästförrättningar. En naturlig förklaring är dock att DVO:s förrättningspris är detsamma för hästar som för sällskapsdjur.

5 Diskussion och slutsatser

Resultaten tyder på att vare sig djurägarnas efterfrågan på DV-förrättningar eller privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar för animalieproduktionens djur och hästar är speciellt priskänsligt. De skattade effekterna av prisförändringar är i de flesta fall inte statistiskt signifikanta, vilket innebär att en liten prisförändring inte påverkar efterfrågan alls. Innan vi går in på slutsatserna av detta finns det dock anledning att diskutera hur säkra resultaten är.

5.1 Resultatens kvalitet

Analyserna bygger på ett datamaterial från Jordbruksverket. Detta innehåller information om enskilda djurägares efterfrågan på *distriktsveterinärförrättningar* (d.v.s. det är efterfrågan på veterinärtjänster från en viss producent och inte efterfrågan på veterinärtjänster i allmänhet som skattats) samt enskilda privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar till animalieproduktionens djur och hästar med PPN-nummer under perioden 1999 till 2005. Trots

att vi har avstått från att utnyttja uppgifterna för år 1999 återstår ca 270 000 observationer för efterfrågan på DV-förrättningar (fördelade på ca 60 000 djurägare) och ca 140 000 observationer för privatpraktiserande veterinärers utbud (fördelade på ca 1 100 privatpraktiker). Det stora antalet observationer torde öka säkerheten i skattningsresultaten. Emellertid saknas viss information i materialet. Först och främst gäller det information om hur många sällskapsdjur som finns och om deras ägares karaktäristika (se sidorna 24 och 25 ovan). Analyserna gäller därför enbart marknaden för veterinärtjänster för animalieproduktionens djur (och i någon mån hästar). Även i dessa fall finns det dock informationsbrister som kan göra resultaten osäkra.

Skattningarna av efterfrågans priskänslighet

För skattningarna av priskänsligheten hos efterfrågan på DV-förrättningar för animalieproduktionens djur har vi egentligen ett ganska gott informationsunderlag. Den viktigaste bristen att vi inte vet hur långt *avståndet* från distriktsveterinären till djurägaren är. Eftersom priset på en DV-förrättning innehåller en avståndsberoende komponent är dessa uppgifter av betydelse för det pris som olika djurägare betalar. Detta har hanterats genom att inkludera en variabel som mäter *skillnader i DV-gleshet* (Km^2/DV) mellan olika län och en *interaktionsterm* mellan priset på förrättningen och DV-glesheten i länet där djurägaren bor. Om djurägare och distriktsveterinärer inte är jämt fördelade över länet överskattas DV-glesheten i stora län vilket i sin tur gör att vi riskerar att underskatta effekten av skillnader i DV-gleshet (se fotnot 33, sidan 26). Det visar sig också att gleshetsvariabeln endast är signifikant i tre skattningar (efterfrågan på DV-förrättningar för svin och för fågel under dagtid samt för efterfrågan på DV-förrättningar för samtliga animalieproduktionens djur under jourtid). Effekterna är dock mycket begränsade och i skattningen av efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid är effekten den motsatta av vad som förväntas. Interaktionstermen är endast signifikant i två skattningar (efterfrågan på DV-förrättningar för svin under dagtid samt för efterfrågan på DV-förrättningar under jourtid). Även dessa effekter är mycket små och i skattningen av efterfrågan på DV-förrättningar för svin har motsatt effekt mot vad som förväntas. Resultaten *kan* indikera att vi har underskattat efterfrågans priskänslig-

het. Speciellt eftersom det finns ett tak för km- och restidsavgifterna som gör att förrättningspriset inte kan variera hur mycket som helst (se fotnot 33, sid 26). Å andra sidan är det inte troligt att underskattningen är särskilt betydande eftersom effekterna av andra förklaringsvariabler som inte är behäftade med samma problem också är begränsade.

Det saknas också uppgifter om hur många *privatpraktiserande veterinärer* det finns i djurägarens närområde. Detta är av vikt för att kunna analysera hur efterfrågans priskänslighet påverkas av djurägarens möjligheter att ersätta DV-förrättningar med förrättningar av andra veterinärer. Vi har dock kunnat ta hänsyn till skillnader i ersättningsmöjligheter genom att undersöka hur många privatpraktiker som har utfört förrättningar i respektive län under olika år och konstruera en variabel som anger antalet DV-stationer per privatpraktiserande veterinär i respektive län (DV-stat./PV). För att undersöka hur skillnader i ersättningsmöjligheter påverkar efterfrågans priskänslighet används en interaktionsterm mellan förrättningspris och ersättningsmöjlighetsvariabeln. Djurägare i län med en lägre andel DV-stationer antas efterfråga färre DV-förrättningar och vara mer priskänsliga än djurägare i andra län eftersom de har större möjligheter att ersätta DV-förrättningar med förrättningar av andra veterinärer. *Andelen DV-stationer per PV* är signifikant i fyra av skattningarna (efterfrågan på DV-förrättningar för alla animalieproduktionens djur, för nötkreatur och för svin under dagtid samt för efterfrågan på DV-förrättningar för alla animalieproduktionens djur under jourtid). I alla utom ett fall (Svin) är effekten den förväntade. *Interaktionstermen* är signifikant i samma fyra skattningar. I samtliga fall utom för svin är effekten dock den motsatta av den förväntade. Detta kan förklaras av en striktare informell marknadsuppdelning i län där det finns många privatpraktiker i förhållande till DV-stationer, vilket skulle vara i linje med resultaten i Veterinärutredningens enkätstudie (se sidan 14). Storleksmässigt är också effekterna av skillnader i ersättningsmöjligheter begränsade, såväl på efterfrågan på DV-tjänster som på dess priskänslighet.

I skattningarna av priskänsligheten hos efterfrågan på DV-förrättningar för hästar är informationsbristerna större (se sidorna 49 och 50), vilket också speglas av resultaten som antyder att efterfrågan skulle öka om förrättningspriset ökar. Även om effekterna av övriga förklaringsvariabler är rimliga mot bakgrund av ekono-

misk teori vill vi därför varna för att dra några slutsatser av dessa resultat.

Skattningarna av utbudets priskänslighet

För skattningarna av privatpraktiserande veterinärers utbud av förrättningar är informationsproblemen större. Således saknas uppgifter om hur många förrättningar som har utförts under dagtid, respektive under jourtid. Detta har hanterats genom att anta att alla förrättningar sker under dagtid och med priset på "dagförrättningar" som prisvariabel. Mot bakgrund av uppgifterna i Veterinärutredningens enkätundersökning är detta troligen fel (se sidan 11). Om utbudet under jourtid är mera priskänsligt än utbudet under dagtid riskerar vi att *överskatta* dess priskänslighet.⁴³ Överskattningen blir större ju större andel av förrättningarna som faktiskt har skett under jourtid. Å andra sidan saknar vi också information om hur många privatpraktiker som inte erbjuder förrättningar för animalieproduktionens djur och hästar. Detta innebär att vi riskerar att *underskatta* utbudets priskänslighet eftersom de som valt att inte erbjuda förrättningar kan antas ha gjort det p.g.a. att de anser att förrättningspriset är för lågt (se sidan 53). Det är dock svårt att uttala sig om huruvida risken för överskattning är större än risken för underskattning.

Av naturliga skäl saknas det även uppgifter om skillnader i marginalkostnader för att producera förrättningar mellan olika veterinärer. Eftersom de viktigaste kostnadskomponenterna sannolikt är tidskostnaden, transportkostnaden och den uteblivna alternativa inkomsten från sällskapsdjursförrättningar, hanteras detta genom att inkludera variablerna kön, ålder och djurägartäthet (som antas vara korrelerade med skillnader i tidskostnader), bensinkostnad och sällskapsdjurstäthet (som dock bara finns för de 4 senaste åren i vår tidsserie) samt interaktionstermer mellan förrättningspriset och var och en av dessa variabler. Skattningarna visar sig vara känsliga för om variabeln sällskapsdjurstäthet finns med eller inte. I detta fall fås de förväntade effekterna av övriga signifikanta variabler, emellertid minskar antalet signifikanta variabler p.g.a. vi tvingas använda en kortare tidsperiod. I några fall kan det också beror

⁴³ Givet att tillgänglighet under jourtid anses som betungande av veterinärerna (se Tabell 2.1 på sidan 11) torde utbudet av förrättningar vara mer priskänsligt under jourtid än under dagtid.

på likartade problemen som vid skattningarna av efterfrågans pris-känslighet. Vi vet t.ex. inte heller här hur långt avståndet är mellan veterinär och djurägare och använder samma lösning som i efterfrågeskattningarna (d.v.s. skillnader i avstånd approximeras skillnader i antalet Km²/Djurägare mellan olika län).

Eftersom vi använder veterinärens kön som mått på skillnader i tidskostnader är vi, slutligen, hänvisade till att skatta effekterna med hjälp av random effects modellen (se sidan 52), vilket också kan leda till mindre effektiva skattningar. En indikation på detta finns i de stora standaravvikelsena hos grundeffekten av prisförändringar i skattningarna för utbudet av förrättningar för alla animalieproduktionens djur och förrättningar för nötkreatur (Tabellerna 4.5b och 4.6b, sidorna 55 och 57). I de övriga skattningarna tycks precisionen dock inte vara speciellt låg.

5.2 Implikationer för Veterinärutredningens frågor

(1) Vilken typ/mix/storlek av kundunderlag krävs det för att bära en verksamhet med nuvarande tillgänglighet och servicenivå (definierad av den statliga målsättningen) i olika delar av landet, samt hur kundunderlaget ser ut i de olika produktionsområdena.

Innebörden av ”den statliga målsättningen” är inte helt klar. Det framhålls att det skall finnas en väl fungerande och samhälls-ekonomiskt effektiv organisation för veterinär fältverksamhet i hela landet dygnet runt, vid utbrott av smittosamma sjukdomar och för veterinära förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. (se sidan 4). Samhällsekonomiskt effektiva lösningar inom de olika delområdena är dock inte nödvändigtvis förenliga. Vi tolkar dock frågan som huvudsakligen gällande den veterinära fältorganisationen. Det kan då konstateras att såväl DVO som de privatpraktiserande veterinärerna riktar huvuddelen av sina tjänster till sällskapsdjur (se sidorna 8 och 9). Det tycks också vara så att andelen sällskapsdjursförrättningar ökat över tiden för DVO (se Jordbruksverkets årsredovisningar). Det är därför rimligt att anta att sällskapsdjursunderlaget har stor betydelse för verksamheten, särskilt som priset på sällskapsdjursförrättningar är högre än för förrättningar avseende animalieproduktionens djur (Tabell 3.4b, sid 25). Våra data saknar dock information om hur många sällskapsdjur det finns i respektive län eftersom det inte finns några sådana upp-

gifter i befintlig statistik. Frågan går därför inte att besvara. Några observationer kan trots allt göras:

Om skillnader i antalet nyregistrerade hundar per kvadratkilometer utgör ett mått på skillnader i sällskapsdjurstäthet, kan det konstateras att sällskapsdjurstätheten är störst i Stockholms-, Skåne-, Blekinge- och Hallands län och lägst i Norrbottens-, Jämtlands-, Västerbottens- och Dalarnas län (Tabell 3.4l, sid 37). Antalet privatpraktiserande veterinärer är störst i Skåne-, Stockholm-, Västra Götalands- och Kalmar län och minst i Norrbottens-, Västerbottens-, Jämtlands- och Västernorrlands län (Tabell 2.2, sid 12). Sällskapsdjurstäthet kan således tyckas vara av stor betydelse för förekomsten av privata veterinärer. Emellertid är också "nötkreaturstätheten" stor i de län som har en hög sällskapsdjurstäthet (bortsett från Stockholms län, Tabell 2.2) och nötkreatursförrättningar står för den överlägset största delen av förrättningarna för animalieproduktionens djur (Tabellerna 3.4a och 3.4h).

Om det är utbudet av veterinärtjänster för animalieproduktionens djur som är av störst intresse, är också värt att notera att det finns privatpraktiserande veterinärer som utfört förrättningar även för animalieproduktionens djur i samtliga län (Tabell 3.4i). Det finns i och för sig betydande skillnader mellan länen. Dessa tycks dock huvudsakligen bero på att antalet privatpraktiker som arbetat med animalieproduktionens djur är väsentligt större i Västra Götaland, Skåne, Kalmar, Halland och Jönköping än i övriga län. Detta kan, i sin tur bero på att det är dessa län som har den högsta djurstätheten (av såväl animalieproduktions- som sällskapsdjur). En tolkning är således att skillnader i utbudet av veterinärtjänster svara mot skillnader i efterfrågan. I så fall är det inte säkert att de observerade skillnaderna i antalet privatpraktiker mellan länen utgör något problem.

(2) Vad kostar det att producera en varukorg av veterinärtjänster i privat respektive statlig regi i olika områden med beaktande av samtliga kostnader inklusive administration.

För att besvara frågan behövs information om enskild veterinärföretags produktionsfunktion. Som konstaterats på sidan 6 finns det inga möjligheter att få sådana data. Det är inte heller sannolikt att sådan kunskap skulle vara till någon nytta för att säga något om

konsekvenserna av en privatisering av DVO. Som också konstaterades på sidan 6 beror marginalkostnaden såväl på mängden varor som på deras sammansättning och det är troligt att båda kommer ändras över tiden. Det är inte heller säkert att den kan användas för att säga något om storleken på eventuella subventioner (fråga 6 nedan) eftersom privata entreprenörer kan ha möjlighet att ta ut högre priser än de som precis täcker marginalkostnaden.

Om man trots detta skulle vilja bilda sig en uppfattning om kostnaden för en viss varukorg (som då behöver specificeras), är det förmodligen tidskostnaden som är av störst intresse. Uppgifter om tidskostnaden kan, åtminstone för DVO:s del, fås från lönekostnadsuppgifterna. Tidskostnaden för administration kan beräknas om det finns uppgifter om hur stor del av arbetstiden som distriktsveterinärerna använder för administrativa uppgifter och multiplicera tidsåtgången med den genomsnittliga veterinärlönen. I vårt material saknas dock uppgifter om olika distriktsveterinärers tidsåtgång för administration.

(3) Om, och varför, privata veterinärstationer är effektivare än statliga samt om skillnaderna i effektivitet kan antas vara bestående.

Det går inte att uttala sig om den relativa effektiviteten hos DVO och privatpraktiserande veterinärer. Observationen att DVO uppvisar ett underskott i samtliga län (sidan 9 ovan) säger egentligen inget om effektivitet. De enskilda enheterna har, så vitt vi förstår, inga incitament att redovisa överskott eftersom de inte får disponera detta själva. För privatpraktiserande veterinärer saknas information om kostnader annat än på en mycket aggregerad nivå. Det kan vara värt att notera att en privatisering av DVO visserligen kommer att ändra veterinärernas incitament, men att detta också skulle kunna åstadkommas med bibehållande av DVO genom att låta de enskilda veterinärstationerna disponera överskottet.

Ekonomisk teori ger heller inget underlag för att anta att statligt respektive privat ägande av produktionsresurserna i sig skulle ha betydelse för effektiviteten i resursutnyttjandet. Eventuella skillnader beror snarare på skillnader i målsättning mellan privata vinstmaximerande företag och offentliga företag som sällan har vinstmaximering som enda målsättning. Överfört på veterinärmarknaden skulle t.ex. målsättningen för DVO (se sidan 8 ovan)

kunna leda till sämre företagsekonomiskt resultat om ”skyldigheten att oavsett tidpunkt på dygnet utöva djursjukvård för alla djur där det finns djurskyddsskäl och annan veterinär inte kan anvisas” inte får reflekteras i priser som täcker målsättningens faktiska kostnader. Privata veterinärföretag kan, genom att välja lokalisering och inriktning på lämpligt sätt, mycket väl tänkas redovisa ett bättre företagsekonomiska resultat

Ett bättre företagsekonomiskt resultat behöver dock inte tyda på större effektivitet sett ur samhällets synvinkel, om det företagsekonomiska resultatet uppnås på bekostnad av veterinär service till avlägset boende djurägare. Om målet är samhällsekonomisk effektivitet behöver man därför definiera värdet av att även avlägset boende djurägare har tillgång till veterinär service dygnet runt. En ytterligare orsak till att ett bättre företagsekonomiskt resultat inte behöver tyda på större samhällsekonomisk effektivitet är observationen att vinstmöjligheterna i allmänhet är goda i företag som åtnjuter någon form av konkurrensskydd. Avsaknaden av konkurrens innebär emellertid också att sådana företag inte har samma incitament att effektivisera verksamheten. Våra resultat tyder på att konkurrensen på veterinärmarknaden är begränsad (jmf. den låga priskänsligheten hos efterfrågan i Tabellerna 4.2b – 4.2e).

(4) Vilka risker det finns för privata monopol i respektive område och vad det skulle innebära:

Det kan konstateras att det i utgångsläget inte föreligger något egentligt monopol (vare sig för privata veterinärer eller för DVO) i något av länen (se Tabell 2.2 sid 12 och efterföljande resonemang). Det är inte heller troligt att en privatisering av DVO skulle leda till att ett sådant uppstår. Även om samtliga DVO-anställda veterinärer väljer att lämna ett visst län kommer rimligen de befintliga privatpraktikerna att finnas kvar. Det är heller inte troligt att dessa skulle fusionera till ett enda företag, åtminstone inte på kort sikt.

Det är dock rimligt att anta att en privatisering av DVO leder till att de tidigare statligt anställda distriktsveterinärerna kommer att bete sig som privata entreprenörer. Den låga priskänsligheten hos efterfrågan på DV-förrättningar indikerar att varje enskilt veterinärföretag har betydande marknadsmakt och därmed incitament att höja priset – åtminstone på kort sikt (se resultaten för effekten av förrättningspriset samt effekten av interaktionstermen mellan

förrättningspris och variabeln som anger skillnader i DV-gleshet i Tabellerna 4.2b – 4.2e samt diskussionen i avsnitt 3.3, sid 21). På längre sikt är djurägarna mera anpassningsbara och kommer att försöka sluta avtal med någon annan veterinär om de är missnöjda med den tidigare prissättning. Detta förutsätter att det finns någon annan veterinär som är billigare. Här kan indikationerna på en tämligen strikt marknadsuppdelning i veterinärtäta län ge anledning till bekymmer (effekten av interaktionstermen mellan förrättningspris och variabeln som mäter skillnader i antalet DV-stationer per privatpraktiker, Tabell 4.2b – 4.2e). Det finns faktorer som talar för att uppdelningen kommer att bestå även vid en privatisering av DVO (se diskussionen av svaren i Veterinärutredningens intervjustudie (sid 13 – 14). Om veterinärföretagen kan upprätthålla en gemensam prispolitik kan de begränsa djurägarnas incitament att byta veterinär. En gemensam prispolitik underlättas av om det är möjligt att kontrollera kollegornas beteende. Eftersom antalet veterinärer är begränsat, är möjligheterna att hålla reda på hur kollegorna beter sig goda. Incitamenten för en enskild veterinär att bryta mot överenskommelser om en gemensam prispolitik minskas av att vederbörande i så fall riskerar att uteslutas från samarbete om t.ex. jourtjänstgöring.

Effekterna på efterfrågans priskänslighet av interaktionstermen mellan förrättningspriset och antalet distriktveterinärer i förhållande till privatpraktiserande veterinärer är i samtliga fall små (ibland inte statistiskt signifikanta, se Tabellerna 4.2b – 4.2e). Detta antyder att veterinärföretagens marknadsstyrka inte skiljer sig nämnvärt mellan de olika länen.

Av intresse för hur stora prisförändringarna skulle bli vid en privatisering av DVO är också priskänsligheten hos de privatpraktiserande veterinärernas utbud av förrättningar. Då denna är liten antyder att prisökningarna kan bli betydande (notera dock att det är möjligt att utbudets priselasticitet har underskattats). Särskilt skulle detta vara fallet för priset på förrättningar till animalieproduktionens djur i län med långa avstånd mellan animalieproduktionens djurägare och hög sällskapsdjurtäthet.

(5) Vilka risker finns det för att man med en marknadslösning med statliga bidrag till de privata entreprenörerna skulle bli utan veterinär service i delar av landet samt hur dessa risker kan minskas eller elimineras.

Som konstaterats i fråga 4 ovan är risken på kort sikt mycket liten, åtminstone om vi definierar ”delar av landet” som olika län. På lång sikt kan riskerna vara större. Tabell 3.4i visar att antalet privatpraktiserande veterinärer som utfört förrättningar för animalieproduktionens djur är lägst i de djurglesa länen i norra Sverige. Under perioden från år 2000 till år 2005 har det också minskat mest i dessa län (halverats i Norr- och Västerbotten samt i Väster-norrland). Förändringarna har varit betydligt mindre i djurtäta län som Kalmar, Skåne, Halland och Västra Götaland. En rimlig orsak till denna utveckling är att förrättningspriset anses vara för lågt för att attrahera privatpraktiserande veterinärer. Detta kan emellertid ändras om förrättningspriset differentieras mellan länen, något som den låga priskänsligheten hos efterfrågan på förrättningar möjliggör.

Den låga priskänsligheten hos utbudet av förrättningar (Tabell 4.5 – 4.9) antyder dock att priserna skulle behöva höjas ganska mycket för att ge privatpraktikerna incitament att öka produktionen av förrättningar till animalieproduktionens djur. Högre förrättningspriser kan leda till att marginella gårdar i avlägset liggande områden lägger ner sin djurbaserade verksamhet. För att avgöra hur problematisk en sådan utveckling är behövs det klargöras vilket värde samhället fäster vid djurproduktion i sådana områden.

Statliga bidrag till privatpraktiserande veterinärer i djurglesa län minskar incitamenten att höja förrättningspriset (om bidraget är *tillräckligt* stort försvinner incitamenten helt och hållet). Hur stora bidragen skulle behöva vara varierar dels med hur många lantbrukdjur och med dels hur många sällskapsdjur det finns per kvadratkilometer. Sällskapsdjuren utgör en alternativ marknad där förrättningspriset är högre och tidskostnaden lägre (p.g.a. att djurägaren kan ta med sig sällskapsdjuret till veterinären). Således skulle bidraget behöva vara högre ju längre det är mellan lantbruksdjuren och ju närmare det är mellan sällskapsdjuren. I de norra länen är det emellertid långt mellan både lantbruksdjur och sällskapsdjur.

(6) *Hur kan man veta storleken på den optimala bidragsnivån i respektive område.*

Den optimala bidragsnivån är den som är precis tillräcklig för att generera det utbud av förrättningar som önskas. För att veta hur stor den är i kronor behövs således dels information om antalet

önskade förrättningar (eftersom marginalkostnaden varierar med kvantiteten) och dels information om hur produktionsfunktionen för förrättningar ser ut. Om det antas att utgångsläget representerar det önskade antalet förrättningar i respektive län är det kostnaderna för att en producera en marginell förrättning vid denna nivå som är av intresse. Våra data innehåller, som konstaterades ovan, ingen sådan information. Om det gäller tjänster för animalieproduktionens djur kan kostnaden emellertid antas bestå av veterinärens tidskostnad, kostnaden för transporter till och från djurägare samt kostnaden för förbrukningsmaterial.

Ett mått på tidskostnaden kan möjligen utgöras av genomsnittslönen för distriktsveterinärer, även om det är osäkert då de som valt att ta anställning som sådana kan ha gjort det p.g.a. andra tidskostnader än de som valt att bli privata entreprenörer. Eftersom det är tidigare distriktsveterinärer som skulle bli de nya privata entreprenörerna vid en privatisering av DVO kan den dock vara en godtagbar approximation. Transportkostnaderna beror huvudsakligen på djurägartätheten i veterinärens område och kan skattas med hjälp av uppgifter om drivmedelspriset och djurägartätheten. För att göra detta med rimlig säkerhet behövs emellertid bättre avståndsdata än vad som varit tillgängligt för oss. Kostnaden för förbrukningsmaterial torde inte variera mellan veterinärer men kan möjligen göra det beroende på vilket djurslag tjänsten avser. Man kan dock konstatera att det finns mycket som talar för att det behövs en ökning av ersättning för jourhållande eftersom det tycks vara en utbredd uppfattning bland såväl DVO:s anställda som bland privatpraktikerna att jour inte är lönsamt i dagsläget (se Tabell 2.1, sid 11).

Referenser

- Baltagi BH, 2001. *Econometric Analysis of Panel Data* (sec. ed.). John Wiley & Sons, New York.
- Epizootilagen. SFS 1999:657. www.riksdagen.se.
- Förordning med allmän veterinärinstruktion. SFS 1971:810. www.riksdagen.se
- Folland S, Goodman AC, and Stano M, 2004. *The Economics of Health and Health Care*. Prentice Hall. Upper Saddle River, New Jersey.
- Gravelle H, and Rees R, 1981. *Microeconomics*. Longman, London & New York.
- Greene WH, 2003. *Econometric Analysis*. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- Grossman M, 1972. The Demand for Health; a theoretical and empirical investigation. The National Bureau of Economic Research (NBER). New York.
- Jordbruksverket 2005. Jordbruksstatistisk årsbok 2005. www.sjv.se.
- Jordbruksverkets årsredovisning för räkenskapsåret 2005. www.sjv.se.
- Jordbruksstatistisk Årsbok, 2006. www.sjv.se.
- Regleringsbrev 2006 för Jordbruksverket. www.sjv.se.
- Riksdagens revisorer, 2002. "Villkoren för veterinär verksamhet." Rapport 2002/03:4. www.riksrevisionen.se.
- Statistisk Årsbok 2006. www.scb.se.
- Stiglitz JE, 2000. *Economics of the Public Sector* (third ed.). W.W. Norton & Company, New York/London.
- Varian H, 1978. *Microeconomic Analysis*. W.W. Norton & Company, New York/London.
- Veterinärutredningen. Internrapport 2006:01. Privat veterinär fältverksamhet – en intervjustudie inom ww.sou.gov.se/veterinar.
- Veterinärutredningen, 2006. Enkätundersökning av den svenska veterinärmarknaden. www.sou.gov.se/veterinar.
- Wooldridge J, 2002. *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Zoonoslagen. SFS 1999:658. www.riksdagen.se.

Statens offentliga utredningar 2007

Kronologisk förteckning

1. Telefonförsäljning. Jo.
2. Från socialbidrag till arbete.
+ Bilaga. Fördjupningsstudier.
+ Lättläst. Sammanfattning. S.
3. Föräldraskap vid assisterad befruktning. Ju.
4. Trafikinspektionen
– en myndighet för säkerhet och skydd inom transportområdet. N.
5. Summa summarum – en fristående myndighet för utredning av anmälningar om brott av poliser och åklagare? Ju.
6. Målsägandebiträdet.
Ett aktivt stöd i rättsprocessen. Ju.
7. Den nya inskrivningsmyndigheten. M.
8. Nya förutsättningar för ekobrottsbekämpning. Ju.
9. Svenskan i världen. UD.
10. Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft. Fi.
11. Regional utveckling och regional samhällsorganisation. Fi.
12. Hälso- och sjukvården. Fi.
13. Staten och kommunerna – uppgifter, struktur och relation. Fi.
14. Renovering av bostadsmarknad efterlyses!
Om ungas möjligheter till en egen bostad.
Rapport nr 1:
Om bara någon kunde säga vad jag ska göra för att få en bostad så skulle jag göra det.
Rapport nr 2:
Måste man ha tur?
Studier av yngre på bostadsmarknaden i svenska städer.
Rapport nr 3:
Effektiv bostadsservice och förmedling av bostäder – ur ett dubbelt användarperspektiv.
Rapport nr 4:
Unga vuxna på bolånemarknaden. M.
15. Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering.
Idébok:
Jämställd medborgarservice. Goda råd om jämställdhetsintegreringen. En idébok för chefer och strateger.
Metodbok:
JämStöd Praktika. Metodbok för jämställdhetsintegrering. IJ.
16. Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag. S.
17. Äktenskap för par med samma kön. Vigsselfrågor. Ju.
18. Arbetsmarknadsutbildning för bristyrken och insatser för arbetslösa ungdomar. N.
19. Friskare tänder – till rimliga kostnader. S.
20. Administrativa sanktioner på yrkesfiskets område. Jo.
21. GMO-skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar. M.
22. Skyddet för den personliga integriteten. Kartläggning och analys. Del 1+2. Ju.
23. Genomförande av tredje penningtvättsdirektivet. Fi.
24. Veterinär fältverksamhet i nya former. Jo.

Statens offentliga utredningar 2007

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Föräldraskap vid assisterad befruktning. [3]
Summa summarum – en fristående myndighet för utredning av anmälningar om brott av poliser och åklagare? [5]
Målsägandebiträdet.
Ett aktivt stöd i rättsprocessen. [6]
Nya förutsättningar för ekobrottsbekämpning. [8]
Äktenskap för par med samma kön.
Vigsselfrågor. [17]
Skyddet för den personliga integriteten.
Kartläggning och analys. Del 1+2. [22]

Utrikesdepartementet

Svenskan i världen. [9]

Socialdepartementet

Från socialbidrag till arbete.
+ Bilaga. Fördjupningsstudier.
+ Lättläst. Sammanfattning. [2]
Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag. [16]
Friskare tänder – till rimliga kostnader. [19]

Finansdepartementet

Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft. [10]
Regional utveckling och regional samhällsorganisation. [11]
Hälso- och sjukvården. [12]
Staten och kommunerna – uppgifter, struktur och relationer. [13]
Genomförande av tredje penningtvättsdirektivet. [23]

Jordbruksdepartementet

Telefonförsäljning. [1]
Administrativa sanktioner på yrkesfiskets område. [20]
Veterinär fältverksamhet i nya former. [24]

Miljödepartementet

Den nya inskrivningsmyndigheten. [7]

Renovering av bostadsmarknad efterlyses!
Om ungas möjligheter till en egen bostad.
Rapport nr 1:
Om bara någon kunde säga vad jag ska göra för att få en bostad så skulle jag göra det.
Rapport nr 2:
Måste man ha tur?
Studier av yngre på bostadsmarknaden i svenska städer.
Rapport nr 3:
Effektiv bostadsservice och förmedling av bostäder – ur ett dubbelt användarperspektiv.
Rapport nr 4:
Unga vuxna på bolånemarknaden. [14]
GMO-skador i naturen och Miljöbalkens försäkringar. [21]

Näringsdepartementet

Trafikinspektionen
– en myndighet för säkerhet och skydd inom transportområdet. [4]
Arbetsmarknadsutbildning för bristyrken och insatser för arbetslösa ungdomar. [18]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering.
Idébok:
Jämställd medborgarservice. Goda råd om jämställdhetsintegreringen. En idébok för chefer och strateger.
Metodbok:
JämStöd Praktika. Metodbok för jämställdhetsintegrering. [15]